

PARLAMENT ČESKÉ REPUBLIKY
SENÁT

14. funkční období

K 150 / 14

**Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě,
Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a
Výboru regionů Zpráva o právním státu 2024 Stav
právního státu v Evropské unii**

(91. týden)

2024

Brusel 26. července 2024
(OR. en)

12605/24

JAI 1253
FREMP 336
AG 148
POLGEN 123

PRŮVODNÍ POZNÁMKA

Odesílatel:	Martine DEPREZOVÁ, ředitelka, za generální tajemnici Evropské komise
Datum přijetí:	26. července 2024
Příjemce:	Thérèse BLANCHETOVÁ, generální tajemnice Rady Evropské unie
Č. dok. Komise:	COM(2024) 800 final
Předmět:	SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ Zpráva o právním státu 2024 Stav právního státu v Evropské unii

Delegace naleznou v příloze dokument COM(2024) 800 final.

Příloha: COM(2024) 800 final

EVROPSKÁ
KOMISE

V Bruselu dne 24.7.2024
COM(2024) 800 final

**SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU
HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ**

Zpráva o právním státu 2024

Stav právního státu v Evropské unii

{SWD(2024) 801 final} - {SWD(2024) 802 final} - {SWD(2024) 803 final} -
{SWD(2024) 804 final} - {SWD(2024) 805 final} - {SWD(2024) 806 final} -
{SWD(2024) 807 final} - {SWD(2024) 808 final} - {SWD(2024) 809 final} -
{SWD(2024) 810 final} - {SWD(2024) 811 final} - {SWD(2024) 812 final} -
{SWD(2024) 813 final} - {SWD(2024) 814 final} - {SWD(2024) 815 final} -
{SWD(2024) 816 final} - {SWD(2024) 817 final} - {SWD(2024) 818 final} -
{SWD(2024) 819 final} - {SWD(2024) 820 final} - {SWD(2024) 821 final} -
{SWD(2024) 822 final} - {SWD(2024) 823 final} - {SWD(2024) 824 final} -
{SWD(2024) 825 final} - {SWD(2024) 826 final} - {SWD(2024) 827 final} -
{SWD(2024) 828 final} - {SWD(2024) 829 final} - {SWD(2024) 830 final} -
{SWD(2024) 831 final}

1. ÚVOD

Právní stát je jednou z podstatných záruk dobrého fungování našich demokracií, ochrany práv jednotlivců, a tedy i životaschopnosti a prosperity našich společností a hospodářství. Právní stát, demokracie a základní práva tvoří základ činnosti Evropské unie na podporu míru, prosperity, konkurenceschopnosti, sociální soudržnosti a stability na celém kontinentu i ve světě. Tyto hodnoty, které jsou členským státům společné¹, jsou často pod tlakem a odolnost demokratických společností a institucí je neustále vystavována zkoušce. Tváří v tvář velkým změnám – ať už se jedná o krizi COVID-19, ruskou útočnou válku proti Ukrajině, či souběžnou ekologickou a digitální transformaci – jsou hodnoty EU z hlediska důvěry občanů důležité jako nikdy předtím.

EU si stále zřetelněji uvědomuje, že základem jejího úspěchu je proaktivní přístup k prosazování a obraně právního státu². To je celkově v souladu s názory a očekáváními občanů EU. V nedávném průzkumu Eurobarometr vyjádřilo 74 % dotázaných názor, že EU plní důležitou úlohu při prosazování právního státu, a 89 % dotázaných vyjádřilo přesvědčení, že je důležité, aby všechny členské státy EU dodržovaly základní hodnoty EU³.

Zpráva o právním státu, která od roku 2020 každoročně systematicky a objektivně zkoumá vývoj v oblasti právního státu ve všech členských státech, vypovídá o tom, že na právním státě záleží občanům i podnikům v celé EU. Po pěti letech se připravenost členských států i EU jako celku na odhalování, prevenci a řešení vznikajících problémů výrazně zlepšila. To prospívá odolnosti našich evropských demokracií a vzájemné důvěře v EU, jakož i řádnému fungování jednotného trhu EU a podpoře podnikatelského prostředí, které podporuje konkurenceschopnost a udržitelný růst.

EU se zavázala podporovat právní stát jako základ lidských práv a demokracie v celosvětovém měřítku i ve svém sousedství⁴. Kromě jasných hospodářských a bezpečnostních výhod větší Unie je klíčovým cílem rozšíření EU pevné ukotvení demokracie, právního státu a dodržování základních práv na celém našem kontinentu⁵. Začlenění některých zemí v rámci procesu rozšíření⁶ do zprávy o právním státu 2024 spolu s členskými státy podpoří reformní úsilí těchto zemí o dosažení nezvratného pokroku v oblasti demokracie a právního státu před přistoupením a zaručí dodržování vysokých standardů i po přistoupení.

¹ Článek 2 Smlouvy o Evropské unii.

² Soubor nástrojů na podporu právního státu na úrovni EU.
https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/rule_of_law_factsheet_1.pdf.

³ Zvláštní průzkum Eurobarometr 553 o právním státu (2024).

⁴ Viz akční plán EU pro lidská práva a demokracii na období 2020–2024, JOIN(2020) 5 final.

⁵ Sdělení o předvstupních reformách a přezkumech předvstupní politiky, COM(2024) 146 final.

⁶ Albánie, Černá Hora, Severní Makedonie a Srbsko. Výběr odráží pokrok v přístupovém procesu nebo stav úrovně jejich připravenosti v oblasti právního státu.

2. DODRŽOVÁNÍ ZÁSAD PRÁVNÍHO STÁTU VE PROSPĚCH OBČANŮ A PODNIKŮ

V uplynulých pěti letech se Komise snažila budovat architekturu právního státu, která by pomohla čelit riziku, jež pro jednotlivé členské státy i pro EU jako celek představuje nedostatečné dodržování zásad právního státu⁷.

Cílem této činnosti bylo **podporovat** kulturu právního státu, **předcházet** vzniku nebo prohlubování problémů v oblasti právního státu a na úrovni EU účinně **reagovat** na závažné a přetrvávající problémy. Proto bylo nutné **diverzifikovat nástroje právního státu**, které lze použít na úrovni EU, aby bylo možné co nejlépe nastavit účinnost opatření⁸.

Architektura právního státu a lepší znalosti, které vzešly ze zprávy o právním státu, spolu s reformní dynamikou v členských státech posílily vzájemnou důvěru a přispěly k dosažení lepší společné představy o tom, jak kultivovat prostředí, v němž se může dařit právnímu státu.

Kromě toho od roku 2020 několik nových iniciativ EU zvýšilo společné standardy v oblastech, které mají přímý význam pro právní stát, přičemž se opírají o výsledky monitorování v kontextu této zprávy. Tyto iniciativy budou prohlubovat **bezúhonnost**⁹ a zintenzivňovat **boj proti korupci**¹⁰, posilovat **transparentnost a odpovědnost v rozhodovacích procesech**¹¹, zvyšovat **kapacitu a kvalitu veřejné správy** na všech úrovních¹², chránit **svobodu a pluralitu sdělovacích prostředků**¹³ online i offline, posilovat **nezávislé orgány, jako jsou vnitrostátní orgány pro rovné zacházení**¹⁴, a **podporovat a chránit příznivý občanský prostor**¹⁵, v němž občané i aktivní a nezávislá občanská společnost využívají správných podmínek a nástrojů pro smysluplnou účast a zapojení.

⁷ Ve sdělení Komise z roku 2019 o dalším posílení právního státu v rámci Unie se uvádí, že „[p]okud není právní stát ve všech členských státech řádně chráněn, dochází k poškozování základu Unie spočívajícího v solidaritě, soudržnosti a důvěře, jenž je nezbytný pro vzájemné uznávání vnitrostátních rozhodnutí, a k narušení fungování vnitřního trhu jako celku“ (COM(2019) 164).

⁸ Evropský účetní dvůr vyzval k vytvoření komplexnějšího přehledu všech nástrojů týkajících se právního státu ([přezkum EÚD týkající se zpráv o právním státu](#)).

⁹ [Dohoda, kterou se zřizuje interinstitucionální orgán pro etické normy pro členy orgánů a poradních institucí](#).

¹⁰ Balíček týkající se boje proti korupci (JOIN (2023) 12 final) obsahoval návrh nové směrnice o boji proti korupci vedeném trestněprávní cestou COM (2023) 234 a návrh vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku na rozšíření souboru sankcí SZBP o závažná korupční jednání (HR(2023) 108).

¹¹ Návrh o harmonizovaných požadavcích na transparentnost zastupování zájmů jménem třetích zemí (COM(2023) 637).

¹² Sdělení o posílení evropského správního prostoru (ComPAct) (COM(2023) 667) stanoví rámec pro členské státy, který jim umožní prohlubovat dovednosti veřejných odborníků a využívat technologie k řešení problémů v oblasti řádné správy věcí veřejných, efektivnosti činnosti justice a korupce.

¹³ Nařízení (EU) 2024/1083, kterým se stanoví společný rámec pro mediální služby na vnitřním trhu a mění směrnice 2010/13/EU (Evropský akt o svobodě médií), a směrnice (EU) 2024/1069 o ochraně osob zapojených do účasti veřejnosti, před zjevně neopodstatněnými žalobními návrhy nebo zneužívajícími soudními řízeními („strategická soudní řízení proti účasti veřejnosti“). Pokračují práce na doporučení o bezpečnosti novinářů z roku 2021 (C(2021) 6650, 16. září 2021) a na návrzích o ochraně novinářů a obránců lidských práv, kteří se podílejí na účasti veřejnosti, před zjevně neopodstatněnými nebo zneužívajícími soudními řízeními („strategické žaloby proti účasti veřejnosti“, C(2022) 2428, 27. dubna 2022).

¹⁴ Směrnice (EU) 2024/1500 o standardech pro orgány pro rovné zacházení a směrnice Rady (EU) 2024/1499 o standardech pro orgány pro rovné zacházení.

¹⁵ Doporučení Komise o podpoře zapojení a účinné účasti občanů a organizací občanské společnosti v procesech tvorby veřejných politik (C(2023) 8627).

Zpráva o právním státu jako ústřední prvek architektury právního státu EU

Při sestavování nového sboru komisařů v roce 2019 zařadila předsedkyně Komise von der Leyenová právní stát na první místo politického programu a označila **zprávu o právním státu** za jednu ze základních politických zásad stávajícího funkčního období, přičemž slíbila, že tento závazek bude v příštích pěti letech dále posilovat.

Zpráva je koncipována jako roční cyklus a zaměřuje se na prevenci prostřednictvím zvyšování povědomí o klíčových událostech v oblasti právního státu. Při identifikaci problémů se snaží pomáhat členským státům nacházet řešení na ochranu právního státu, a to ve spolupráci s Komisí, ostatními členskými státy a klíčovými zúčastněnými stranami, jako je Benátská komise¹⁶. Zpráva se stala jedním z hlavních nástrojů naplňování zásad právního státu EU a klíčovým informačním pramenem na úrovni EU i na vnitrostátní úrovni. Specializované sledování ve zprávě umožnilo lépe porozumět vývoji v jednotlivých členských státech, což pomohlo identifikovat rizika, vypracovat možná řešení a včas nastavit cíle podpory.

Zpráva každoročně **hodnotí situaci v oblasti právního státu v každém z členských států a v EU jako celku** a strukturovaně a důsledně posuzuje významný vývoj v jednotlivých státech, a to jak příznivý, tak nepříznivý, ve čtyřech klíčových oblastech: **spravedlnost, boj proti korupci, pluralita a svoboda sdělovacích prostředků a systém institucionálních brzd a protivah**. Díky transparentní a objektivní metodice založené na uznávaných normách v oblasti právního státu zpráva zajišťuje spravedlivé a rovné zacházení se všemi členskými státy a zároveň zohledňuje specifické vnitrostátní souvislosti a právní tradice.

Od roku 2022 zahrnuje zpráva **konkrétní doporučení** členským státům, která mají za cíl lépe podpořit jejich úsilí při provádění reformy a určit, ve kterých oblastech může být zapotřebí zlepšení nebo přijetí následných opatření. V roce 2023 bylo splněno téměř 65 % prvního souboru konkrétních doporučení vydaných v roce 2022, což odráží kladnou dynamiku reformy v celé EU. V roce 2024 tento trend pokračoval – bylo splněno 68 % doporučení z roku 2023¹⁷.

To svědčí o tom, že členské státy na plnění doporučení uvedených ve zprávě vynakládají značné úsilí. Přitom v závislosti na povaze a předmětu doporučení může plnění v některých případech vyžadovat lhůtu přesahující roční cyklus těchto zpráv. Důvodem může být například potřeba rozsáhlých politických konzultací a konzultací se zúčastněnými stranami nebo skutečnost, že průběh přípravy právních předpisů mohou přerušit volební cykly. Zpráva a její doporučení jsou rovněž vodítkem pro sledování situace v praxi a výsledků reformy.

Dialog a kontrola opatření přijatých v návaznosti na zprávu o právním státu na úrovni EU

Zpráva a její doporučení jsou základními východisky pro nepřetržitý **dialog** s členskými státy a mezi nimi. Ten zahrnuje intenzivnější kontakty mezi Komisí a členskými státy, včetně vnitrostátních parlamentů, které plní úlohu zákonodárců a dohlíží na vyvozování odpovědnosti ze strany výkonné moci, což má zásadní význam pro dodržování zásad právního státu. Pravidelná setkání **sítě kontaktních míst EU pro právní stát** slouží jako fórum pro výměnu zkušeností v otázkách společného zájmu, na které upozorňují zprávy o právním státu¹⁸.

¹⁶ COM(2020) 580 final.

¹⁷ Bylo zjištěno, že u téměř 20 % doporučení došlo k významnému pokroku nebo k jejich úplnému provedení a u 50 % doporučení k určitému pokroku. U zbývajících částí nebyl zaznamenán žádný pokrok.

¹⁸ [Sít' vnitrostátních kontaktních míst pro právní stát \(europa.eu\)](https://european-council.europa.eu/media/1000000/attachment/data/1000000/1000000.pdf). V uplynulém roce proběhla výměna osvědčených postupů, která se týkala ombudsmanů a národních institucí pro lidská práva, systémů přidělování případů a nástrojů pro technickou podporu pro reformy v členských státech i v zemích procesu rozšíření.

Zpráva se postupem času stala jedním ze stěžejních dokumentů pro činnost orgánů EU v oblasti právního státu. **Každoroční dialog o právním státu** v Radě¹⁹ vychází ze zprávy Komise o právním státu a je obecně považován za prostor pro konstruktivní politické výměny názorů mezi členskými státy a pro sdílení osvědčených postupů a získaných zkušeností. V roce 2023 Rada svůj dialog hodnotila kladně a usilovala o zvýšení jeho četnosti²⁰. Kromě toho Rada pro spravedlnost pokračovala v projednávání aktuálních otázek právního státu během každého půlročního předsednictví Rady²¹. Otázky právního státu se týkají i činnosti dalších složení Rady, jak o tom vypovídá diskuse o podpoře kultury právního státu prostřednictvím vzdělávání v Radě pro vzdělávání v květnu 2024.

Hloubka zájmu **Evropského parlamentu** se projevuje nejen v každoročních rozpravách o zprávách o právním státu, ale také v rozpravách věnovaných jednotlivým zemím a ve zvláštních veřejných slyšeních o demokracii, právním státě a základních právech²². Nová skupina pro monitorování demokracie, právního státu a základních práv nabídla další tematický rámec.

Zpráva rovněž pomohla podnítit širší diskusi o právním státu. Příkladem může být druhá konference na vysoké úrovni předsedů nejvyšších ústavních soudů EU v listopadu 2023²³. V lednu 2024 se uskutečnil 13. přímý dialog mezi hlavními městy EU a Komisí k otázkám právního státu a zúčastnění starostové diskutovali o místním rozměru čtyř pilířů zprávy²⁴. K dalšímu zhodnocení této zprávy přispěl Evropský účetní dvůr, který v únoru 2024 zveřejnil přezkum zpráv Komise o právním státu²⁵.

Zpráva rovněž slouží jako katalyzátor širšího zapojení **občanské společnosti a zúčastněných stran** do otázek právního státu. Organizace občanské společnosti a obránci lidských práv zastávají důležitou úlohu při prosazování a ochraně hodnot a práv zakotvených ve smlouvách EU a v Listině základních práv, čímž přispívají k podpoře právního státu v praxi. Organizace občanské společnosti a profesní sdružení zastupující skupiny, jako jsou soudci, státní zástupci nebo novináři, každoročně do zprávy významně přispívají. Organizace občanské společnosti rovněž předložily cenná doporučení, jak zlepšit proces přípravy zpráv, což vedlo k prodloužení období konzultací se zúčastněnými stranami a ke zvýšení transparentnosti²⁶.

Komise – ve spolupráci s Agenturou EU pro základní práva – pokračovala v pořádání **vnitrostátních dialogů o právním státu**, v jejichž rámci se na vnitrostátní úrovni setkávají různé vnitrostátní zúčastněné strany, a to za účelem jejich většího zapojení do kontroly opatření přijatých v návaznosti na zprávy o právním státu. Pro Komisi a vnitrostátní orgány tak

¹⁹ V této souvislosti uspořádala Rada pro obecné záležitosti v září 2023 horizontální diskusi o obecném vývoji v oblasti právního státu a v říjnu 2023 a v lednu a květnu 2024 diskuse týkající se situace v jednotlivých zemích.

²⁰ Hodnocení dialogu o právním státu v Radě – [závěry předsednictví](#). Hodnocení formálně potvrdilo zprávu o právním státu jako základ pro každoroční dialog.

²¹ V březnu 2024 Rada pro spravedlnost jednala o odolnosti systému soudnictví při nakládání se zločineckými organizacemi v právním státě. V říjnu 2023 proběhla v Radě pro spravedlnost diskuse zaměřená na posílení účinnosti a kvality vnitrostátního systému soudnictví.

²² Usnesení Evropského parlamentu ze dne 28. února 2024 o zprávě Komise o právním státu za rok 2023 (2023/2113(INI)), P9_TA(2024)0108, jakož i o plenárních rozpravách věnovaných Maltě (19. října 2023), Slovensku (17. ledna 2024), Řecku (7. února 2024) a Maďarsku (24. dubna 2024).

²³ Na konferenci byl zastoupen i Soudní dvůr Evropské unie a Evropský soud pro lidská práva.

²⁴ V návaznosti na tento dialog vydala hlavní města EU jako příspěvek ke zprávě o právním státu 2024 stanovisko, včetně výzvy k tomu, aby byla věnována větší pozornost místnímu rozměru právního státu a aby bylo poskytnuto další financování z EU na místní vzdělávací iniciativy v této oblasti.

²⁵ [Přezkum EÚD z roku 2024 o zprávách o právním státu](#).

²⁶ Především před návštěvou jednotlivých zemí [Zpráva o právním státu 2024 – Evropská komise \(europa.eu\)](#).

vedeného Komisí a na základě žádostí o rozhodnutí o předběžné otázce podaných vnitrostátními soudy.

Roku 2021 vstoupil v platnost **obecný režim podmíněnosti** na ochranu rozpočtu Unie za účelem ochrany řádného finančního řízení rozpočtu EU a finančních zájmů EU před porušením zásad právního státu³². Komise pečlivě sleduje situaci ve všech členských státech a v případě potřeby přijímá opatření. V roce 2022 Komise zahájila postup na ochranu rozpočtu EU před porušováním zásad právního státu v Maďarsku³³. V prosinci 2022 rozhodla Rada na návrh Komise o rozpočtových ochranných opatřeních³⁴. Přestože probíhá provádění některých nápravných opatření navržených v reakci na postup v rámci režimu podmíněnosti, přetrvávají závažné nedostatky a Maďarsko nepřijalo žádná nová opatření k odstranění přetrvávajících problémů. Dne 13. prosince 2023 proto Komise dospěla k závěru, že opatření přijatá Radou v předchozím roce by měla zůstat v platnosti. Komise je připravena pokračovat ve spolupráci s Maďarskem s cílem vyřešit zbývající problémy³⁵.

Dalším nástrojem, který přispěl k zahájení reformy na podporu uplatňování **Listiny základních práv** v členských státech, je **horizontální základní podmínka** podle nařízení o společných ustanoveních (tzv. „horizontální základní podmínka Listiny“). Členské státy jsou povinny zavést účinné mechanismy, které zajistí dodržování Listiny ve všech fázích provádění programů EU³⁶. To zahrnuje dodržování práva na účinnou právní ochranu a spravedlivý proces před nezávislým a nestranným soudem podle Listiny. Tento nástroj prokázal svou účinnost v praxi, neboť dosud došlo ke dvěma případům, kdy Komise uvolnila finanční prostředky EU až poté, co dotčené členské státy provedly reformy považované za nezbytné pro splnění horizontální základní podmínky související s nezávislostí soudnictví.

V neposlední řadě pokračoval v Radě postup podle **čl. 7 odst. 1 Smlouvy o EU**, který umožňuje Radě rozhodnout, zda existuje zřejmé nebezpečí, že dojde k závažnému porušení hodnot Unie, a přijmout v souvislosti s tímto nebezpečím následná opatření. Článek 7 SEU³⁷ je výjimečným nástrojem, který může EU použít k řešení nejzávažnějších nedostatků v oblasti právního státu v členském státě. Dosud byl tento postup aktivován dvakrát: nejprve Komisí v případě Polska v prosinci 2017³⁸, a poté Evropským parlamentem v případě Maďarska v září 2018³⁹. V rámci obou řízení Rada uspořádala několik formálních slyšení a zasedání ke zjištění aktuálního stavu, aniž by však přijala rozhodnutí o postoupení obou řízení do další fáze⁴⁰. V návaznosti na řadu příznivých změn v Polsku dospěla Komise v květnu 2024 k závěru, že podmínky pro pokračování řízení pominuly. Polské orgány přijaly akční plán k řešení otázek nezávislosti

³² V lednu 2024 předložila Komise zprávu o uplatňování nařízení, kterým se zavádí obecný režim podmíněnosti, a dospěla k závěru, že dosud přijatá opatření se ukázala jako účinná při ochraně finančních zájmů EU (COM (2024) 17 final/2).

³³ Dne 27. dubna 2022 Komise poprvé provedla krok postupu podle čl. 6 odst. 1 nařízení o režimu podmíněnosti.

³⁴ Prováděcí rozhodnutí Rady (EU) 2022/2506 ze dne 15. prosince 2022.

³⁵ Rozhodnutí Komise C(2023)8999 final ze dne 13. prosince 2023. Podle nařízení o podmíněnosti může Maďarsko předložit další návrhy na nápravu, a pokud Komise usoudí, že problémy byly částečně nebo zcela odstraněny, předloží Radě návrh na úpravu nebo zrušení přijatých opatření.

³⁶ Nařízení o společných ustanoveních upravuje tři fondy politiky soudržnosti, jeden námořní, rybářský a akvakulturní fond a tři fondy v oblasti vnitřních věcí v rámci sdíleného řízení. Horizontální základní podmínka Listiny rovněž vyžaduje, aby členské státy měly zavedený silný mechanismus vyřizování stížností.

³⁷ Článek 7 Smlouvy o EU stanoví podmínky, za kterých může Rada rozhodnout, že existuje zřejmé nebezpečí závažného porušení hodnot uvedených v článku 2 členským státem; Evropská rada může rozhodnout o existenci takového závažného a trvalého porušení a Rada pak může rozhodnout o opatřeních, která mají být přijata, pokud jde o pozastavení práv členského státu podle Smluv.

³⁸ Návrh rozhodnutí Rady (COM(2017) 835, 20.12.2017).

³⁹ Usnesení Evropského parlamentu ze dne 12. září 2018 (2017/2131(INL)).

⁴⁰ Pokud jde o Maďarsko, proběhlo dosud sedm formálních slyšení. Pokud jde o Polsko, před stažením návrhu Komise proběhlo šest slyšení.

soudnictví, které jsou obsaženy v odůvodněném návrhu Komise z prosince 2017, a které Komise bude používat při monitorování⁴¹. Vzhledem k tomu, že už neexistuje zřejmé nebezpečí závažného porušení zásad právního státu ze strany Polska, Komise stáhla svůj odůvodněný návrh, takže řízení proti Polsku je nyní ukončeno. Sledování vývoje v oblasti právního státu bude pokračovat v rámci zprávy o právním státu.

Další záruky existují i v jiných nástrojích. V rámci **Nástroje pro oživení a odolnost** Komise podrobně sleduje plnění milníků a v případě, že by došlo ke zhoršení dříve kladně hodnoceného milníku nebo cíle, může pozastavit část budoucích plateb⁴². Pokud má zrušené opatření význam z hlediska ochrany finančních zájmů EU, veškeré budoucí platby se zastaví a mohou být uvolněny až po obnovení plnění podmínky. Podle nařízení o společných ustanoveních musí být **horizontální a tematické základní podmínky** plněny po celé programové období. Pokud členský stát přestane v kterémkoli okamžiku plnit podmínku, která byla dříve kladně posouzena, může nové posouzení vést k zastavení plateb EU.

Právní stát v centru pozornosti procesu rozšíření a spolupráce s vnějšími partnery

Nevyprovokovaná a neoprávněná vojenská agrese Ruska proti Ukrajině a jejímu lidu, která trvá již třetím rokem, je rovněž přímým útokem na hodnoty EU. Tváří v tvář ruské útočné válce odhodlání EU prosazovat právní stát a mezinárodní řád založený na pravidlech jen zesílilo. Chránit a udržovat naše demokratické instituce a hodnoty je sdílenou odpovědností členských států a orgánů EU. To je o to důležitější, že EU a její členské státy jsou ohrožovány nepřátelskými zahraničními aktéry, kteří se pomocí dezinformací a kybernetických útoků snaží oslabit naše demokracie, a že přibývá důkazů o přímém zahraničním vměšování do našich demokratických struktur⁴³. Terčem pokusů o vměšování ze strany Ruska jsou rovněž země v sousedství a na západním Balkáně, přičemž zvláštní obavy vzbuzují dezinformace a protidemokratická a protiunijní rétorika.

Hlavní složku spolupráce EU se zeměmi procesu rozšíření tvoří upevnění demokratických struktur, dodržování zásad právního státu a ochrana základních práv. Zásadní význam pro pokrok na cestě k přistoupení mají **věrohodné a udržitelné reformy** v těchto oblastech. Ty jsou považovány za „základní zásady“ politiky rozšiřování EU⁴⁴. Revidovaná metodika rozšíření schválená Radou v roce 2020⁴⁵ posílila ústřední význam základních zásad, které jsou prvními otázkami, jež se mají v rámci přístupových jednání řešit, a posledními, které mají být uzavřeny, přičemž pokrok v základních otázkách je klíčový pro celkový pokrok v jednáních. To znamená, že jsou sledovány v průběhu celého procesu přistoupení a určují dynamiku zemí na jejich cestě k přistoupení.

V **každoročním balíčku** Komise **týkajícím se rozšíření** se hodnotí celkový pokrok každé země na cestě k přistoupení. Na základě zásady hodnocení podle skutečných zásluh může Komise doporučit další postup v jednáních s jednotlivými zeměmi pouze v případě hmatatelného a trvalého pokroku v oblasti právního státu. Právní stát je také jedním ze základních prvků nového **Nástroje pro reformy a růst pro západní Balkán a Nástroje pro Ukrajinu**. Aby země mohly plně využít těchto dvou bezprecedentních podpůrných

⁴¹ Viz také kapitola o Polsku (SWD (2024) 821).

⁴² Zpráva Komise o provádění Nástroje pro oživení a odolnost: posun vpřed (COM(2023) 545).

⁴³ Tyto případy zahrnují hackerské útoky na zákonodárce před volbami, skrytý lobbying prostřednictvím zástupců, falešné výzkumy vydávané za účelem zkreslení údajů o stavu lidských práv a internetové stránky, které se vydávají za nezávislé mediální platformy, a přitom skrytě napomáhají kampaním na podporu politického vměšování. Viz sdělení Komise o obraně demokracie, COM(2023) 630.

⁴⁴ Spolu s ekonomickými kritérii a reformou veřejné správy.

⁴⁵ Sdělení Komise nazvané Posílení procesu přistoupení – přesvědčivá perspektiva EU pro západní Balkán, COM(2020) 57.

mechanismů, musí připravit a provést dohodnutý program reforem, včetně konkrétních kroků v oblasti základních zásad.

Jak oznámila předsedkyně von der Leyenová v projevu o stavu Unie v roce 2023, od roku 2024 se Komise rozhodla rozšířit **účast na zprávě o právním státu** tak, aby doplňovala činnost v rámci procesu přistoupení, který zůstává jediným prostorem pro jednání o rozšíření⁴⁶. Do zprávy o právním státu a do sítě kontaktních míst EU pro právní stát jsou nyní zapojeny **Albánie, Černá Hora, Severní Makedonie a Srbsko**, což svědčí o pokroku dosaženém v procesu přistoupení těchto zemí či pokroku z hlediska úrovně jejich připravenosti v oblasti právního státu. Tento přístup umožní v budoucnu zahrnout i další země procesu rozšíření. Začlenění těchto zemí po bok členských států posílí podporu EU reformám v oblasti právního státu, podpoří jejich proces přistoupení a pomůže udržet udržitelný trend vysokých standardů i po přistoupení.

Pro zajištění praktického provádění reforem má zásadní význam budování kapacit. EU poskytuje **finanční podporu a technickou pomoc**, aby zajistila sladění reforem s evropskými normami. Podporuje osvědčené postupy, včetně konzultace důležitých právních předpisů s Benátskou komisí. Klíčovými formami podpory EU v zemích procesu rozšíření jsou vzájemná hodnocení, vzdělávání odborníků v oblasti soudnictví a podpora institucionální spolupráce s veřejnou správou v členských státech (partnerské programy).

EU zaujímá ve všech svých vnějších činnostech na dvoustranné, regionální a mezinárodní úrovni důrazný a jednotný přístup k podpoře právního státu na celém světě. Dodržování zásad právního státu je stěžejním prvkem vnějšího zapojení EU a jedním ze základů všech dohod EU s mezinárodními partnery. Nezávislé hodnocení podpory EU v oblasti právního státu a boje proti korupci v partnerských zemích (2010–2021)⁴⁷ dospělo k závěru, že se EU daří prosazovat agendu právního státu, a to i v omezujících podmínkách a v nestabilních a konfliktem postižených státech. Na základě tohoto hodnocení byla zahájena iniciativa Globální tým Evropa pro demokracii, která má účinněji a strategičtěji usilovat o podporu právního státu a boj proti korupci⁴⁸. EU má rovněž jasný závazek bojovat proti korupci na celosvětové úrovni a podporovat právní a politické reformy s cílem vybudovat protikorupční instituce a orgány dohledu a posílit občanskou společnost, oznamovatele korupce, obránce lidských práv a nezávislá média jako kontrolní subjekty v oblasti korupce. Otázky související s právním státem, včetně práva na spravedlivý proces a řádné soudní řízení, boje proti korupci a nezávislosti soudnictví, jsou pravidelně nastolovány v rámci dialogů o lidských právech s partnerskými zeměmi, přičemž se EU se zaměřuje na podporu klíčových aktérů, kteří prosazují zásady právního státu.

3. KLÍČOVÉ ASPEKTY STAVU PRÁVNÍHO STÁTU NA ÚROVNI ČLENSKÝCH STÁTŮ

Stejně jako v předchozích letech jsou i v této zprávě o právním státu 2024 popsána významná obecná témata a trendy, konkrétní výzvy či příznivý vývoj v rámci čtyř pilířů, kterými jsou

⁴⁶ Bude zajištěna součinnost mezi procesem rozšiřování a zprávou o právním státu, přičemž ve zprávě o právním státu nebudou vydávána žádná doporučení pro země procesu rozšíření. Doporučení budou i nadále vydávána v rámci ročního balíčku týkajícího se rozšíření, jakož i v souvislosti s dalšími závazky stanovenými v dohodách o stabilizaci a přidružení. Zpráva o právním státu podpoří provádění těchto doporučení.

⁴⁷ [Hodnocení](#) bylo zveřejněno v prosinci 2022. Toto strategické hodnocení poskytuje nezávislé a na důkazech založené posouzení výsledků podpory EU v oblasti právního státu v partnerských zemích.

⁴⁸ Demokracie týmu Evropa je globální tematická iniciativa týmu Evropa, do níž je zapojeno 14 členských států a která byla zahájena s cílem podporovat demokracii a lidská práva po celém světě. Klíčovými prioritními tématy jsou odpovědnost a právní stát.

systémy soudnictví, rámce pro boj proti korupci, svoboda a pluralita sdělovacích prostředků a další institucionální otázky týkající se systému brzd a protivah. Uvedené příklady vycházejí z hodnocení, která jsou uvedena v kapitolách věnovaných 31 zemím, jež jsou nedílnou součástí této zprávy a uvádějí podrobné souvislosti v každém členském státě a zapojené zemi procesu rozšíření⁴⁹. Zpráva obsahuje také konkrétní doporučení členským státům⁵⁰ a hodnotí pokrok při provádění konkrétních doporučení vydaných v loňském roce⁵¹.

Metodika a doporučení zprávy o právním státu

Hodnocení v kapitolách o jednotlivých zemích pro každý členský stát a zemi procesu rozšíření bylo vypracováno v souladu se zavedenou metodikou používanou v předchozích vydáních zprávy⁵². Kapitoly týkající se jednotlivých zemí vycházejí z kvalitativního hodnocení, které samostatně provádí Komise a které se zaměřuje na shrnutí významných událostí od července 2023. V každé kapitole věnované jednotlivým zemím se analýza zaměřuje zejména na témata, u nichž došlo k významnému vývoji nebo u nichž byly v předchozí zprávě zjištěny významné problémy, které přetrvaly i do období zkoumaného touto zprávou. Analýza obsahuje kvalitativní hodnocení pokroku, kterého členské státy dosáhly při provádění doporučení z roku 2023⁵³. Cílem doporučení z roku 2024 je i nadále podporovat členské státy v jejich úsilí o prosazování reforem⁵⁴. Tato zpráva neobsahuje žádná doporučení pro země procesu rozšíření; ta jsou vydávána v rámci ročního balíčku týkajícího se rozšíření.

Zpráva je výsledkem úzké spolupráce s vnitrostátními orgány a vychází z řady vnitrostátních, mezinárodních a dalších zdrojů⁵⁵, jakož i z vlastního sběru dat Komise⁵⁶. Členské státy a země procesu rozšíření byly vyzvány, aby se zúčastnily, předložily písemné příspěvky⁵⁷ a

⁴⁹ Kapitoly o jednotlivých zemích jsou k dispozici [zde](#).

⁵⁰ Odkazy na doporučení jsou uvedeny průběžně v poznámkách pod čarou v této zprávě, jejich výčet je obsažen v příloze v pořadí podle pilířů v kapitolách věnovaných jednotlivým zemím a doporučení jsou zahrnuta v kapitolách věnovaných jednotlivým zemím.

⁵¹ Posouzení obsažená v kapitolách o jednotlivých zemích nepředjímají žádné budoucí posouzení v rámci Nástroje pro oživení a odolnost (nařízení (EU) 2021/241 ze dne 12. února 2021), v rámci nařízení o společných ustanoveních (nařízení (EU) 2021/1060 ze dne 24. června 2021) ani v rámci obecného režimu podmíněnosti na ochranu rozpočtu Unie (nařízení 2020/2092 ze dne 22. prosince 2020).

⁵² Metodika je k dispozici [zde](#).

⁵³ V závislosti na pokroku dosaženém v jednotlivých dílčích částech každého doporučení a na tom, zda byla provedena doporučení ze zprávy z roku 2022, Komise dospěla v každém případě k závěrům formulovaným pomocí těchto kategorií: žádný (další) pokrok, určitý (další) pokrok, významný pokrok a úplné provedení. V závislosti na stupni pokroku a dosažených výsledcích jsou doporučení ze zprávy z roku 2023 přenesena do letošní zprávy, případně upravena.

⁵⁴ Zásady, na jejichž základě byla doporučení vypracována, jsou stejné jako v loňském roce (viz COM(2022) 500, s. 3–4). Doporučeními nejsou dotčena žádná řízení, která případně Komise může zahájit na základě jiných právních nástrojů.

⁵⁵ Zdroje použité při přípravě této zprávy zahrnují písemné příspěvky obdržené od členských států, příspěvky získané během cílených konzultací se zúčastněnými stranami, informace vypracované mezinárodními organizacemi a příspěvky poskytnuté během návštěv v jednotlivých zemích. Z těchto zdrojů Komise vychází při svém hodnocení, za své závěry však nese odpovědnost sama.

⁵⁶ Zejména srovnávací přehled EU o soudnictví poskytuje srovnatelné a spolehlivé údaje o účinnosti, kvalitě a nezávislosti systémů soudnictví v členských státech EU. Jeho cílem je pomoci EU a členským státům zlepšit účinnost vnitrostátních systémů soudnictví. Srovnávací přehled rovněž obsahuje ukazatele nezávislosti soudnictví ve vztahu k účinnosti ochrany investic. Srovnávací přehled se postupně rozšiřuje o nové údaje: v roce 2024 byly zahrnuty údaje o platech soudních znalců a znalců státních zástupců, o délce řízení ve věcech úplatkářství a systémech majetkových příznání a o postupech jmenování a odvolání státních zástupců. Srovnávací přehled je také jedním z důležitých zdrojů pro zprávy o jednotlivých zemích v rámci evropského semestru.

⁵⁷ Příspěvky členských států se nacházejí [zde](#).

zapojily se do specializovaných návštěv jednotlivých zemí⁵⁸. Cílená konzultace se zúčastněnými stranami rovněž poskytla cenné průřezové příspěvky a příspěvky pro jednotlivé země⁵⁹. Rada Evropy rovněž poskytla přehled svých nedávných stanovisek a zpráv⁶⁰. Před přijetím této zprávy dostaly vnitrostátní orgány příležitost aktualizovat kapitoly o své zemi po faktické stránce. Kromě toho Komise – na politické a technické úrovni – projednává zprávu po jejím zveřejnění s vnitrostátními orgány a vládami, jakož i s vnitrostátními parlamenty.

3.1 Systémy soudnictví

Dobře fungující, účinné a plně nezávislé systémy soudnictví mají zásadní význam pro uplatňování a prosazování práva EU a vnitrostátního práva a pro dodržování zásad právního státu. Nezávislost soudnictví je nedílnou součástí soudního rozhodování a vyplývá ze zásady účinné soudní ochrany⁶¹. Nezávislí soudci a soudy jsou zárukou spravedlivého soudního řízení a ochrany práv jednotlivců a mají zásadní význam pro zajištění toho, aby justice fungovala ve prospěch občanů a podniků. Jsou rovněž nezbytní pro justiční spolupráci v celé EU, která je jedním z klíčových cílů v prostoru svobody, bezpečnosti a práva⁶². Přístup k nezávislým soudům a soudní přezkum jsou základem právního státu⁶³.

Při vytváření svých systémů soudnictví musí členské státy plně respektovat požadavky stanovené právem EU a judikaturou Soudního dvora Evropské unie (SDEU) a měly by rovněž zohledňovat evropské normy. Evropské justiční síť a sdružení⁶⁴ rovněž přispívají k podpoře a prosazování právního státu, neboť pracují na dalším rozvoji evropských norem a významně přispívají k přípravě zprávy o právním státu.

Vnímání nezávislosti soudnictví

Jak je uvedeno ve srovnávacím přehledu EU o soudnictví 2024, průzkumy Eurobarometr provedené v roce 2024 ukazují, že vnímání nezávislosti mezi širokou veřejností a mezi podniky se ve srovnání s rokem 2023 ve většině členských států zlepšilo nebo zůstalo beze změny, a to i v zemích, které se potýkaly se systémovými problémy⁶⁵. Dobře fungující a plně nezávislé systémy soudnictví mohou mít pozitivní vliv na investice a jsou klíčové pro jejich ochranu, čímž přispívají ke zvýšení růstu a konkurenceschopnosti. V [Dánsku](#), [Finsku](#), [Rakousku](#), [Švédsku](#), [Lucembursku](#) a [Irsku](#) je úroveň vnímání nezávislosti mezi širokou veřejností nebo společnostmi stále obzvláště vysoká (nad 75 %), zatímco v [Chorvatsku](#), [Polsku](#) a [Bulharsku](#) zůstává velmi nízká (pod 30 %). Pokud jde o země procesu rozšíření, výsledky Eurobarometr ukazují poměrně nízkou úroveň vnímání nezávislosti.

⁵⁸ Informace o návštěvách jednotlivých zemí jsou uvedeny v kapitolách věnovaných jednotlivým zemím. Během těchto návštěv jednotlivých zemí, které probíhaly online, Komise hovořila s vnitrostátními orgány členských států, včetně justičních a nezávislých orgánů, donucovacích orgánů a dalších zúčastněných stran, jako jsou sdružení novinářů a občanská společnost.

⁵⁹ Podněty zúčastněných stran se nacházejí [zde](#).

⁶⁰ Příspěvek Rady Evropy se nachází [zde](#).

⁶¹ Viz článek 19 Smlouvy o Evropské unii a článek 47 Listiny základních práv EU.

⁶² Ustanovení čl. 3 odst. 2 Smlouvy o Evropské unii.

⁶³ Dne 18. června 2024 oznámila EU své rozhodnutí připojit se k doporučení OECD z roku 2023 o přístupu ke spravedlnosti a systémech soudnictví zaměřených na lidi. Komise se připojila k 22 členským státům, které jsou členy OECD, a pokračuje v práci na přípravě doporučení.

⁶⁴ Například Evropská síť rad pro justici, Síť předsedů nejvyšších soudů Evropské unie a Sdružení státních rad a nejvyšších správních soudů Evropské unie, Rada advokátních komor a právnických společností Evropy a Komise Rady Evropy pro hodnocení efektivity justice (CEPEJ).

⁶⁵ Obrázky 51 a 53, srovnávací přehled EU o soudnictví 2024.

Soudcovské rady a postupy pro jmenování a odvolávání soudců jako klíčové záruky nezávislosti soudnictví

Postupy jmenování a odvolávání soudců a pravomoci a složení soudcovských rad jsou důležité pro zajištění nezávislosti soudnictví na základě zásad stanovených Soudním dvorem EU.

Soudcovské rady, pokud jsou zřízeny, významně přispívají k nezávislosti soudnictví⁶⁶ a mohou působit jako nárazník mezi soudní mocí a ostatními složkami moci v záležitostech, jako je jmenování a služební postup soudců nebo smírčích soudců, jakož i při řízení systému soudnictví⁶⁷. Rada Evropy vypracovala evropské normy týkající se způsobu zřízení i složení soudcovských rad, aby byla co nejlépe zajištěna jejich nezávislost⁶⁸. Aby mohly soudcovské rady účinně fungovat, potřebují odpovídající zdroje a správní nezávislost.

Několik členských států pokročilo v legislativním úsilí o posílení nezávislosti a účinnosti soudcovských rad, v některých případech v návaznosti na doporučení z roku 2023. V [Lucembursku](#) byla jmenována Národní rada pro soudnictví, která začíná plně fungovat. V [Bulharsku](#) bylo ústavní reformou změněno složení Nejvyšší rady pro soudnictví tak, aby odpovídalo evropským normám. V [Maďarsku](#) po provedení legislativní reformy v roce 2023 umožňují nové pravomoci Národní rady pro soudnictví účinně vyvážit pravomoci předsedy Národní justiční kanceláře, který je pověřen ústřední správou soudů. V ostatních členských státech iniciativy dosud probíhají. V [Polsku](#) přijal polský Sejm zákon, který řeší obavy týkající se nezávislosti Národní soudcovské rady. V [Nizozemsku](#) se v současné době přezkoumává postup jmenování členů soudcovské rady a správních rad soudů. V [Estonsku](#) probíhají diskuse o reformě Rady pro správu soudů a přenesení většího množství pravomocí z výkonné moci na soudní. Ve [Španělsku](#) bylo v návaznosti na strukturovaný dialog s Evropskou komisí jako zprostředkovatelem dosaženo dohody o obnovení soudcovské rady a o okamžitém zahájení procesu jmenování jejích členů zohledňujícího evropské normy. Na druhé straně přetrvávají obavy ohledně soudcovské rady na [Slovensku](#), kde nedošlo k žádnému pokroku při zavádění záruk pro odvolávání členů soudcovské rady a jejíž tři členové byli odvoláni před koncem funkčního období.

Pokud jde o země procesu rozšíření, v návaznosti na změny ústavy v roce 2022, jejichž cílem bylo posílit nezávislost soudnictví v [Srbsku](#), byla zřízena Nejvyšší soudcovská rada a Nejvyšší rada státních zástupců v novém složení. V [Černé Hoře](#) byl revidován právní rámec zaručující nezávislost a nestrannost justičního systému. V [Albánii](#) byla posílena odpovědnost díky prověrkám všech soudců a státních zástupců, přetrvávají však nedostatky při jmenování členů Nejvyšší soudcovské rady, kteří nejsou soudci, a Nejvyšší rady státních zástupců. V [Severní Makedonii](#) přetrvávají obavy ohledně fungování a nezávislosti soudcovské rady.

Způsob jmenování a odvolávání soudců je důležitý pro nezávislost soudnictví a její vnímání ze strany veřejnosti. Za účelem zajištění nezávislosti soudnictví je třeba, aby pravidla upravující jmenování soudců zabránila vzniku pochybností ohledně jejich neovlivnitelnosti ve vztahu k vnějším skutečnostem a jejich neutralitě jako soudců⁶⁹.

⁶⁶ SDEU uznal, že pokud se soudcovská rada účastní procesu jmenování, na němž se podílejí politické orgány, může přispět k větší objektivitě tohoto procesu tím, že omezí prostor pro uvážení, který mají politické orgány, za předpokladu, že je dostatečně nezávislá na výkonné a zákonodárné moci a na orgánu, kterému předkládá stanovisko. Viz např. rozsudek ze dne 2. března 2021, *A.B. a další (postup jmenování do funkce soudce Nejvyššího soudu – žaloby)*.

⁶⁷ Rada Evropy vypracovala klíčové evropské normy týkající se způsobu zřizování i složení soudcovských rad, aby byla co nejlépe zajištěna jejich nezávislost, viz zejména doporučení Rady Evropy CM/Rec(2010) 12.

⁶⁸ Viz zejména doporučení Rady Evropy CM/Rec(2010) 12.

⁶⁹ Viz rozsudky včetně rozsudku ze dne 15. července 2021, *Komise v. Polská republika*; ze dne 20. dubna 2021, *C-896/19 Repubblica v. Il-Prim Ministru*; a ze dne 2. března 2021, *C-824/18 A.B. a další (postup jmenování soudců Nejvyššího soudu – žaloby)*.

V řadě členských států probíhá úsilí o zlepšení postupů jmenování soudců, mimo jiné v návaznosti na doporučení z roku 2023. V [Řecku](#) byla přijata legislativní opatření k zapojení soudců do jmenování do nejvyšších funkcí v soudnictví. V [Irsku](#) zavedl nový zákon o komisi pro jmenování soudců řadu zlepšení, která mají omezit politický vliv při jmenování a povyšování soudců. Ve [Finsku](#) pracovní skupina navazuje na zprávu o hodnocení a budoucích trendech vývoje soudního systému, včetně postupu jmenování soudců. V [Rakousku](#) v současné době probíhají nedávno přijaté reformy systému jmenování předsedy Nejvyššího soudu a kandidátů na soudce. V [Polsku](#) se daří zvrátit některé nepříznivé dopady sporných justičních reforem z roku 2017, pokud jde o fungování běžného soudnictví. Vláda vyjádřila svůj záměr zapojit soudce do všech rozhodnutí týkajících se jmenování na klíčové pozice v rámci běžného soudnictví a uspořádat transparentní postupy jmenování na základě otevřených výběrových řízení: přístup, který je již uplatňován u předsedů a místopředsedů soudů. V [Německu](#) se vede diskuse o možné reformě, která by posílila odolnost Ústavního soudu. Na [Maltě](#) byla oznámena opatření k zapojení soudců do postupu jmenování předsedy Nejvyššího soudu, neboť vláda schválila ústavní reformu, která stanoví konzultace s dosavadním předsedou Nejvyššího soudu před jmenováním nového předsedy Nejvyššího soudu. Byly podniknuty určité kroky k zajištění toho, aby reforma jmenování soudců ve [Slovinsku](#) obsahovala odpovídající záruky nezávislosti soudnictví, neboť bylo upuštěno od dříve požadované zkušební doby bez předepsaných záruk. Jsou přijímána opatření v návaznosti na ústavní reformu z roku 2022, jejímž cílem je posílit nezávislost soudnictví v [Srbsku](#), a to i prostřednictvím uplatnění nového odvolacího řízení u Ústavního soudu týkajícího se jmenování soudců.

V některých členských státech přetrvávají problémy se jmenováním do vysokých soudních funkcí a na pozice předsedů soudů. V [Lotyšsku](#) bylo obsazeno volné místo u Nejvyššího soudu, nebyla však přijata žádná opatření k zavedení odpovídajících záruk proti nepřipustnému politickému ovlivňování, které by se vztahovaly na budoucí jmenování. Ani v [Rakousku](#) nebyla přijata žádná opatření k zajištění účasti soudců na jmenování předsedů (místopředsedů) správních soudů. V [Litvě](#) se ozývají požadavky na posílení některých dalších záruk transparentnosti jmenování soudců. Ve [Švédsku](#) byly sice učiněny první kroky v souvislosti s nezávislostí přisídících, nebylo však dosaženo žádného pokroku, který by zajistil, že systém jmenování těchto soudců bude zárukou jejich nezávislost.

Značná zpoždění při jmenování soudců v [Černé Hoře](#) mají vážné dopady na justiční systém, i když nyní už zbývá jmenovat pouze předsedu Nejvyššího soudu. V [Srbsku](#) dosud nebylo obsazeno značné množství volných míst soudců a státních zástupců. V [Severní Makedonii](#) kritizuje občanská společnost rozhodnutí o jmenování státních zástupců a soudců, protože postrádají odůvodnění a jasná kritéria.

V řadě členských států se řeší různé aspekty nezávislosti soudců a soudů. V [Itálii](#) byl zřízen institut daňového soudnictví s cílem zvýšit nezávislost nově zřízených daňových soudů na ministerstvu hospodářství a financí. V [Nizozemsku](#) se zkoumají možnosti posílení bezpečnostních opatření s cílem zvýšit odolnost systému soudnictví vůči organizované trestné činnosti. Na [Maltě](#) se začaly řešit přetrvávající obavy týkající se nezávislosti specializovaných soudů. Přidělování případů v rámci soudů rovněž vyžaduje záruky nezávislosti a nestrannosti soudců, aby se předešlo jakýmkoli nepatřičným zásahům, což lze zajistit různými způsoby, například náhodným přidělováním případů prostřednictvím počítačového algoritmu nebo předem určeného pořadí. [Portugalsko](#) posílilo transparentnost při přidělování případů, neboť účinně zavádí nový elektronický systém. V [Maďarsku](#) se zlepšila transparentnost přidělování případů u Nejvyššího soudu, zatímco u nižších soudů obavy ohledně transparentnosti přidělování případů přetrvávají.

V několika členských státech existují obavy z nepřiměřeného tlaku na soudnictví ze strany politiků nebo výkonné moci a existují také důkazy o tlaku ze třetích zemí. Riziko, že veřejná prohlášení vlád a politiků mohou ovlivnit důvěru veřejnosti v nezávislost soudnictví, vyvolává obavy na [Slovensku](#), v [Itálii](#) a ve [Španělsku](#). V [Litvě](#) panují zejména obavy ze zastrašování soudců, které mají původ u ruských soudů. Pokud jde o země procesu rozšíření, v [Albánii](#), [Srbsku](#) a [Severní Makedonii](#) přetrvávají obavy ze snah o zasahování a nátlak na soudní systém ze strany veřejných činitelů nebo politiků.

Autonomie a nezávislost státního zastupitelství jako důležitá témata reformy

Struktura státních zastupitelství se napříč EU liší a neexistuje jednotný model pro všechny členské státy. Institucionální záruky by však měly zaručovat autonomii státního zastupitelství a zajistit, aby státní zástupci mohli plnit své profesní povinnosti bez vměšování⁷⁰. To má zásadní význam pro vnitrostátní trestní právo a trestní právo EU, jakož i pro ochranu finančních zájmů EU.

Pokračují reformy zaměřené na posílení institucionálních záruk pro státní zastupitelství, z nichž některé reagují na doporučení z roku 2023. V [Polsku](#) byla přijata další opatření k zajištění nezávislosti státního zastupitelství na vládě a k oddělení úřadu ministra spravedlnosti od úřadu nejvyššího státního zástupce. V [České republice](#) zahrnovala reforma státního zastupitelství záruky pro odvolání nejvyššího státního zástupce a dalších vedoucích státních zástupců. V [Dánsku](#) vláda předložila parlamentu návrh na zlepšení vnímání nezávislosti ředitele státního zastupitelství ze strany veřejnosti, a to omezením maximálního mandátu pro výkon této funkce.

Na [Malte](#) pokračuje převod trestního stíhání z policie na nejvyššího státního zástupce⁷¹. Na [Kypřu](#) vláda připravuje legislativní návrh, jehož cílem je oddělit poradenskou úlohu úřadu od úlohy státního zastupitelství, což je přínosný krok směrem k posílení nezávislosti státního zastupitelství; byly rovněž oznámeny plány na zavedení možnosti přezkumu rozhodnutí nejvyššího státního zástupce o zastavení trestního stíhání nebo o zastavení řízení. Ve [Španělsku](#) se počítá s reformou statutu nejvyššího státního zástupce, která má vyloučit z funkce nejvyššího státního zástupce osoby, které v posledních letech zastávaly politické funkce, a zabránit tomu, aby nejvyšší státní zástupce působil ve věcech, které se ho osobně dotýkají. V [Srbsku](#) zákony o státním zastupitelství a Nejvyšší radě státního zastupitelství umožňují státním zástupcům podávat stížnosti proti závazným pokynům, což má za cíl posílit autonomii státního zastupitelství.

Zvláštní pozornost je nadále věnována oprávnění výkonné moci vydávat pokyny státním zástupcům v jednotlivých věcech. V [Nizozemsku](#) pokračuje diskuse o zrušení pravomoci výkonné moci vydávat pokyny státním zástupcům v jednotlivých věcech. V [Německu](#) byl předložen návrh na zavedení dalších záruk pro využívání pravomoci ministrů spravedlnosti na spolkové i zemské úrovni vydávat pokyny státním zástupcům v jednotlivých věcech.

Zbývá však vyřešit řadu problémů, včetně těch, které jsou obsaženy v doporučeních pro rok 2023. Plánovaná reforma státního zastupitelství v [Rakousku](#) nepokročila, neboť nedošlo k politické dohodě o prosazení návrhu expertní skupiny z roku 2022. Na [Slovensku](#) zůstává problémem pravomoc nejvyššího státního zástupce rušit rozhodnutí nižších státních zástupců. V roce 2024 slovenská vláda navzdory silným obavám, které vyjádřila i Evropská komise, zrušila Úřad speciální prokuratury, což vyvolalo obavy jak z bezprostředního dopadu na případy, tak z dlouhodobého strukturálního dopadu, který ohrozil účinnost a autonomii státních zastupitelství.

⁷⁰ Viz Soubor stanovisek a zpráv Benátské komise týkajících se státních zástupců ([CDL-PI\(2022\)023](#)).

⁷¹ To je také součástí maltského plánu pro oživení a odolnost, milník 6.3.

Zajištění povinnosti odpovídat se a záruky ochrany nezávislosti v kárných řízeních týkajících se soudců a státních zástupců

SDEU jasně uvedl, že kárná řízení nesmí být používána jako způsob politické kontroly soudnictví⁷². K těmto zárukám patří jasná pravidla, která vymezují jednání, jež lze považovat za kárné provinění, a sankce, které se za ně ukládají. Kárné řízení musí být vedeno nezávislým orgánem a musí se řídit postupy, které plně zaručují práva uvedená v Listině základních práv, zejména právo na obhajobu. Pravidla musí rovněž zajišťovat, aby rozhodnutí kárných orgánů bylo možné napadnout u soudu⁷³.

Pokračoval trend pozorovaný v minulých zprávách o právním státu, kdy v několika členských státech byly učiněny kroky k posílení záruk nezávislosti soudnictví a autonomie státních zástupců v kárných řízeních. Ve [Slovinsku](#) byly předloženy návrhy změn zákona o soudcovské radě, které požadují revizi kárného rámce pro soudce. V [Česku](#) projednává parlament reformu kárného řízení. [Francie](#) přijala nový zákon, který reformuje postavení soudců, včetně kárného režimu. Na [Maltě](#) se ve druhém pololetí roku 2024 očekává diskuse o obnovení kárného režimu pro státní zástupce. V [Polsku](#) byl v souladu se závazky vyplývajícími z polského plánu pro oživení a odolnost reformován kárný režim pro soudce.

Účinná ochrana nezávislosti soudnictví rovněž předpokládá kulturu bezúhonnosti a nestrannosti. Řada členských států zavádí politiky a postupy na podporu profesní bezúhonnosti v soudnictví. Jako příklad mohou sloužit opatření prováděná v [Chorvatsku](#) a ve [Švédsku](#). [Belgická](#) vláda se rozhodla nepředkládat návrh na zavedení pravidelných bezpečnostních prověrek všech soudců ze strany Národní bezpečnostní agentury. V [Severní Makedonii](#) byly zavedeny etické kodexy pro státní zástupce i pro soudce.

Úsilí o zlepšení kvality a účinnosti justice

Účinnost systémů soudnictví je nezbytnou podmínkou ochrany práv, právní jistoty a důvěry veřejnosti v právní stát. Účinný systém soudnictví zvládá své pracovní zatížení a vydává rozhodnutí bez zbytečných průtahů. Příliš dlouhá řízení a nahromadění nevyřízených případů oslabují důvěru občanů a podniků ve vnitrostátní systémy soudnictví.

V několika členských státech jsou zaváděna nová opatření ke zvýšení účinnosti. Ve [Španělsku](#) byla přijata nová opatření ke zvýšení účinnosti systému soudnictví. Trend zkracování délky soudních řízení ve [Francii](#) bude dále podpořen novou legislativou podporující smírné řešení sporů. V [Česku](#) se účinnost nadále zlepšuje, zejména pokud jde o délku správních řízení, zatímco v [Srbsku](#) byl zaznamenán příznivý trend, pokud jde o zkracování délky občanskoprávních, obchodních a trestních řízení.

Navzdory některým opatřením se některé členské státy stále potýkají s dlouhodobými problémy, pokud jde o účinnost systémů soudnictví. Obavy přetrvávají na [Maltě](#), v [Chorvatsku](#) a v [Řecku](#), ačkoli všechny tyto země přijaly nová opatření ke zkrácení délky řízení. Obdobná situace v [Portugalsku](#) je umocněna obavami, že obecné trestní právo procesní není dostatečně uzpůsobeno k účinnému řešení složitých trestních řízení. Délka soudního řízení v [Itálii](#) vykazuje kladný trend, představuje však i nadále vážný problém. Pokud jde o země procesu rozšíření, délka řízení u jednotlivých druhů případů zůstává problémem v [Albánii](#) a [Severní Makedonii](#).

⁷² Soudní dvůr tuto zásadu připomněl ve věcech, které se týkaly kárného senátu polského Nejvyššího soudu (rozsudek ze dne 5. června 2023, věc C-204/21, Komise v. Polsko) a rumunské soudní inspekce (rozsudky ze dne 11. května 2023, věc 817/21 Inspekția Judiciară a ze dne 18. května 2021, věci C-83/19 atd., Asociația „Forumul Judecătorilor din România“ a další v. Inspekția Judiciară a další).

⁷³ Rozsudek ze dne 25. července 2018, LM, C-216/18 PPU, bod 67.

Účinný systém soudnictví vyžaduje odpovídající zdroje, včetně nezbytných investic do infrastruktury, a kvalifikované, vyškolené a náležitě platově ohodnocené zaměstnance. Řada členských států tuto skutečnost řeší prostřednictvím dodatečných zdrojů na posílení odolnosti systémů soudnictví, mimo jiné v rámci svých národních plánů pro oživení a odolnost. V [Dánsku](#), ve [Francii](#), [Švédsku](#) a [Finsku](#) byly navýšeny prostředky pro systém soudnictví. V [Chorvatsku](#) bylo dosaženo významného pokroku při zvyšování odměňování a očekává se přijetí právních předpisů, které stanoví objektivní kritéria odměňování. V [Rumunsku](#) přijal Nejvyšší soud opatření k řešení platových nerovností v soudnictví. V [Lotyšsku](#) došlo k výraznému zvýšení odměn soudců a zaměstnanců soudů, ačkoli u asistentů soudců přetrvávají problémy s častým střídáním pracovníků.

V ostatních členských státech je úroveň odměňování stále problematická, což často vede k nedostatku pracovníků a obtížnému obsazování volných pracovních míst. Ve [Slovinsku](#) byly učiněny některé kroky ke zvýšení úrovně odměňování soudců a státních zástupců, která zůstala od roku 2012 do značné míry nezměněna, přičemž vláda navrhla částečné zvýšení a ústavní soud nařídil, jak má být jeho nález proveden. V [Německu](#) byla sice přijata určitá opatření k doplnění celkových zdrojů pro soudnictví, ale výše odměňování soudců zůstává problémem. V [Česku](#) došlo k úpravě způsobu výpočtu platů soudců za účelem snížení nárůstu platů, přičemž problémem zůstávají platy asistentů soudů a státních zástupců. V [Nizozemsku](#) jsou projednávána konkrétní doporučení k řešení nedostatku zaměstnanců a problémů s pracovní zátěží v soudnictví. V [Litvě](#) soudci kladně hodnotí reformu platů soudců, přetrvávají však obavy ohledně odměňování zaměstnanců soudů a státních zastupitelství. [Kypr](#), [Portugalsko](#) a [Rumunsko](#) se potýkají s obtížemi při náboru zaměstnanců v různých oblastech justičního systému. V [Maďarsku](#) se v důsledku vysoké inflace dále zhoršila úroveň odměňování soudců a zaměstnanců soudů. Země procesu rozšíření se potýkají s podobnými omezeními zdrojů. [Srbsko](#) provádí strategii lidských zdrojů v soudnictví na období 2022–2026, problémem je však nízká atraktivita kariéry v soudnictví. Stejný problém neřeší ani novely zákonů o platech soudců a státních zástupců v [Severní Makedonii](#).

Pokud jde o počet zaměstnanců, ve [Španělsku](#) byla zřízena nová pracovní místa pro soudce a v [Itálii](#) bylo dosaženo významného zlepšení při přijímání soudců a administrativních pracovníků. V [Belgii](#) bylo dosaženo dalšího pokroku v zajišťování odpovídajících zdrojů pro systém soudnictví, neboť nástroj měření pracovní zátěže potvrzuje nedostatečné strukturální zdroje. V [Albánii](#) hrozí, že celkový nedostatek zdrojů systému soudnictví bude mít nepříznivý dopad na kvalitu soudnictví.

Investice do digitalizace mohou posílit systémy soudnictví a učinit je přístupnějšími, odolnějšími a připravenějšími čelit současným i budoucím výzvám. Nové iniciativy v oblasti digitalizace byly zavedeny ve [Španělsku](#), [Chorvatsku](#), [Itálii](#), [Irsku](#), [Francii](#), [Nizozemsku](#), na [Maltě](#) a v [Rumunsku](#). V [Bulharsku](#) nový návrh zákona požaduje změny zákona o soudnictví, které se týkají digitalizace justice. [Severní Makedonie](#), [Srbsko](#) a [Albánie](#) přijímají opatření v oblasti digitalizace správy případů, i když nedostatky přetrvávají.

Přístup ke spravedlnosti a úloha právníků v soudním systému

Právníci a advokátní komory plní klíčovou úlohu při zajišťování přístupu ke spravedlnosti a ochrany základních práv, včetně práva na spravedlivý proces. V několika členských státech jsou přijímána opatření k zajištění spolehlivých systémů bezplatné právní pomoci a přístupu k obhájčům. V [Lucembursku](#) byla přijata reforma, která má učinit bezplatnou právní pomoc přístupnější. V [Česku](#) a ve [Španělsku](#) byla pozměněna ustanovení o bezplatné právní pomoci s cílem rozšířit přístup k této pomoci. V [Irsku](#) bylo dosaženo určitého pokroku ve snižování nákladů na soudní spory a probíhá obecná revize systému bezplatné právní pomoci v

občanskoprávních věcech. V [Litvě](#) pokračuje reforma systému bezplatné právní pomoci a zlepšily se podmínky pro účast poskytovatelů bezplatné právní pomoci. Na [Slovensku](#) se připravují změny, které mají za cíl zlepšit přístup k bezplatné právní pomoci. V [Dánsku](#) probíhá revize systému bezplatné právní pomoci. Ve [Finsku](#) začne v roce 2025 fungovat Národní úřad pro právní služby, který byl zřízen za účelem poskytování jednotnější a kvalitnější bezplatné právní pomoci. Pokud jde o země mimo EU, [Albánie](#) má zaveden komplexní právní rámec pro bezplatnou právní pomoc, přičemž počet jejích příjemců roste.

Některé členské státy se stále potýkají s problémy. V [Bulharsku](#) prohlásil ústavní soud zákon o povinné soudní mediaci, který měl plně vstoupit v platnost v červenci 2024, za protiústavní. V [Maďarsku](#) přetrvávají obavy, pokud jde o účinnost systému právní pomoci v občanskoprávních i trestních věcech. Určité problémy byly zaznamenány také v [Rakousku](#), a to v souvislosti s vysokými soudními poplatky a přístupem k právnímu poradenství ve správních věcech, přičemž k jejich řešení byla přijata určitá opatření.

Předpokladem účinného systému soudnictví je, aby právníci mohli svobodně vykonávat svou činnost spočívající v poskytování poradenství a zastupování klientů. V [Česku](#) je v parlamentu projednávána novela, která zvyšuje zákonnou ochranu advokátní mlčenlivosti. Na druhou stranu v [Belgii](#) byly ze strany právníků vzneseny výhrady k profesní mlčenlivosti a v [Rumunsku](#) k dodržování jejich zákonem uznaných práv a výsad. V [Litvě](#) právníci nadále vyjadřují obavy ohledně dodržování profesního tajemství.

3.2 Protikorupční rámec

Korupce poškozuje poskytování veřejných služeb a narušuje důvěru občanů a podniků ve veřejné instituce, vytváří pocit nespravedlnosti a křivdy, a tím poškozuje právní stát. Komplexní přístup k boji proti korupci se opírá o kombinaci preventivních a represivních opatření. To vyžaduje pevný právní a institucionální rámec, účinné vyšetřování a stíhání a jasnou politickou vůli k prosazování protikorupčního rámce. Potřebuje také komplexní a účinná opatření, která minimalizují prostor pro korupci a podporují bezúhonnost.

Vnímání korupce v celé EU

Z výsledků indexu vnímání korupce (CPI)⁷⁴ vyplývá, že více než polovina z 20 zemí, které mají v mezinárodním měřítku nejlepší hodnocení, jsou členské státy EU⁷⁵. Mezi členskými státy však přetrvávají rozdíly, a to i pokud jde o trendy v posledních letech⁷⁶. Země procesu rozšíření dosáhly podprůměrných výsledků⁷⁷.

Z průzkumů Eurobarometr z roku 2024 věnovaných korupci⁷⁸ vyplývá, že korupce je pro občany a podniky v EU stále vážným problémem. Přibližně sedm z deseti Evropanů (68 %) je přesvědčeno, že korupce je v jejich zemi rozšířená, a více než čtyři z deseti Evropanů (41 %) se domnívají, že míra korupce v jejich zemi vzrostla. 57 % občanů považuje úsilí své vlády v boji proti korupci za neúčinné. Kromě toho většina evropských společností (65 %) považuje

⁷⁴ Transparency International (2024) <https://www.transparency.org/en/cpi/2022>

⁷⁵ 11 členských států se umístilo mezi 20 nejlepšími, což je o dva více než v předchozím roce. Tři členské státy (Dánsko, Finsko a Švédsko) dosáhly v tomto indexu nejméně 80 ze 100 bodů, ostatní (Nizozemsko, Německo, Lucembursko, Irsko, Estonsko, Belgie, Rakousko a Francie) dosáhly více než 70 ze 100 bodů. Průměr EU je (bude vypočteno) ze 100.

⁷⁶ Výsledek nižší než 50 bodů mají Rumunsko (46), Bulharsko (45) a Maďarsko (42).

⁷⁷ Výsledky nižší než 50 mají Černá Hora (45), Severní Makedonie (40), Albánie (36) a Srbsko (36).

⁷⁸ Zvláštní [průzkum Eurobarometr 548](#) o korupci (2024) a bleskový [průzkum Eurobarometr 543](#) o postojích podniků ke korupci v EU (2024). Předchozími soubory údajů jsou zvláštní průzkum Eurobarometr 534 (2023) a bleskový průzkum Eurobarometr 524 (2023).

problém korupce ve své zemi za rozšířený, a polovina (51 %) má za to, že je nepravděpodobné, že zkorumpované osoby nebo podniky v jejich zemi budou odhaleny nebo nahlášený policii či státním zástupcům.

Vnitrostátní protikorupční strategie a jejich provádění

Význam zachování účinných protikorupčních politik je uznán v mezinárodním právu⁷⁹. Vnitrostátní protikorupční strategie mohou zajistit, že země budou uplatňovat komplexní, soudržný a integrovaný přístup, který umožní začlenit protikorupční opatření do všech relevantních oblastí politiky. Téměř všechny členské státy mají v současné době zavedeny vnitrostátní protikorupční strategie, i když se liší v míře komplexnosti. Od července 2023 aktualizovaly své vnitrostátní strategie a/nebo akční plány [Maďarsko](#), [Řecko](#), [Itálie](#), [Švédsko](#) a [Rakousko](#)⁸⁰ a [Portugalsko](#) přijalo protikorupční program. [Francie](#), [Finsko](#) a [Bulharsko](#) zahájily postup revize své stávající strategie a [Slovinsko](#) pokračuje v postupu přípravy revize, zatímco v [Německu](#) tento proces stále probíhá. V [Estonsku](#) pokračuje účinné a včasné provádění protikorupčního akčního plánu. Na [Maltě](#) došlo při monitorování provádění vnitrostátní strategie boje proti podvodům a korupci k určitým zpožděním.

Pokud jde o země procesu rozšíření, [Černá Hora](#) přijala protikorupční strategii a [Srbsko](#) ji v současné době dokončuje. Pomalé provádění opatření, k nimž se zavázala [Severní Makedonie](#) ve své protikorupční strategii, poukazuje na nedostatek politického odhodlání, zatímco v [Albánii](#) probíhá provádění současné strategie podle plánu, avšak rizikovým odvětvím je věnována jen nedostatečná pozornost.

Posilování kapacity institucí a právního rámce pro boj proti korupci

K účinnému boji proti korupci je zapotřebí pevný právní a správní protikorupční rámec⁸¹ a silné a nezávislé instituce, které budou tato pravidla prosazovat. Obecně lze říci, že všechny členské státy a země procesu rozšíření, které jsou zahrnuty do této zprávy, disponují silným právním rámcem, i když některé specifické nedostatky přetrvávají. V souladu s doporučeními z roku 2023 provedlo několik členských států reformy trestního práva s cílem posílit boj proti korupci. [Rakousko](#) rozšířilo trestné činy úplatkářství na kandidáty na veřejné funkce a zahrnuje další sankce za korupční trestné činy, včetně zákazu výkonu veřejné funkce. [Řecko](#) zpřísnilo ustanovení o trestní odpovědnosti za úplatkářství a [Chorvatsko](#) posílilo právní předpisy týkající se podplácení veřejných činitelů, rozšířilo rozsah odpovědnosti právnických osob a zvýšilo sankce pro právnické osoby. [Německo](#) přijalo zákon, který zpřísnuje ustanovení o nepřímém úplatkářství poslanců. V ostatních členských státech přetrvávají určité mezery, zejména pokud jde o podplácení zahraničních veřejných činitelů. Ve [Švédsku](#) jsou právní definice podplácení zahraničních veřejných činitelů, které jsou dosud omezené, předmětem analýzy vyšetřovacího výboru a ve [Finsku](#) stále probíhá revize trestného činu podplácení cizinců.

⁷⁹ Úmluva Organizace spojených národů proti korupci (UNCAC) ukládá smluvním státům, aby v souladu se základními zásadami svých právních systémů vypracovaly a prováděly nebo udržovaly účinné a koordinované protikorupční politiky, které podporují účast společnosti a odrážejí zásady právního státu, řádné správy věcí veřejných a veřejného majetku, bezúhonnosti, transparentnosti a odpovědnosti. Všechny členské státy a EU jsou smluvními stranami této úmluvy. Viz také [prohlášení z Kuala Lumpur o protikorupčních strategiích](#).

⁸⁰ V současné době má dvacet členských států specializované protikorupční strategie nebo programy; téměř všechny ostatní mají protikorupční prvky v jiných vnitrostátních strategiích a akčních plánech.

⁸¹ Mezinárodní normy představuje především UNCAC; trestněprávní úmluva o korupci a Občanskoprávní úmluva o korupci vydané Radou Evropy a Úmluva o boji proti podplácení zahraničních veřejných činitelů v mezinárodních obchodních transakcích vydaná OECD. Na úrovni EU navrhla Komise dne 3. května 2023 směrnici o boji proti korupci COM(2023) 234 final, jejímž cílem je aktualizovat a posílit rámec trestního soudnictví EU.

V některých členských státech však existuje nebezpečí, že některé reformy trestního práva boj proti korupci ohrozí. Na [Slovensku](#) vyvolává nedávná reforma trestního práva řadu vážných obav, přičemž nedávno byla předmětem dalších úprav. Snížení sankcí za korupci a korupční trestné činy, zkrácení promlčecích lhůt u korupčních trestných činů a zrušení Úřadu speciální prokuratury – to vše může oslabit boj proti korupci. Nový zákon v [Itálii](#), který ruší trestný čin zneužití funkce a omezuje rozsah trestného činu nepřímého úplatkářství, by mohl mít dopad na odhalování a vyšetřování podvodů a korupce. Pokud jde o země procesu rozšíření, v [Severní Makedonii](#) nedávné změny trestního zákoníku oslabily právní rámec, což se nepříznivě projevilo na stíhání korupce, zejména v případech korupce na vysoké úrovni.

V některých členských státech došlo k významnému pokroku ve zlepšování institucionálního protikorupčního prostředí. V [Bulharsku](#) došlo k rozdělení Komise pro potírání korupce a konfiskaci nelegálního majetku na dva samostatné subjekty (Komisi pro potírání korupce a Komisi pro konfiskaci nelegálního majetku), a to za účelem dosažení pokroku v protikorupčním institucionálním rámci, jak to požaduje bulharský plán pro oživení a odolnost. [Polsko](#) hodlá zrušit svůj Ústřední protikorupční úřad a převést jeho zdroje a kompetence na Ústřední úřad vyšetřování spadající pod policii, a to za účelem odstranění dřívějších obav ze zasahování.

Pro účinný boj proti korupci má zásadní význam schopnost donucovacích orgánů, státních zastupitelství a soudnictví obecně vymáhat protikorupční trestněprávní ustanovení. Vzhledem k rostoucí složitosti korupčních trestných činů je třeba dbát na specializaci, odborné znalosti a dostatečné personální obsazení. Na [Kypru](#), [Maltě](#) a v [Portugalsku](#) byla přijata opatření k navýšení zdrojů vyšetřovacích orgánů, zatímco [Lucembursko](#) se k tomuto kroku chystá. Naopak v případě [Slovenska](#) a [Irska](#) byly vyjádřeny obavy týkající se jak celkové úrovně zdrojů, tak i míry specializace. Podobné nedostatky v oblasti specializovaných protikorupčních stíhání byly zaznamenány v [Černé Hoře](#) a [Srbsku](#).

Pro boj proti korupci má zásadní význam spolupráce mezi donucovacími orgány a dalšími orgány, jako jsou finanční zpravodajské jednotky a daňové, kontrolní, antimonopolní a jiné správní orgány, jakož i přístup k informacím a propojení databází a registrů. Ve [Španělsku](#) se posiluje spolupráce díky zvláštní dohodě mezi státním zastupitelstvím a orgány pro boj proti podvodům. V [Itálii](#) je spolupráce mezi jednotlivými vnitrostátními policejními orgány a státními zastupitelstvími, daňovými orgány a vnitrostátním protikorupčním orgánem účinná a donucovací orgány mají k dispozici významné investice do IT nástrojů a interoperability. V [Irsku](#) se pravidelně schází fórum vysokých představitelů, jehož cílem je usnadnit koordinaci a sdílení informací mezi policií a státním zastupitelstvím a dalšími vnitrostátními službami, které se zabývají prevencí korupce a bojem proti ní. V ostatních členských státech byly zaznamenány problémy. Kontrolní úřad na [Kypru](#) uvádí, že některé kontrolované orgány veřejné správy (v některých případech včetně policie) neposkytují relevantní informace. V [Maďarsku](#) se nový úřad pro profesní bezúhonnost v praxi potýká s některými překážkami, zejména tam, kde je nucen se spoléhat na spolupráci s jinými veřejnými orgány.

Spolupráce mezi vnitrostátními orgány a Úřadem evropského veřejného žalobce (EPPO) je podle zpráv v zúčastněných členských státech celkově dobrá. [Polsko](#) a [Švédsko](#) se k úřadu EPPO připojily v roce 2024⁸². Přípravy na zahájení fungování úřadu EPPO v obou zemích budou dokončeny do konce roku 2024. Mimo EU uzavřely pracovní dohody s úřadem EPPO [Albánie](#), [Černá Hora](#) a [Severní Makedonie](#), zatímco uzavření pracovních dohod s úřadem EPPO se [Srbskem](#) je zatím v jednání.

⁸² Polsko se připojilo 29. února a Švédsko 17. července.

Odstranění překážek pro vyšetřování a stíhání trestných činů a zlepšení výsledků v oblasti korupce na vysoké úrovni

Podle zvláštního průzkumu Eurobarometr o postoji občanů ke korupci se přibližně dvě třetiny Evropanů (65 %) domnívají, že případy korupce na vysoké úrovni nejsou dostatečně stíhány⁸³. Účinnému vyšetřování a stíhání případů korupce mohou bránit nedostatky v právních předpisech, jako jsou příliš složité nebo nejasné postupy pro zrušení imunity nebo krátké promlčecí lhůty. Tyto překážky mohou být obzvláště škodlivé u složitých případů korupce, jejichž zpracování často vyžaduje čas. V [Rumunsku](#) vedla opožděná legislativní reakce na otázky týkající se promlčení k uzavření řady případů korupce a ke zrušení rozsudků. V [Itálii](#) by navrhované změny promlčecí lhůty mohly zkrátit dobu, po kterou lze vést soudní řízení pro trestné činy, včetně případů korupce. Nedávné změny trestního řádu ve [Slovinsku](#) omezují možnosti použití některých vyšetřovacích prostředků a mohly by ztížit účinné vyšetřování a stíhání korupce.

Ve zprávě o právním státu 2023 se uvádí, že v některých členských státech jsou pro zlepšení výsledků pravomocných rozsudků, zejména v souvislosti s případy korupce na vysoké úrovni, zapotřebí reformy zaměřené na zkrácení délky trestního řízení. V [Chorvatsku](#) byla přijata opatření k zefektivnění vyšetřování a stíhání trestných činů korupce, přičemž revize trestního řádu a zákona o specializovaném protikorupčním státním zastupitelství zůstávají nedořešeny. V [Česku](#) jsou korupční případy na vysoké úrovni také stále v centru pozornosti kvůli průtahům v některých řízeních. Ve [Španělsku](#) stále probíhá reforma trestního řádu, která by rovněž mohla zlepšit účinnost řešení případů korupce na vysoké úrovni.

Některé členské státy pokračují v upevňování svých výsledků v oblasti vyšetřování, stíhání a sankcionování korupce, včetně případů na vysoké úrovni⁸⁴. V [Rakousku](#), [Lotyšsku](#) a [Rumunsku](#) pokračuje účinné vyšetřování korupce na vysoké úrovni. Nový impuls dostalo vyšetřování případů korupce na vysoké úrovni v [Polsku](#), kde je v současnosti otevřeno několik rozsáhlých případů korupce. Ve [Francii](#) se nadále daří dosahovat výrazných výsledků při stíhání a projednávání trestných činů korupce na vysoké úrovni. [Řecko](#) usilovalo o zlepšení svých výsledků, a to i tím, že řešilo problémy zjištěné při shromažďování statistik o korupci, včetně statistik o korupci na vysoké úrovni. Ve [Slovinsku](#) významně vzrostl počet rozsudků prvoinstančního soudu v případech korupce a počet odsouzených se téměř zdvojnásobil, přičemž probíhají vyšetřování možného politického vlivu na vysoké úrovni při rozhodování policie.

V ostatních členských státech je třeba ještě dosáhnout dobrých výsledků ve vyšetřování a stíhání případů korupce na vysoké úrovni s odrazujícími sankcemi a pravomocnými rozsudky. Tak je tomu například v případě [Bulharska](#) a [Maltý](#). Na [Slovensku](#) se nedaří dosáhnout dobrých výsledků v boji proti korupci na vysoké úrovni, protože vyšetřovatelé a státní zástupci stále nedostatečně koordinují své kroky a nejvyšší prokurátor uplatňuje pravomoc rušit vyšetřování a stíhání korupce. V [Maďarsku](#) dospěly některé případy korupce na vysokých místech až do fáze obžaloby, odsouzení v těchto případech jsou však stále vzácná a vážným problémem zůstávají nedostatečné výsledky v oblasti vyšetřování a stíhání v případech obvinění z korupce týkajících se vysoce postavených úředníků a jejich nejbližšího okolí.

V [Černé Hoře](#) jsou výsledky vyšetřování a stíhání v případech korupce na vysoké úrovni stabilní, ale nedostatek soudních procesů a konečných rozhodnutí podporuje pocit

⁸³ Zvláštní průzkum [Eurobarometr 548](#) o postoji občanů ke korupci v EU (2024).

⁸⁴ Jak uvádí zpráva o právním státu z roku 2020, kvůli nedostatku jednotných, aktuálních a konsolidovaných statistických údajů ze všech členských států je obtížné sledovat srovnatelný úspěch vyšetřování a stíhání trestných činů korupce. Hodnocení vychází z údajů poskytnutých členskými státy.

beztrestnosti. V [Severní Makedonii](#) brání účinnému stíhání korupce omezené zdroje a nedostatečná spolupráce mezi národními orgány, jež jsou překážkou dosahování dobrých výsledků v oblasti trestního stíhání případů korupce na vysoké úrovni. V [Albánii](#) roste počet osob vyšetřovaných, stíhaných a odsouzených za korupci, ale nedávný zákon o amnestii vyvolává obavy. V [Srbsku](#) se v uplynulém roce zvýšil počet pravomocných odsouzení v případech korupce na vysoké úrovni, ale je třeba dalšího zlepšení v zájmu dobrých výsledků v oblasti vyšetřování, obvinění a pravomocných odsouzení.

Boj proti korupci jako prostředku organizované trestné činnosti

Korupce usnadňuje trestnou činnost a zaměřuje se na soukromý i veřejný sektor. Řešení korupčních rizik spojených s pronikáním organizované trestné činnosti do veřejných služeb, donucovacích orgánů a soudnictví a s jejím nepatřičným vlivem je pro orgány v několika členských státech stále větší prioritou. Jednou ze strategických priorit v [Nizozemsku](#) je zabránit pronikání skupin organizované trestné činnosti do státní správy a policie prostřednictvím korupce. Od roku 2020 probíhá program boje proti podvrtné organizované trestné činnosti, v jehož rámci bylo v několika odvětvích (včetně přístavů a místních orgánů) zahájeno posuzování rizik a přijata opatření k řešení zranitelných míst. [Švédsko](#) se zaměřuje na rizikové oblasti a faktory, které umožňují pronikání organizované trestné činnosti. [Belgie](#) přijímá řadu opatření k řešení korupce spojené s obchodováním s drogami a skupinami organizované trestné činnosti, která je považována za významný fenomén.

Podpora bezúhonnosti ve veřejném sektoru a předcházení střetu zájmů

Nejlepší ochranou proti korupci jsou transparentní a odpovědné řízení a rámce bezúhonnosti. Proto se účinné protikorupční přístupy často opírají o opatření k posílení transparentnosti, etiky a bezúhonnosti a o regulaci oblastí, jako je střet zájmů, lobbying a efekt otáčivých dveří⁸⁵.

Ke střetu zájmů dochází v případě, že má veřejný činitel soukromý nebo profesní zájem, který by mohl narušit nestranný a objektivní výkon jeho povinností⁸⁶. Některé členské státy přijaly další opatření k regulaci střetu zájmů, a to i v návaznosti na doporučení z roku 2023. V [Česku](#) byla přijata právní úprava, která rozšiřuje systém střetu zájmů, včetně úplného zákazu vlastnictví médií pro volené úředníky, ačkoli online média prozatím do působnosti této právní úpravy nespádají. Ve [Slovinsku](#) probíhá revize právních předpisů o dohledu nad střetem zájmů a neslučitelnosti funkcí. V jiných členských státech přetrvávají problémy. V [Itálii](#) dosud nebyla přijata komplexní právní úprava týkající se střetu zájmů veřejných politických činitelů. Ve [Španělsku](#) nebyly podniknuty žádné další kroky ke zlepšení pravidel týkajících se střetu zájmů státních zaměstnanců, přestože práce na nich probíhají od roku 2021. Pokud jde o země procesu rozšíření, v [Albánii](#) jsou pravidla o střetu zájmů veřejných činitelů neúplná a nejsou v souladu s evropskými normami a v [Severní Makedonii](#) by bylo třeba posílit systém pro případ porušení pravidel o střetu zájmů.

Na vysoké státní úředníky a poslance se často vztahují zvláštní pravidla o bezúhonnosti a řada členských států má zavedeny kodexy chování. Je důležité, aby praktické uplatňování těchto pravidel podléhalo pravidelnému ověřování a hodnocení. V [Belgii](#) byl ministerský kodex chování pro veřejné činitele na federální úrovni rozšířen na všechny pracovníky kanceláří ministrů. V [Estonsku](#) probíhá vývoj a zavádění digitálních nástrojů, které mají zajistit lepší provádění stávajících pravidel o bezúhonnosti. V [Řecku](#) pokračovaly práce na přípravě kodexů chování pro poslance a členy vlády.

⁸⁵ JOIN(2023) 12 final, s. 4.

⁸⁶ Viz Rada Evropy, doporučení Rec(2000)10 o kodexech chování veřejných činitelů.

V [Portugalsku](#) byl rovněž přijat nový kodex chování platný pro vládu a vysoké státní úředníky, který výslovně počítá s možností propuštění v případě porušení kodexu a předpokládá vytvoření plánu prevence rizika korupce. V jiných členských státech přetrvávají nedostatky. Vzhledem ke zjištěným závažným nedostatkům byla v [Bulharsku](#) zřízena pracovní skupina, která má vypracovat kodex chování pro nejvyšší výkonné funkce. Ve [Finsku](#) dosud nebyl vypracován zvláštní kodex chování pro ministry. Ačkoli v [Černé Hoře](#) má řada institucí zvláštní kodexy chování, vládní kodex je neúčinný, přičemž dosud stále nebyl přijat zákon stanovující kárné tresty.

Zajištění transparentního lobbingu a regulace efektu otáčivých dveří

Má-li být lobbying legitimním projevem politické účasti, musí být podmíněn splněním přísných požadavků na transparentnost a bezúhonnost tak, aby byla posílena odpovědnost a inkluзивita při rozhodování a aby byl omezen nepatřičný a skrytý vliv⁸⁷. Nedostatečně regulovaný lobbying může rovněž vytvářet prostor pro zahraniční vměšování.

Některé členské státy revidovaly svá pravidla pro transparentnost lobbingu, mimo jiné v souladu s doporučeními z roku 2023. V [Německu](#) vstoupila v platnost přísnější pravidla pro registr lobbyistů s rozšířenými požadavky na transparentnost a byly podniknuty některé kroky k zavedení legislativní stopy. V [Chorvatsku](#) byl novým zákonem zaveden elektronický registr lobbyistů, došlo k omezení lobbistických činností a byl stanoven soubor pravidel pro ověřování, vymáhání a sankce. Nové právní předpisy ve [Finsku](#) vyžadují registraci lobbistických činností v novém rejstříku transparentnosti. Na [Kypru](#), v [Irsku](#), [Litvě](#) a [Lotyšsku](#) vstoupila v platnost nebo se postupně provádějí nová ustanovení o lobbingu, zatímco v [Belgii](#), [Česku](#) a [Portugalsku](#) pokračují diskuse o nových právních předpisech.

V ostatních členských státech je třeba provést další zlepšení. Ve [Francii](#) sice vstoupily v platnost pokyny pro registr lobbyistů a parlament projednává další návrhy, přetrvávají však obavy ohledně zveřejňování schůzek s lobbyisty ze strany vysokých státních úředníků. [Lucembursko](#) revidovalo kodex chování poslanců, aby zvýšilo transparentnost, ale registr stále poskytuje jen omezené údaje. Specializovaná právní úprava lobbingu stále chybí na [Slovensku](#) a v [Itálii](#), přičemž v [Rakousku](#), [Polsku](#), [Maďarsku](#) a [Nizozemsku](#) by se stávající právní předpisy mohly zlepšit. V [Rumunsku](#) stále chybí pravidla pro lobbying u poslanců parlamentu, zatímco v oblasti prosazování pravidel pro lobbying mezi členy vlády došlo k určitému vývoji.

Regulace a vymáhání pravidel v oblasti otáčivých dveří mezi veřejnými a soukromými funkcemi s cílem řešit potenciální střety zájmů je i nadále předmětem pozornosti. V [Německu](#) byla zavedena přísnější pravidla pro vysoké státní úředníky po skončení pracovního poměru a vyšší standardy transparentnosti. V [Portugalsku](#) zavádí nové právní předpisy týkající se otáčivých dveří přísnější sankce. Ve [Švédsku](#) bylo provedeno hodnocení pravidel vztahujících se na zaměstnance v nejvyšších výkonných funkcích ve státní správě po skončení pracovního poměru a byla navržena zlepšení. Ve [Finsku](#) a [Nizozemsku](#) probíhají diskuse o zavedení nebo revizi stávajících pravidel týkajících se otáčivých dveří a v [Itálii](#) probíhá příprava pokynů. V ostatních členských státech byl pokrok pomalejší. V [Maďarsku](#) jsou omezení po skončení pracovního poměru a čekací lhůty po skončení funkce roztržštěné a mají omezený rozsah, ale v roce 2025 se plánuje přijetí právních předpisů v této oblasti. V [Dánsku](#) nebyly podniknuty

⁸⁷ OECD (2021) *Lobbying in the 21st century* (Lobbying v 21. století). OECD (2010), *Recommendation of the Council on Principles for Transparency and Integrity in Lobbying* (Doporučení Rady k zásadám pro transparentnost a integritu při lobbingu); *Council of Europe standards on lobbying transparency, Recommendation CM/Rec(2017)2* (Standardy Rady Evropy pro transparentnost lobbingu, doporučení), OECD (2024) *Recommendation on transparency and integrity in lobbying and influence* (Doporučení k transparentnosti a integritě při lobbingu a ovlivňování).

žádné kroky k zavedení pravidel pro ministry. V [Estonsku](#) se v roce 2024 očekává přijetí konkrétních pokynů k problému otáčivých dveří spolu s případnými pokyny ke zmírnění rizik, které v současné době vypracovává Veřejná etická rada.

V [Severní Makedonii](#) sice existuje právní rámec a registry lobbistů, ale zatím zde nejsou žádní registrovaní lobbisté. V [Černé Hoře](#) byly nedávno přijaty nové právní předpisy o lobbingu.

Majetková přiznání a prohlášení o zájmech

Majetková přiznání a prohlášení o zájmech veřejných činitelů podporují transparentnost a odpovědnost veřejného sektoru a jsou důležitým nástrojem podpory integrity a prevence korupce. Většina členských států má pravidla, která zajišťují, aby se toto zveřejňování vztahovalo na osoby s politickou a výkonnou mocí. Existují však velké rozdíly v rozsahu, transparentnosti a přístupnosti zveřejňovaných informací, stejně jako v účinnosti ověřovacích a donucovacích opatření.

V některých členských státech byl zaznamenán příznivý vývoj, který se rovněž týká otázek zahrnutých v doporučeních z roku 2023. V [Recku](#) probíhá provádění nového zákona o majetkových přiznáních podle plánu, přičemž značná část ověření byla dokončena, a to i díky modernizaci specializované elektronické platformy. Na [Kypru](#) justice zavedla vlastní regulační rámec pro zveřejňování majetku a všichni soudci nyní předkládají svá majetková přiznání Ústavnímu soudu. V [Portugalsku](#) vstoupila v platnost reforma, která svěřuje sledování a ověřování majetkových přiznání politických a vysokých veřejných činitelů úřadu pro transparentnost zřízenému v roce 2019.

V ostatních členských státech problémy přetrvávají. Systém majetkových přiznání v [Belgii](#) nezajišťuje dostatečné ověřování a transparentnost, kontroly se provádějí pouze v rámci trestního vyšetřování. V [Dánsku](#) nedošlo k žádnému pokroku v oblasti majetkových přiznání podávaných osobami ve vrcholných výkonných funkcích a chybí zde ověřování a monitorování. V [Lucembursku](#) stále neexistuje formální systém ověřování, který by kontroloval správnost majetkových přiznání. [Maďarsko](#) musí ještě přijmout další kroky ke zlepšení systému majetkových přiznání, včetně dohledu. V [Irsku](#) nedošlo k pokroku v digitalizaci majetkových přiznání. Pokud jde o země procesu rozšíření: v [Albánii](#) a [Srbsku](#) se sice pravidla pro majetková přiznání vztahují na poměrně široký okruh úředníků, existují však nedostatky v jejich účinném ověřování a vymáhání.

Ochrana oznamovatelů

Ochrana oznamovatelů hraje zásadní úlohu při odhalování korupce a její prevenci. Provedení směrnice EU o ochraně oznamovatelů⁸⁸ vedlo v mnoha členských státech k revizi nebo vytvoření nových právních předpisů, jak bylo uvedeno v loňské zprávě. Od července 2023 došlo v několika členských státech k pokroku v oblasti zákonů na ochranu oznamovatelů⁸⁹.

V praxi však stále existují velké překážky pro oznamování případů korupce, neboť pouhých 43 % Evropanů ví, kde lze případ korupce oznámit, a 28 % Evropanů se domnívá, že případy korupce se neoznamují, protože by oznámení nemělo smysl, neboť odpovědné osoby by nebyly potrestány⁹⁰. Mnohé členské státy proto za účelem překonání této zdráhavosti zavádějí nástroje, které poskytují poradenství a zvyšují informovanost. Například v [Nizozemsku](#) probíhá kampaň

⁸⁸ Směrnice (EU) 2019/1937 o ochraně osob, které oznamují porušení práva Unie (Úř. věst. L 305, 26.11.2019).

⁸⁹ Nedávná [zpráva](#) o provádění a uplatňování směrnice o ochraně osob, které oznamují porušení práva Unie, hodnotí opatření oznámená členskými státy, v nichž byla dle jejich oznámení směrnice plně provedena do 17. prosince 2023 (COM(2024) 269 final).

⁹⁰ Zvláštní [průzkum Eurobarometr 548](#) o postoji občanů ke korupci v EU (2024).

na podporu informovanosti a k povzbuzení oznamovatelů, aby využívali nové kanály pro oznamování. [Itálie](#) a [Kypr](#) vypracovaly nové pokyny a vytvořily informační nástroje na podporu oznamovatelů. Ve [Francii](#) vzniklo konsorcium nevládních organizací, které poskytuje poradenství potenciálním oznamovatelům. Na [Maltě](#) probíhají práce na vývoji databáze a nástrojů pro zpracování oznámení.

Země procesu rozšíření usilují o sladění svých právních předpisů s *acquis* EU. V [Černé Hoře](#) byla upravena právní ustanovení o ochraně oznamovatelů s cílem sladit je s *acquis* EU a vláda v [Severní Makedonii](#) připravuje aktualizaci zákona o ochraně oznamovatelů se stejným cílem.

Zaměření na oblasti s vysokým rizikem korupce

Žádné odvětví ani oblast činnosti nejsou bezpečné vůči rizikům korupce, ale oblasti, které bývají obecně vysoce rizikové, si zaslouží zvláštní pozornost – obvykle ty, které se týkají správy významných veřejných prostředků, jako v případě veřejných zakázek, nebo přístupu ke kritickým službám. Za zranitelná bývají považována odvětví, jako je zdravotnictví, energetika, územní plánování či regionální a místní správa. Mezi další vysoce rizikové oblasti z hlediska korupce patří ohniska organizované trestné činnosti, jako jsou přístavy. Další rizikové oblasti se týkají financování politických stran a režimů občanství⁹¹ a pobytu pro investory⁹².

Posouzení rizik je důležitým nástrojem pro vytváření protikorupční politiky. [Česko](#) vypracovalo metodiku hodnocení rizika korupce a měření rizik, která má sloužit jako podklad pro budoucí opatření. [Nizozemsko](#) zahájilo vnitrostátní hodnocení rizik s cílem zjistit největší rizika korupce na celostátní, provinční a místní úrovni a zahájilo cílené osvětové kampaně pro vysoce riziková odvětví. [Lotyšské](#) orgány mají v plánu vypracovat metodiku hodnocení rizik. V [Estonsku](#) byl vyvinut elektronický nástroj pro hodnocení rizik korupce v soukromém sektoru.

Několik členských států přijalo reformy na zvýšení transparentnosti a dohledu nad financováním politických stran nebo jejich přijetí zvažuje, a to i s cílem podpořit demokratickou odpovědnost a zabránit nepatřičnému zahraničnímu vlivu⁹³. V [Nizozemsku](#) je cílem nového návrhu zákona zvýšit transparentnost a zakázat politické strany, které představují zjevné a reálné nebezpečí oslabování nebo odstranění demokratického právního státu. [Německo](#) přijalo nová pravidla financování politických stran, která upravují sponzorování stran a skryté financování stranických kampaní jinými osobami. V [Dánsku](#) vstoupil v platnost nový zákon o veřejném financování politických stran a na schválení čeká návrh na zvýšení transparentnosti soukromého financování politických stran. Nová pravidla ve [Slovinsku](#) by měla zajistit častější audity největších politických stran a většího podílu státního financování. Reforma v [Česku](#) posílila úřad dohlížející na financování politických stran.

V dalších členských státech přetrvávají problémy. Dlouho očekávaná reforma financování politických stran v [Belgii](#) se ocitla na mrtvém bodě, protože nebylo dosaženo dohody mezi politickými stranami. Audity financování politických kandidátů a stran na [Kypru](#) poukázaly na nedostatky, které dosud nebyly v právních předpisech řešeny. V [Itálii](#) se praxe poskytování

⁹¹ Komise přijala opatření proti režimům občanství pro investory v EU, neboť udělování občanství EU výměnou za předem stanovené platby nebo investice bez skutečné vazby na dotčený členský stát narušuje podstatu občanství EU a je v rozporu s právem EU. To zahrnovalo i podání žaloby k Soudnímu dvoru na jeden členský stát.

⁹² Společné sdělení o boji proti korupci, JOIN(2023) 12, 3. května 2023.

⁹³ V prosinci 2023 Komise předložila doporučení o inkluzivních a odolných volebních procesech v Unii (C(2023) 8626). V jednom z bodů byly členské státy vyzvány, aby zjistily a řešily případné nedostatky ve svých právních předpisech, které se týkají darů a jiného financování poskytovaných ze třetích zemí vnitrostátním politickým stranám.

darů prostřednictvím politických nadací a sdružení nezměnila a není zaveden ani jednotný rejstřík pro informace o stranách a kampaních, přičemž několik návrhů zákonů v tomto směru parlament stále projednává.

Členské státy přijímají různá opatření ke zmírnění rizik korupce v dalších vysoce rizikových oblastech. Ve [Francii](#) byl v návaznosti na obavy týkající se velkých veřejných zakázek v parlamentu předložen návrh zákona o využívání poradenských společností pro veřejné politiky a vláda zřídila agenturu, která má poskytovat poradenství veřejnosti, a předložila zákon o využívání poradenských společností pro veřejné politiky. V [Itálii](#) zajistí větší transparentnost veřejných zakázek digitalizace celého životního cyklu všech veřejných zakázek nebo koncesních smluv. V [Litvě](#) byly kontroly zaměřeny na vysoce rizikové oblasti, jako jsou veřejné zakázky, stavební dozor a územní plánování. Orgány pro prevenci korupce ve [Slovinsku](#) uzavřely přezkum postupů zadávání veřejných zakázek ve zdravotnictví a vydaly konkrétní doporučení k nápravě nedostatků.

Tato odvětví představují zvýšená rizika i v zemích procesu rozšíření. V [Albánii](#) se za překážku pokroku považuje také příliš složitý právní rámec a v [Srbsku](#) existuje několik výjimek ze zákona o veřejných zakázkách, které nejsou v souladu s *acquis* EU a jsou hojně využívány k obcházení uplatňování stávajících pravidel pro zadávání veřejných zakázek.

3.3 Pluralita a svoboda médií

Svobodné a pluralitní mediální prostředí má zásadní význam pro právní stát, přičemž svobodné a nezávislé sdělovací prostředky plní důležitou úlohu strážců demokracie a dohlíží na to, aby byla moc pohnána k zodpovědnosti. Tlak na sdělovací prostředky nebo jejich ovládání ze strany politiků nebo státu oslabuje svobodu médií i svobodu lidí vyhledávat, přijímat a šířit informace. Sřety zájmů a vysoce koncentrovaný trh, na němž dominuje pouze několik subjektů, mohou rovněž narušit pluralitu sdělovacích prostředků, zejména pokud chybí silné záruky redakční nezávislosti.

EU zavedla v několika klíčových oblastech, na které se vztahují zprávy o právním státu, pravidla a normy, které zahrnují bezpečnost a ochranu novinářů či opatření k řešení fenoménu strategických soudních řízení proti účasti veřejnosti. Evropský akt o svobodě médií zavádí mimo jiné zvláštní ustanovení o transparentnosti vlastnictví médií, transparentním a spravedlivém zadávání reklamy státem a nezávislém fungování veřejnoprávních sdělovacích prostředků a dostupnosti finančních zdrojů pro plnění jejich poslání veřejné služby⁹⁴. Vzhledem k významu těchto ustanovení pro podporu svobody a plurality médií je důležité, aby je členské státy začaly co nejdříve uplatňovat v praxi, a to i tím, že se budou zabývat příslušnými doporučeními zpráv o právním státu, zejména v případech, kdy obavy týkající se záležitostí, na něž se vztahuje Evropský akt o svobodě médií, vyjádřené ve zprávách o právním státu, přetrvávají již několik let nebo kdy bylo zaznamenáno zhoršení situace.

Nástroj pro sledování plurality sdělovacích prostředků posuzuje rizika pro svobodu a pluralitu sdělovacích prostředků ve všech členských státech a zaměřuje se na čtyři oblasti – základní ochranu svobody sdělovacích prostředků, pluralitu trhu, politickou nezávislost a sociální inkluzivnost sdělovacích prostředků. Z letošních výsledků tohoto nástroje (MPM 2024) nevyplývají v těchto oblastech žádné zásadní změny, i když v konkrétních ukazatelích došlo k určitým odchylkám. Ukazatel týkající se novinářské profese, standardů a ochrany novinářů vykazuje stejně jako v předchozím roce středně rizikové hodnoty a vyšší rizikové hodnoty v oblasti digitální bezpečnosti novinářů. Pracovní podmínky novinářů a nedostatečná nezávislost řízení veřejnoprávních sdělovacích prostředků v několika zemích nadále vyvolávají obavy.

⁹⁴ Příslušná ustanovení se použijí od 8. srpna 2025.

Letošní celkový klasifikační žebříček rozděluje země do pěti rizikových pásem, přičemž sedm členských států je zařazeno do pásma „středně vysokého rizika“, zatímco dva členské státy a tři země procesu rozšíření zahrnuté do této zprávy jsou zařazeny do pásma „vysokého rizika“.

Posílení nezávislého fungování regulačních orgánů pro sdělovací prostředky

Vnitrostátní regulační orgány pro sdělovací prostředky plní zásadní úlohu při prosazování plurality sdělovacích prostředků, pokud jsou funkčně a účinně nezávislé, vykonávají své pravomoci nestranně a transparentně a mají k dispozici dostatečné zdroje. Ve všech členských státech jsou zavedeny právní předpisy, které stanoví pravomoci a záruky nezávislosti regulačních orgánů pro sdělovací prostředky. Jak směrnice o audiovizuálních mediálních službách, tak Evropský akt o svobodě médií obsahují soubor požadavků na regulační orgány pro sdělovací prostředky: nezávislost na vládě, nestrannost, transparentnost, odpovědnost, odpovídající zdroje, postupy jmenování a odvolávání a účinné odvolací mechanismy⁹⁵.

Od vydání zprávy o právním státu 2023 byly úkoly a pravomoci několika vnitrostátních regulačních orgánů pro sdělovací prostředky doplněny a rozšířeny, mimo jiné v důsledku přijetí aktu EU o digitálních službách⁹⁶. Ve [Španělsku](#) byl zaznamenán příznivý vývoj, kdy byla posílena kontrolní funkce regulačního orgánu pro audiovizuální média. Ve [Švédsku](#) došlo k restrukturalizaci národního regulačního orgánu, kdy bylo sloučením řady úkolů dosaženo zefektivnění poskytování služeb. Pokud jde o země procesu rozšíření, [Černá Hora](#) zavedla právní rámec, který regulačnímu orgánu pro sdělovací prostředky poskytuje komplexní sankční nástroje, včetně pravomoci ukládat pokuty v případě porušení zákona.

V několika členských státech přetrvávají obavy ohledně nezávislosti nebo nestrannosti regulačních orgánů, včetně nedostatečných záruk proti nepatřičnému politickému vlivu na postupy jmenování nebo na fungování regulačních orgánů, jako například v [Maďarsku](#), [Slovensku](#), [Chorvatsku](#), [Bulharsku](#) a [Polsku](#). V [Řecku](#) byla přijata další opatření k posílení zdrojů, avšak jejich přiměřenost pro plnění úkolů orgánu je třeba ještě dorešit. Země procesu rozšíření se rovněž potýkají s problémy při zajišťování nezávislosti regulačních orgánů pro sdělovací prostředky. V [Srbsku](#) regulační orgán pro sdělovací prostředky plně nevykonává svůj mandát k zajištění plurality sdělovacích prostředků a profesních standardů a existují vážné obavy týkající se jeho nezávislosti, zatímco v [Albánii](#) vyvstávají otázky ohledně politické příslušnosti a vnímaného střetu zájmů vedení regulačního orgánu.

Zvýšení transparentnosti vlastnictví sdělovacích prostředků

Transparentnost vlastnictví médií je přímo spojena se svobodou a pluralitou médií, protože umožňuje uživatelům činit si lépe informované úsudky, neboť vlastníci médií mohou přímo či nepřímo kontrolovat nebo ovlivňovat redakční rozhodnutí a poskytovaný zpravodajský obsah. Klíčová opatření jsou definována v evropských normách⁹⁷ a v právu EU jsou uvedeny konkrétní požadavky⁹⁸. Od poslední zprávy došlo k příznivému vývoji v [Irsku](#), [Řecku](#) a [Španělsku](#), kde byly zřízeny nebo rozšířeny online registry vlastnictví. V [Severní Makedonii](#) musí tištěná a rozhlasová média poskytovat informace o vlastnictví regulačnímu orgánu pro

⁹⁵ Směrnice 2018/1808 ze dne 14. listopadu 2018 a nařízení (EU) 2024/1083 ze dne 11. dubna 2024.

⁹⁶ Nařízení 2022/2065 ze dne 19. října 2022.

⁹⁷ Doporučení CM/Rec(2018)11 Výboru ministrů členským státům o pluralitě sdělovacích prostředků a transparentnosti vlastnictví sdělovacích prostředků.

⁹⁸ Příslušná ustanovení jsou obsažena v právních předpisech EU: směrnici 2010/13/EU, ve znění směrnice 2018/1808; obecných (nikoliv odvětvových) povinnostech týkajících se transparentnosti skutečného vlastnictví ve směrnici o boji proti praní peněz (směrnice 2018/843 a směrnice 2015/849). Evropský akt o svobodě médií ukládá všem poskytovatelům mediálních služeb povinnost zveřejnit své přímé, nepřímé a skutečné majitele.

audiovizuální média, zatímco registr vlastnictví digitálních celostátních médií podléhá samoregulaci. V [Černé Hoře](#) ukládá nový zákon o audiovizuálních mediálních službách poskytovatelům audiovizuálních služeb povinnost poskytovat informace o vlastnictví regulačnímu orgánu pro sdělovací prostředky.

Problémy s transparentností vlastnictví médií, na které jsme už upozorňovali dříve, přetrvávají v [Bulharsku](#), [Česku](#), [Francii](#), [Nizozemsku](#) a na [Kypru](#). V [Portugalsku](#) vyvolal jeden závažný případ diskusi o legislativním rámci. V [Albánii](#) je transparentnost vlastnictví médií omezená a v [Srbsku](#) nejsou opatření zaměřená na zvýšení transparentnosti vlastnictví médií dosud plně zavedena, přičemž zdrojem obav zůstává politický a ekonomický vliv na média.

Ochrana sdělovacích prostředků před politickým tlakem a nepatřičným vlivem

Nezávislost médií může být oslabena politickým tlakem a nepatřičným vlivem. To vyžaduje zejména silné záruky proti politizaci veřejnoprávních médií a transparentní pravidla pro spravedlivé zadávání reklamy státem. Evropský akt o svobodě médií obsahuje ustanovení, která mají zajistit nezávislé fungování veřejnoprávních médií a dostupnost finančních zdrojů pro plnění jejich poslání veřejné služby. Rovněž ukládá členským státům, aby respektovaly skutečnou redakční svobodu a nezávislost poskytovatelů mediálních služeb při výkonu jejich profesní činnosti a aby nezasahovaly do redakční politiky a rozhodnutí poskytovatelů mediálních služeb, ani se je nesnažily ovlivňovat.

Reklama zadávaná státem zahrnuje veškeré použití rozpočtu veřejnými orgány nebo subjekty na všech úrovních pro účely propagace a reklamních kampaní. Pokud nejsou přidělovány transparentně a spravedlivě, mohou být využívány jako prostředek politického ovlivňování a zvýhodňování určitých druhů médií. V tomto ohledu stanoví Evropský akt o svobodě médií požadavky týkající se kritérií a postupů přidělování a každoročního zveřejňování informací o vynaložených částkách ze strany veřejných orgánů nebo subjektů, které budou muset členské státy dodržovat, jakmile se začnou příslušná ustanovení uplatňovat. V některých členských státech – konkrétně v [Rakousku](#), [Bulharsku](#) a [Slovinsku](#) – byly učiněny některé kladné kroky, a to i v návaznosti na doporučení uvedená ve zprávách z let 2023 a 2022, ačkoli problémy přetrvávají. V [Maďarsku](#), [Chorvatsku](#), na [Maltě](#) a ve [Španělsku](#) nebyly učiněny žádné kroky ke zvýšení transparentnosti a spravedlnosti při zadávání reklamy státem. V [Albánii](#) není zaveden transparentní systém distribuce reklamy zadávané státem. V [Černé Hoře](#) jsou informace o všech platbách veřejného sektoru jednotlivým médiím, včetně institucionální reklamy, omezené. V [Severní Makedonii](#) vyvolávají některé prvky nového zákona o reklamě zadávané státem mezi zúčastněnými stranami obavy.

Ačkoli financování veřejnoprávních médií spadá do působnosti každého členského státu⁹⁹, existují evropské normy a hlavní zásady týkající se nezávislosti, regulačního a politického rámce, financování, jmenování, odpovědnosti, řízení, transparentnosti a otevřenosti¹⁰⁰. Jakmile nabude Evropský akt o svobodě médií působnosti, bude třeba dodržovat ustanovení, která zajistí nezávislé fungování veřejnoprávních médií, zejména tím, že budou vyžadovat záruky přiměřených, udržitelných a předvídatelných finančních zdrojů a podpoří transparentnost při jmenování a propouštění vedoucích pracovníků.

V několika členských státech byly schváleny nebo probíhají reformy zaměřené na posílení nezávislosti vnitrostátních veřejnoprávních provozovatelů vysílání. K přijetí právních předpisů nebo jiných příznivých opatření došlo v [Německu](#), [Švédsku](#) a [Česku](#), zatímco v [Rakousku](#), na

⁹⁹ Pokud jsou dodržena pravidla EU v oblasti obchodu a hospodářské soutěže. Viz Protokol ke Smlouvám (č. 29) o systému veřejnoprávního vysílání v členských státech.

¹⁰⁰ Doporučení Rady Evropy CM/Rec(2012)1 o správě veřejnoprávních sdělovacích prostředků.

[Kypru](#), v [Estonsku](#), [Finsku](#), [Dánsku](#), [Bulharsku](#), [Nizozemsku](#) a [Polsku](#) probíhají nebo se připravují diskuse o reformě. V [Rumunsku](#), na [Maltě](#) a v [Maďarsku](#) nebyly dosud vyřešeny dříve vyjádřené obavy týkající se nezávislého řízení a redakční nezávislosti veřejnoprávních médií. Na [Slovensku](#) byl v červenci 2024 přijat zákon, který ruší současnou veřejnoprávní televizi a zřizuje novou, což vede k obavám o její budoucí nezávislost. Přestože v [Itálii](#) existují pravidla, jejichž cílem je zajistit, aby veřejnoprávní média poskytovala nezávislé a pluralitní informace, přetrvávají problémy související s účinností jejich systému řízení a financování.

Pokud jde o země procesu rozšíření, v [Albánii](#) a [Severní Makedonii](#) sice existují právní rámce upravující správu veřejnoprávních médií, v praxi však veřejnoprávní média před politizací nechrání. Financování veřejnoprávních médií v [Severní Makedonii](#) je nestabilní. V [Srbsku](#) je sice na konec roku 2024 plánována revize, která má zajistit stabilní financování, je však třeba řešit otázky redakční autonomie a plurality veřejnoprávních médií. Nedávná právní reforma veřejnoprávních médií v [Černé Hoře](#) by měla přinést pozitivní vývoj jak v oblasti řízení, tak i financování.

Přístup k informacím

Právo na přístup k informacím orgánů veřejné správy je jedním z hlavních nástrojů transparentnosti a odpovědnosti občanské společnosti a občanů a má zásadní význam pro práci novinářů. Některé členské státy, jako např. [Estonsko](#), [Lucembursko](#), [Rakousko](#), [Bulharsko](#) a [Finsko](#) dosáhly v tomto ohledu dalšího hmatatelného pokroku. Například v [Rakousku](#) byl přijat a do ústavy zakotven zákon o svobodném přístupu k informacím, který vůbec poprvé stanoví právo na informace od veřejných orgánů a státních podniků. Omezený pokrok však byl zaznamenán v několika dalších členských státech, kde byly problémy zjištěny již dříve, jako např. ve [Španělsku](#), v [Polsku](#), [Německu](#), [Řecku](#), [Rumunsku](#) a na [Maltě](#). V [Itálii](#) vzbuzují obavy pravidla upravující zveřejňování soudních informací v trestním řízení, zatímco v [Chorvatsku](#) jsou sice novináři zproštěni trestní odpovědnosti za zveřejňování takových informací, ale zainteresované strany je stále silně kritizují a usilují i nadále o řešení těchto případů.

Právo na přístup k informacím je právně zaručeno ve všech zemích procesu rozšíření zahrnutých do této zprávy, ale možnost novinářů uplatňovat toto právo je v praxi často značně omezena. V [Srbsku](#) a [Černé Hoře](#) se novináři často setkávají se zamítavým postojem veřejných orgánů k poskytování informací.

Zlepšení bezpečnosti a ochrany novinářů a řešení právních hrozeb a zneužívání soudních řízení proti účasti veřejnosti

Novináři jsou i nadále vystaveni fyzickým a právním hrozbám a jejich bezpečnost ohrožují rovněž pomlouvačné kampaně na internetu či cenzura. V několika členských státech je třeba zlepšit některá opatření obsažená v doporučení Komise z roku 2021 o bezpečnosti novinářů¹⁰¹, jak na to upozorňuje nezávislá studie zveřejněná v květnu 2024¹⁰². Patří mezi ně účinné a nestranné vyšetřování a stíhání trestných činů, specializované školení, řešení online hrozeb a útoků a zajištění bezpečnosti novinářek, novinářů patřících k menšinám a těch, kteří informují o otázkách rovnosti. Pokud jde o pozitivní vývoj, několik členských států (a zemí procesu

¹⁰¹ Doporučení o bezpečnosti novinářů z roku 2021 (C(2021) 6650, 16. září 2021).

¹⁰² Evropská komise, Generální ředitelství pro komunikační sítě, obsah a technologie, *Study on putting in practice by Member States of the recommendation on the protection, safety and empowerment of journalists* (Studie o uplatňování doporučení o ochraně, bezpečnosti a posílení postavení novinářů ze strany členských států v praxi) – Závěrečná zpráva, Úřad pro publikace Evropské unie, 2024.

rozšíření)¹⁰³ přijalo zvláštní akční plány a podniklo kroky ke zřízení zvláštních podpůrných struktur na podporu bezpečnosti novinářů.

Strategická soudní řízení proti účasti veřejnosti jsou zvláštní formou obtěžování novinářů a obránců lidských práv, kteří se zabývají záležitostmi veřejného zájmu. Jedním z nejčastějších důvodů, proč jsou vůči novinářům vedena strategická soudní řízení proti účasti veřejnosti, je pomluva. Cílem tohoto obtěžování je obvykle umlčet novináře a vyvolat odrazující účinek na svobodu médií a svobodu projevu. Od května 2024 platí nová ustanovení právních předpisů EU, která mají omezit strategická soudní řízení proti účasti veřejnosti¹⁰⁴, přičemž členské státy byly vyzvány, aby přijaly další opatření¹⁰⁵. Kromě toho Evropský akt o svobodě médií zavádí požadavky na účinnou ochranu novinářských zdrojů a důvěrných sdělení a záruky proti nasazení intruzivního sledovacího softwaru.

V návaznosti na kladný vývoj, který byl v některých členských státech potvrzen ve zprávě z roku 2023, přijaly další členské státy opatření vyplývající z doporučení vydaných ve zprávách z let 2023 a 2022. V [Chorvatsku](#) pokračují snahy o zvyšování povědomí o strategických soudních řízeních proti účasti veřejnosti namířených proti novinářům, i když pokrok je omezený. [Litevská](#) vláda přijala akční plán pro bezpečnost a ochranu novinářů a pokračuje v posilování jejich ochrany před zneužívajícími soudními řízeními. [Lucemburská](#) vláda se zavázala posílit bezpečnost novinářů a očekává se, že ve [Slovinsku](#) zavede nový návrh zákona záruky na ochranu novinářů. Na [Kypru](#) a na [Maltě](#) se však reformní procesy zastavily. Navzdory určitému pokroku, pokud jde o mechanismy zaměřené na zlepšení bezpečnosti novinářů, na [Slovensku](#) narůstají obavy v souvislosti s údajným zhoršením jejich pracovního prostředí. V [Černé Hoře](#) i [Severní Makedonii](#) zavádějí legislativní změny přísnější tresty v případech násilných činů namířených proti novinářům nebo zastrašování novinářů.

Konkrétně v souvislosti s hrozbou strategických soudních řízení proti účasti veřejnosti a v reakci na doporučení z let 2023 a 2022 pokročilo [Řecko](#) a [Irsko](#) v legislativní práci na zavedení konkrétních procesních záruk a/nebo revizi svých právních předpisů týkajících se pomluvy, zatímco v [Itálii](#) a také na [Slovensku](#) reforma režimu pomluvy vázne. [Severní Makedonie](#) zavedla legislativní změny, které omezují prostor pro zahájení strategického soudního řízení proti účasti veřejnosti proti mediálním organizacím a novinářům a snižují pokuty ukládané v případech pomluvy.

3.4 Další institucionální otázky týkající se systému brzd a protivah

Dobře fungující systém institucionálních brzd a protivah je základem právního státu a zajišťuje systém vzájemné kontroly, kdy moc vykonávaná jedním státním orgánem podléhá kontrole ostatních, i když způsob jeho uspořádání se liší podle různých vnitrostátních právních a ústavních tradic. Otevřený legislativní proces a péče o kvalitu tvorby zákonů má dlouhodobý vliv na schopnost zajistit dodržování zásad právního státu. Klíčovými ukazateli důvěry v ochranu investic jsou také stabilita a kvalita legislativního procesu. Organizace občanské společnosti a nezávislé orgány, jako jsou národní instituce pro lidská práva, orgány pro rovné zacházení a veřejní ochránci práv, jsou nepostradatelným prvkem těchto systémů brzd a

¹⁰³ Doporučení je sice určeno členským státům EU, ale zároveň vyzývá kandidátské země, aby se jeho ustanoveními řídily.

¹⁰⁴ Směrnice 2024/1069 o ochraně osob zapojených do účasti veřejnosti, před zjevně neopodstatněnými žalobními návrhy nebo zneužívajícími soudními řízeními („strategická soudní řízení proti účasti veřejnosti“).

¹⁰⁵ Doporučení Komise z roku 2022 (C(2022) 2428, 27. dubna 2022) zahrnuje opatření týkající se pomluv, školení, zvyšování povědomí, podpůrných mechanismů, sběru dat, podávání zpráv a monitorování. Komise je v kontaktu s členskými státy, aby připravila zprávu o opatřeních přijatých v návaznosti na toto doporučení. V dubnu 2024 přijala Rada Evropy také [doporučení o boji proti používání strategických soudních řízení proti účasti veřejnosti](#).

protivah ve zdravé demokracii, takže jejich svoboda fungování má přímý vztah k právnímu státu.

Inkluzivnost, kvalita a transparentnost procesu tvorby právních předpisů

Pokračovalo úsilí o zlepšení kvality, inkluzivnosti a transparentnosti legislativního procesu, a to i v otázkách zahrnutých v doporučeních z roku 2023. V [Česku](#) klesl počet zrychlených legislativních postupů a byla spuštěna nová veřejná digitální platforma pro bezplatný přístup k právním předpisům. Podobně i v [Irsku](#) se výrazně snížilo využívání návrhů ke zkrácení doby projednávání legislativních návrhů. Ve [Francii](#) bylo zavedeno několik nástrojů ke zvýšení účasti občanů na tvorbě zákonů. V [Portugalsku](#) byla přijata nová opatření ke zvýšení transparentnosti tvorby právních předpisů, nicméně nařízení o posuzování dopadů stále nebylo přijato.

Některé členské státy zahájily snahy o zlepšení kvality legislativního procesu, které jsou zatím v počáteční fázi. V [Chorvatsku](#) zavedl nový zákon o zlepšování právní úpravy komplexní revizi posuzování dopadů a hodnocení a další normy týkající se veřejných konzultací. Zavedení nové platformy pro elektronické konzultace na [Kypru](#) je krokem k usnadnění účasti zúčastněných stran v legislativním procesu, nicméně smysluplné veřejné konzultace vyžadují další opatření. V [Lucembursku](#) je legislativní proces inkluzivnější, zejména pokud jde o právní předpisy z podnětu vlády, nicméně přetrvávají nedostatky, pokud jde o návrhy zákonů předkládané poslanci. V [Polsku](#) začala vláda účinněji zapojovat občanskou společnost do konzultací o právních předpisech, tento přístup je však třeba upevnit. V [Severní Makedonii](#) je zaveden národní elektronický konzultační systém, který umožňuje zúčastněným stranám zapojit se do veřejných konzultací, avšak ne všechny návrhy zákonů jsou na této platformě zveřejňovány.

V řadě členských států přetrvávají problémy v oblastech, jako je nadměrné využívání zrychlených řízení nebo celková kvalita tvorby právních předpisů, jakož i konzultace se zúčastněnými stranami. Ve [Španělsku](#) vyvolal kontroverzi tzv. organický zákon o amnestii za účelem institucionální, politické a sociální normalizace Katalánska, který byl předmětem stanoviska Benátské komise, jež se zabývalo řadou otázek souvisejících se zásadami právního státu. Návrh byl projednáván v rámci naléhavého řízení, který umožnil pouze omezenou konzultaci s veřejností. V [Bulharsku](#) přetrvávají problémy týkající se kvality legislativního procesu. V [Maďarsku](#) představuje nadále významný důvod k obavám kvalita tvorby právních předpisů a jejich časté změny. Právní nejistota zvyšuje obavy ze svévolných rozhodnutí vlády a orgánů veřejné správy, která jsou považována za překážku pro fungování podniků na jednotném trhu. Ve [Francii](#), [Estonsku](#) a [Itálii](#) byly vyjádřeny obavy z rozsáhlého využívání zrychlených legislativních postupů nebo mimořádných vyhlášek. Na [Slovensku](#) probíhají významné reformy bez účinného zapojení zúčastněných stran, často za použití zrychlených legislativních řízení. Zúčastněné strany upozorňují, že ve [Finsku](#) se změnila praxe veřejných konzultací, čímž se zkrátila možnost předkládat připomínky. Na [Maltě](#) stále není vytvořen formální rámec pro zapojení veřejnosti do přípravy právních předpisů. V [Rumunsku](#) je stále třeba vyvíjet úsilí k zajištění účinných veřejných konzultací, neboť nedostatky přetrvávají.

V [Albánii](#) a [Severní Makedonii](#) má hluboká politická polarizace nepříznivý dopad na legislativní proces, což vedlo v Severní Makedonii ke zpoždění prací a k nadměrnému a někdy nevhodnému využívání zrychlených legislativních postupů. V [Černé Hoře](#) i přes zavedení rámec pro inkluzivní legislativní proces přetrvávají problémy týkající se nedostatečných veřejných konzultací. Schopnost parlamentu zajistit systém brzd a protivah je v [Srbsku](#) omezena problémy s účinností, autonomií a transparentností a proces veřejných konzultací vyžaduje další posílení.

Ústavní reformy a diskuse s dopadem na systém institucionálních brzd a protivah

V několika členských státech proběhly ústavní reformy nebo probíhají důležité veřejné diskuse o ústavních reformách. Ústavní reforma v [Bulharsku](#) změnila postup jmenování prozatímní vlády tím, že omezila pravomoci prezidenta. [Švédská](#) vláda analyzuje opatření přijatá v návaznosti na doporučení zprávy mezistranického výboru o možné změně ústavy za účelem řešení vážných krizí v době míru. V [Nizozemsku](#) byla rozhodnutím všech státních orgánů přijata další opatření k posílení právní ochrany občanů a byla vydána doporučení Státní komise pro právní stát. [Italská](#) vláda předložila parlamentu návrh ústavní reformy, jejímž cílem je zajistit větší stabilitu vlády.

Významný vývoj v oblasti systému brzd a protivah u nejvyšších a ústavních soudů

Ústavní soudy sehrávají klíčovou úlohu při účinném uplatňování práva EU a při zajišťování integrity právního řádu EU a jsou klíčovými prvky systému brzd a protivah. Zřizování, složení a fungování ústavních soudů sice spadá do pravomoci členských států, při výkonu této pravomoci jsou však členské státy povinny postupovat v souladu s právem EU a jejími hodnotami¹⁰⁶.

V některých členských státech se rozsah přezkumu ústavnosti rozšiřuje. V [Bulharsku](#) ústavní reforma učinila kontrolu ústavnosti přístupnější tím, že umožnila všem soudům podávat žádosti o posouzení ústavnosti. V [Litvě](#) připravuje soudcovská rada návrh na změnu ústavy, která by této radě přiznala právo podávat ústavní stížnosti proti právním předpisům, které se týkají soudnictví. V některých členských státech přetrvávají obavy ohledně dalších aspektů činnosti ústavních soudů. Ústavní soud v [Maďarsku](#) stále přezkouvává věcnou správnost pravomocných rozhodnutí obecných soudů, ačkoli, jak již bylo uvedeno, orgány veřejné správy už nemohou napadat pravomocná soudní rozhodnutí u Ústavního soudu. Vzhledem k obavám, které ústavní soud už několik let vyjadřuje v souvislosti se značným pracovním přetížením, jež mu brání věnovat více pozornosti ústavně nejzávažnějším případům, pokračují ve [Slovensku](#) diskuse o změnách ústavy, které mají snížit zatížení ústavního soudu převedením některých typů případů na správní soudy.

Pokud jde o země procesu rozšíření, v [Albánii](#) je ústavní soud účinným orgánem systému institucionálních brzd a protivah, ačkoli parlament některá jeho rozhodnutí nedodržuje. V [Srbsku](#) je třeba obsadit několik volných míst u ústavního soudu.

Veřejní ochránci práv, národní instituce pro lidská práva, orgány pro rovné zacházení a další nezávislé orgány

Ve vnitrostátních systémech brzd a protivah hrají důležitou úlohu národní instituce pro lidská práva¹⁰⁷, veřejní ochránci práv¹⁰⁸, orgány pro rovné zacházení a další nezávislé orgány. V některých členských státech bylo postavení těchto orgánů dále posíleno nebo v nich probíhají reformy. V [Bulharsku](#) a na [Kypru](#) byli veřejní ochránci práv pověřeni novými úkoly a v [Litvě](#) a [Polsku](#) došlo k navýšení finančních prostředků pro úřady veřejných ochránců práv. Národní instituce pro lidská práva ve [Švédsku](#) získala finanční prostředky na svou činnost a pokračuje

¹⁰⁶ Rozsudek SDEU ze dne 22. února 2022, RS (Účinek rozhodnutí ústavního soudu), C-430/21.

¹⁰⁷ Pařížské zásady OSN, schválené Valným shromážděním OSN v roce 1993 (rezoluce A/RES/48/134), stanoví hlavní kritéria, která musí národní instituce pro lidská práva splňovat. Národní instituce pro lidská práva jsou pravidelně akreditovány u podvýboru pro akreditaci při Globální alianci národních institucí pro lidská práva.

¹⁰⁸ Viz zásady Benátské komise pro ombudsmany.

v úsilí o získání akreditace stupně A. V [Estonsku](#), [Lucembursku](#) a [Finsku](#) probíhají diskuse o reformách, které mají za cíl posílit autonomii nezávislých institucí.

V ostatních členských státech se však národní instituce pro lidská práva a instituce veřejného ochránce práv nadále potýkají s problémy. V [Maďarsku](#) přetrvávají obavy ohledně nezávislosti a účinného fungování komisaře pro základní práva. V [Chorvatsku](#) byly učiněny některé další kroky v návaznosti na doporučení lidového ochránce práv, avšak problémy v oblasti přístupu k informacím přetrvávají. [Nizozemský](#) institut pro lidská práva se nadále potýká s problémy v oblasti řízení. Ve [Slovinsku](#) vyjádřil veřejný ochránce práv obavy ohledně navrhovaných změn zákona o fungování jeho úřadu.

Úřad veřejného ochránce práv v [Černé Hoře](#) zlepšil svou schopnost vyřizovat stížnosti a zvyšovat kvalitu rozhodnutí, avšak účinnost jeho činnosti snižuje absence systematické kontroly opatření přijatých v návaznosti na jeho doporučení. V [Srbsku](#) neexistuje systematická kontrola opatření přijatých v návaznosti na doporučení nezávislých orgánů.

Jako zvlášť náročné se ukázaly postupy jmenování vedoucích nezávislých orgánů. V [Bulharsku](#) a [Rakousku](#) pokračovaly průtahy při jmenování, zatímco na [Slovensku](#) legislativní změny rozšířily pravomoc vlády jmenovat a odvolávat vedoucí některých nezávislých orgánů. V [Recku](#) byla sice přijata opatření ke zlepšení platového režimu, nezávislé orgány však čelí problémům, které by mohly oslabit jejich postavení a schopnost účinně plnit své úkoly. Naproti tomu v [Polsku](#) bylo doporučení týkající se Nejvyššího kontrolního úřadu plně provedeno tím, že bylo zajištěno jmenování členů kolegia úřadu a odpovídající kontrola opatření přijatých v návaznosti na jeho zjištění.

Pokud jde o čtyři členské státy, které dosud nezřídily národní instituci pro lidská práva v souladu s Pařížskými zásadami OSN, v [Česku](#) byla přijata novela o pověření veřejného ochránce práv funkcí národní instituce pro lidská práva a v [Rumunsku](#) došlo k určitému pokroku při získávání akreditace pro veřejného ochránce práv a národní instituci pro lidská práva. [Itálie](#) a [Malta](#) však na cestě ke zřízení národní instituce pro lidská práva nepokročily.

Provádění rozsudků Evropského soudu pro lidská práva a vnitrostátních soudů

Od roku 2022 zahrnují kapitoly o jednotlivých zemích také informace o provádění hlavních rozsudků Evropského soudu pro lidská práva (ESLP), což je důležitý ukazatel fungování právního státu v dané zemi. Výsledky se v jednotlivých členských státech liší. V celé EU dosud nebylo provedeno přibližně 44 % hlavních rozsudků ESLP týkajících se členských států za posledních deset let, což je mírný nárůst oproti minulému roku¹⁰⁹.

V [Belgii](#) vyvolává vážné obavy nedodržování rozsudků Evropského soudu pro lidská práva a vnitrostátních soudů, včetně pravomocného rozhodnutí nejvyššího soudu. Na [Rumunsko](#) se nadále vztahuje zvýšený dohled Výboru ministrů Rady Evropy kvůli jednomu dlouhodobému strukturálnímu problému, kterým je neprovádění nebo opožděné provádění pravomocných rozhodnutí vnitrostátních soudů vydaných proti státu. Nový zákon o správních sporech přijatý v [Chorvatsku](#) obsahuje opatření na podporu rychlého provádění rozsudků správních soudů.

Organizace občanské společnosti jako klíčoví aktéři právního státu

Organizace občanské společnosti a obránci lidských práv jsou klíčovými aktéry v systému kontroly a rovnováhy. Působí jako strážci veřejných zájmů proti porušování zásad právního státu a aktivně přispívají k prosazování a ochraně hodnot a základních práv EU. Tuto

¹⁰⁹ V loňském roce to bylo 40 %. Příspěvek sítě *European Implementation Network* ke zprávě o právním státu 2024.

skutečnost uznala Komise v doporučení o podpoře zapojení občanů z prosince 2023¹¹⁰, v němž vyzvala členské státy, aby vytvořily a udržovaly bezpečné a příznivé prostředí pro organizace občanské společnosti a obránce lidských práv, a posílily tak jejich možnosti účinné účasti na procesech tvorby veřejných politik. Současně se návrh Komise o evropských přeshraničních sdruženích zaměřuje na odstranění regulačních a administrativních překážek pro nezisková sdružení na jednotném trhu¹¹¹.

Ve většině členských států převládá prostředí příznivé a podpůrné pro občanskou společnost a prostor pro občanskou společnost je i nadále považován za „otevřený“¹¹². Iniciativy na další zlepšení jejich pracovního prostoru pokračovaly, například prostřednictvím reformy daňového rámce v [Rakousku](#). Ve [Švédsku](#) byly podniknuty další kroky v rámci probíhajících reforem právního rámce pro financování a fungování občanské společnosti. V [Irsku](#) bylo dosaženo dalšího pokroku v řešení právních překážek přístupu k financování, a to díky revizi stávajících právních předpisů ze strany volební komise. V [Chorvatsku](#) došlo k postupnému přechodu na víceleté financování organizací občanské společnosti, ačkoli širší plán stále chybí. Vytvoření úřadu ministra pro občanskou společnost v [Polsku](#) je považováno za první krok k novým iniciativám na zlepšení právního rámce pro organizace občanské společnosti.

V souladu s trendem zaznamenaným v předchozích zprávách však organizace občanské společnosti a obránci lidských práv stále častěji čelí problémům v podobě nových právních omezení, nedostatku finančních prostředků nebo fyzických či slovních útoků. Dosud nebyly přijaty žádné konkrétní kroky, které by řešily nejistotu ohledně statusu neziskových organizací, které jsou v [Německu](#) osvobozeny od daně. Probíhající zavádění interoperability stávajících rejstříků organizací občanské společnosti v [Řecku](#) je pozitivním vývojem, ačkoli rámec pro registraci je třeba ještě vyhodnotit a přetrvávají obavy ohledně prostoru pro občanskou společnost. Plány na pravidelný dialog mezi úřady a občanskou společností na [Kypru](#) jsou povzbuzivé, přetrvávají však otázky ohledně administrativních požadavků kladených na organizace občanské společnosti. V [Itálii](#) přetrvávají problémy, pokud jde o občanský prostor, a to i s ohledem na hlášené slovní útoky na organizace občanské společnosti zapojené do humanitárních činností. Ve [Španělsku](#) byla v parlamentu oznámena reforma zákona o bezpečnosti občanů, která má řešit obavy z jeho dopadu na občanský prostor, avšak stále není dokončena.

Prostředí pro působení organizací občanské společnosti v [Severní Makedonii](#) je celkově příznivé, avšak zajištění jejich udržitelného zapojení do tvorby politik stále zůstává výzvou. V [Srbsku](#) není zajištěno příznivé prostředí pro zakládání, činnost a financování organizací občanské společnosti a proti některým z nich jsou vedeny pomlouvačné kampaně.

Činnost občanské společnosti se v některých členských státech potýká s vážnými problémy nebo systémovými omezeními. V [Maďarsku](#) nedošlo k žádnému pokroku při odstraňování stávajících překážek pro organizace občanské společnosti, přičemž pomlouvačné kampaně a očerňování nezávislých organizací občanské společnosti nadále pokračují. Dále přetrvávají obavy týkající se úlohy státu při financování občanské společnosti. Na [Slovensku](#) se zhoršilo prostředí pro organizace občanské společnosti, zejména pro ty, které dohlížejí na činnost státu, a v oblasti lidských práv.

¹¹⁰ Doporučení Komise o podpoře zapojení a účinné účasti občanů a organizací občanské společnosti v procesech tvorby veřejných politik (C(2023) 8627, 12. prosince 2024).

¹¹¹ COM(2023) 516 final ze dne 5. září 2023.

¹¹² Podle hodnocení provedeného nevládní organizací CIVICUS. Hodnocení se provádí pomocí stupnice rozdělené do pěti kategorií: otevřený, zúžený, omezený, potlačovaný a uzavřený. Ve srovnání s rokem 2023 byl v případě jednoho členského státu snížen stupeň z kategorie „otevřený“ na „zúžený“.

Vnitrostátní systém brzd a protivah při používání intruzivního sledovacího softwaru („špionážní software“)

I v případech, kdy je používání špionážního softwaru spojováno s národní bezpečností, jakož i v případech, kdy nespadá do oblasti působnosti právních předpisů EU, musí vnitrostátní systémy brzd a protivah zajišťovat existenci záruk. Je třeba dodržovat základní práva, jako je ochrana osobních údajů, svoboda přijímat a šířit informace, svoboda projevu, jakož i právo na účinnou právní ochranu a spravedlivý proces. Právní předpisy EU o ochraně údajů nabízejí komplexní mechanismus dohledu a záruk a vztahují se na situace, kdy je špionážní software používán pro účely prosazování práva. Benátská komise připravuje zásady a osvědčené postupy vztahující se na cílené sledování pomocí špionážního softwaru.

Zpráva 2024 sleduje vývoj týkající se údajného nezákonného používání špionážního softwaru (jako je software Pegasus nebo obdobný intruzivní sledovací software), jímž se zabývaly předchozí zprávy, zejména pokud jde o fungování vnitrostátních systémů brzd a protivah v reakci na tato obvinění. V [polském](#) Sejmu byla zřízena parlamentní vyšetřovací komise, která má posoudit používání softwaru Pegasus členy vlády, tajných služeb, policie a dalších státních orgánů v letech 2015 až 2023. Nový nejvyšší státní zástupce se rovněž rozhodl oficiálně informovat osoby, na které byl software Pegasus použit, a jmenoval zvláštní tým, který provede vyšetřování zákonnosti jeho používání. Situace v ostatních členských státech zůstává nezměněna. V [Řecku](#) probíhá soudní vyšetřování používání špionážního softwaru. Naproti tomu v [Maďarsku](#) přetrvávají obavy z neexistence účinného soudního nebo jiného dohledu nad používáním tajných sledovacích opatření mimo trestní řízení.

Záruky při řešení zahraničního vlivu

Vměšování zahraničních vlád, které se snaží manipulovat veřejným míněním a narušovat demokratickou diskusi, představuje hrozbu pro demokracie EU¹¹³. Úsilí o ochranu veřejného zájmu a objasnění zahraničního vlivu na demokracie EU musí být přiměřené a plně respektovat základní práva a demokratické hodnoty. Komise, která se opírá o rozhodnutí Soudního dvora¹¹⁴ i Benátské komise¹¹⁵, navrhla v prosinci 2023 upravit transparentnost zastupování zájmů třetích zemí v EU se zaměřením na transparentnost a demokratickou odpovědnost a zavést cílená pravidla doprovázená silnými zárukami.

V některých členských státech vyvolala navrhovaná nebo přijatá opatření, která se odvolávají na potřebu řešit zahraniční vliv, vážné obavy, zejména proto, že stigmatizují dotčené organizace. Na základě nového zákona o ochraně národní svrchovanosti zřídilo [Maďarsko](#) nový úřad s široce vymezenými pravomocemi, jehož úkolem je podávat zprávy o všech osobách nebo organizacích podezřelých z toho, že slouží zahraničním zájmům a/nebo přijímají zahraniční finanční prostředky a který začal vést vyšetřování¹¹⁶. Tato skutečnost je v současné době předmětem řízení o porušení Smlouvy, které zahájila Komise. Na [Slovensku](#) by pozměňovací návrhy podané v parlamentu zavedly povinné označování organizací, které

¹¹³ Sdělení o obraně demokracie (C(2023) 630).

¹¹⁴ Rozsudek ze dne 18. června 2020, Komise v. Maďarsko (Transparentnost sdružování), C-78/18, EU:C:2020:476.

¹¹⁵ Zpráva Benátské komise o financování sdružení CDL-AD(2019)002. Viz také naléhavé stanovisko Benátské komise ke gruzínskému zákonu o transparentnosti zahraničního vlivu (CDL PI(2024)013) a stanovisko k zákonu LXXXVII z roku 2023 o ochraně národní svrchovanosti (CDL(2024)001).

¹¹⁶ V červnu 2024 zahájil Úřad pro ochranu svrchovanosti vyšetřování činnosti a financování jedné organizace občanské společnosti zabývající se bojem proti korupci a jednoho investigativního média.

dostávají finanční prostředky ze zahraničí nad určitou hranici, jako „organizace se zahraniční podporou“.

Iniciativy na podporu kultury právního státu

Podpora silné kultury právního státu má zásadní význam pro dlouhodobou odolnost demokratických společností. K tomu aktivně přispívá řada subjektů, například pořádáním diskusí nebo vzdělávacích iniciativ.

V [Česku](#) zahájily veřejné orgány iniciativy na podporu kultury právního státu, v jejichž rámci bylo uspořádáno několik akcí v obou komorách parlamentu a akcí na vysoké úrovni organizovaných vládou a veřejným ochráncem práv. Ve [Španělsku](#) bylo přijato několik iniciativ zaměřených na podporu kultury právního státu. Na [Slovensku](#) přispívá k posílení kultury právního státu svými projekty Slovenské národní středisko pro lidská práva, které je pověřeno funkcí národní instituce pro lidská práva a orgánu pro rovné zacházení.

4. ZÁVĚRY A DALŠÍ KROKY

Pět let, po něž každoročně vycházejí zprávy Komise o právním státu, svědčí o tom, že dodržování zásad právního státu nelze nikdy považovat za samozřejmost. Mění se okolnosti, ať už jde o politické změny nebo společenský a technologický vývoj, mohou přinést nové výzvy pro právní stát. Povaha a míra problémů se v jednotlivých členských státech liší, což se odráží v doporučeních, jež tvoří součást zprávy o právním státu.

Zprávy zároveň ukázaly, jak může dialog přispět k pokroku. V uplynulých pěti letech EU výrazně posílila svou kapacitu pro řešení problémů v oblasti právního státu a podporu reforem. Členské státy se mohou stále více opírat o společné chápání toho, jak lze nejlépe utvářet politiky, instituce a zákony, aby chránily právní stát. Přestože problémy související s právním státem stále existují a budou se vyskytovat i nadále, EU je nyní lépe vybavena k tomu, aby k nim přistupovala objektivně a uvážlivě a aby při hledání řešení využívala různé nástroje. Členské státy mají i nadále možnost navrhnout řešení v souladu se svým specifickým vnitrostátním kontextem, ale tato řešení by měla vycházet z konsolidujícího souboru norem a požadavků právního státu.

Politické směry pro Komisi na období 2024–2029 upevňují vnímání právního státu jako jádra úspěšné EU. Tak je to také zdůrazněno ve strategické agendě Evropské rady přijaté v červnu 2024. Tento konsensus ukazuje, jak je důležité pokračovat v prohlubování činnosti EU v oblasti právního státu, budovat společné porozumění, rozšiřovat dopad činnosti EU a prohlubovat soubor nástrojů, které máme k dispozici na podporu právního státu.

Zpráva o právním státu bude v této činnosti pokračovat. Bude zahrnovat rozšíření podávání zpráv o klíčové otázky, jako je rozměr jednotného trhu, a bude se zabývat problémy, které mají dopad na podniky, zejména na malé a střední podniky, působící v zahraničí. Součástí bude také vytvoření užšího propojení mezi zprávou o právním státu a jejími doporučeními a financováním z rozpočtu EU: to bude jedním z důležitých faktorů, protože se snažíme zajistit, aby příští víceletý finanční rámec nabídl evropským občanům maximum. Financování z EU se může dále soustředit na pomoc vnitrostátním snahám v boji proti korupci a na ochranu finančních zájmů EU a investovat do prosazování právního státu. Další země procesu rozšíření budou do zprávy o právním státu zahrnuty, jakmile budou připraveny. Zvláštní význam bude

mít prosazování práva: jako způsob konsolidace pokroku bude vypracováno sledování provádění doporučení zprávy.

Základní zásady, z nichž zpráva o právním státu vychází – rovné zacházení s členskými státy, důsledné uplatňování norem EU a proces založený na dialogu a vzájemném porozumění –, odolaly zkoušce času. Komise se zájmem očekává spolupráci s členskými státy, Evropským parlamentem a Radou s cílem zajistit, aby právní stát i nadále představoval základní kámen evropských demokracií.

Brusel 26. července 2024
(OR. en)

12605/24
ADD 3

JAI 1253
FREMP 336
AG 148
POLGEN 123

PRŮVODNÍ POZNÁMKA

Odesílatel:	Martine DEPREZOVÁ, ředitelka, za generální tajemnici Evropské komise
Datum přijetí:	26. července 2024
Příjemce:	Thérèse BLANCHETOVÁ, generální tajemnice Rady Evropské unie
Č. dok. Komise:	SWD(2024) 803 final
Předmět:	PRACOVNÍ DOKUMENT ÚTVARŮ KOMISE Zpráva o právním státu 2024 Kapitola o stavu právního státu v Česku Průvodní dokument ke SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ Zpráva o právním státu 2024 Stav právního státu v Evropské unii

Delegace naleznou v příloze dokument SWD(2024) 803 final.

Příloha: SWD(2024) 803 final

EVROPSKÁ
KOMISE

V Bruselu dne 24.7.2024
SWD(2024) 803 final

PRACOVNÍ DOKUMENT ÚTVARŮ KOMISE

Zpráva o právním státu 2024 Kapitola o stavu právního státu v Česku

Průvodní dokument ke

SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ

Zpráva o právním státu 2024

Stav právního státu v Evropské unii

{ COM(2024) 800 final } - { SWD(2024) 801 final } - { SWD(2024) 802 final } -
{ SWD(2024) 804 final } - { SWD(2024) 805 final } - { SWD(2024) 806 final } -
{ SWD(2024) 807 final } - { SWD(2024) 808 final } - { SWD(2024) 809 final } -
{ SWD(2024) 810 final } - { SWD(2024) 811 final } - { SWD(2024) 812 final } -
{ SWD(2024) 813 final } - { SWD(2024) 814 final } - { SWD(2024) 815 final } -
{ SWD(2024) 816 final } - { SWD(2024) 817 final } - { SWD(2024) 818 final } -
{ SWD(2024) 819 final } - { SWD(2024) 820 final } - { SWD(2024) 821 final } -
{ SWD(2024) 822 final } - { SWD(2024) 823 final } - { SWD(2024) 824 final } -
{ SWD(2024) 825 final } - { SWD(2024) 826 final } - { SWD(2024) 827 final } -
{ SWD(2024) 828 final } - { SWD(2024) 829 final } - { SWD(2024) 830 final } -
{ SWD(2024) 831 final }

SHRNUTÍ

Byla přijata reforma státního zastupitelství, která zavedla záruky pro odvolání nejvyššího státního zástupce a dalších vedoucích státních zástupců v souladu s doporučeními z roku 2023. Výběrové řízení pro jmenování soudců obecně funguje dobře a je vyvíjeno úsilí o odstranění praktických nedostatků, které se objevily. V Parlamentu se projednává reforma kárného řízení v případě soudců, státních zástupců a soudních vykonavatelů, která zavádí druhý stupeň. Digitalizace soudnictví postupuje kupředu a připravuje se postupné zavádění odloženého elektronického systému spisové služby. Ustanovení o právní pomoci byla změněna tak, aby byl přístup k ní rozšířen, přičemž v Parlamentu je projednávána novela, která posiluje ochranu důvěrnosti advokátů. V Parlamentu je rovněž projednávána novela omezující využití institutu přísedících. Byla upravena metoda pro výpočet platů soudců s cílem zpomalit jejich růst, Ústavní soud však rozhodl, že je daná úprava protiústavní. Problémem zůstávají nízké platy zaměstnanců soudů a státních zastupitelství (asistentů). Soudnictví funguje efektivně a zlepšuje se v oblastech, jako je délka správních řízení.

Je prováděna koncepce boje s korupcí na léta 2023 až 2026, ačkoli občanská společnost nadále kritizuje nedostatečné upřednostňování protikorupčních iniciativ ze strany vlády. Spolupráce mezi institucemi v boji proti korupci nadále vede ke stálému tempu vyšetřování, stíhání a odsouzení. V centru pozornosti zůstávají korupční případy na vysoké úrovni, a to kvůli průtahům v některých řízeních. Vymáhání práva v případech zahraničního podplácení zůstává omezené, přestože je zaveden příslušný rámec. V platnost vstoupily revidované právní předpisy o střetu zájmů, které vyjasnily definici skutečného vlastnictví a pravidla pro vlastnictví sdělovacích prostředků. Byly přijaty předběžné kroky ke zvážení revize pravidel týkajících se majetkových přiznání a efektu otáčivých dveří. Byla přijata revidovaná etická pravidla pro státní zaměstnance a vylepšen etický rámec pro Poslaneckou sněmovnu. Byl reformován Úřad pro dohled nad hospodařením politických stran a politických hnutí a projednávají se změny ústavy, které mají posílit Nejvyšší kontrolní úřad. Byla vypracována metodika měření rizik, která má sloužit jako podklad pro budoucí protikorupční opatření, přičemž za oblast s vysokým rizikem korupce je považováno zadávání veřejných zakázek.

Do mediálního prostředí byly legislativními reformami zavedeny pozitivní změny. Byly zavedeny právní záruky pro nezávislost regulačního orgánu pro sdělovací prostředky, Rady pro rozhlasové a televizní vysílání. Výrazného dalšího pokroku bylo dosaženo v oblasti posílení nezávislosti řízení veřejnoprávních sdělovacích prostředků prostřednictvím zákona, kterým se mění zákon o České televizi a zákon o Českém rozhlase, přičemž přetrvávají obavy týkající se finanční udržitelnosti veřejnoprávních sdělovacích prostředků. Změny právních předpisů upravujících střet zájmů mají významný vliv na vlastnictví sdělovacích prostředků politiky, neboť vylučují zvolené představitele ze všech forem vlastnictví sdělovacích prostředků, ačkoli internetové sdělovací prostředky zůstávají mimo oblast působnosti těchto právních předpisů. V oblasti transparentnosti vlastnictví sdělovacích prostředků a státní reklamy nedošlo k žádnému vývoji. Nadále panují obavy týkající se ekonomických problémů nezávislých sdělovacích prostředků a kybernetického obtěžování novinářů.

Využívání zrychlených legislativních postupů se snížilo. Byla spuštěna nová veřejná digitální platforma pro přístup k právním předpisům. Pokračují práce na zvyšování účasti občanské společnosti na procesech tvorby politik, v rámci nichž se zavádí nová metodika. Byly přijaty další kroky ke zřízení národní instituce pro lidská práva, neboť se v Parlamentu projednává novela, kterou by byl touto funkcí pověřen veřejný ochránce práv. Očekává se, že probíhající systémový přezkum finančního rámce bude dokončen do roku 2024. Veřejné orgány přijaly iniciativy na podporu kultury právního státu.

DOPORUČENÍ

Celkově lze říci, že pokud jde o doporučení obsažená ve zprávě o právním státě 2023, Česko učinilo:

- významný pokrok v práci na reformě státního zastupitelství zachovávající původní cíl, kterým je zavést záruky týkající se odvolání nejvyššího státního zástupce a dalších vedoucích státních zástupců, a to s přihlédnutím k evropským normám nezávislosti a samostatnosti státního zastupitelství,
- určitý pokrok v přijímání opatření ke zkrácení délky řízení a zajištění nezávislosti vyšetřování a stíhání v případech korupce na vysoké úrovni,
- určitý pokrok v posílení rámce pro bezúhonnost členů Parlamentu, zejména doplněním stávajících pravidel, pokud jde o efekt otáčivých dveří a lobbying,
- významný pokrok v dokončení revize právních předpisů o střetu zájmů, včetně vyjasnění definice skutečného vlastnictví, a žádný další pokrok v dalších reformách týkajících se transparentnosti informací o vlastnictví sdělovacích prostředků,
- výrazný pokrok v posilování pravidel a mechanismů ke zlepšení nezávislého řízení veřejnoprávních sdělovacích prostředků, a to s přihlédnutím k evropským normám pro veřejnoprávní média,
- určitý další pokrok v práci na legislativních změnách s cílem zřídit národní instituci pro lidská práva s přihlédnutím k Pařížským zásadám OSN.

Na tomto základě a s ohledem na další vývoj, k němuž došlo v referenčním období, a vedle připomenutí příslušných závazků přijatých v rámci plánu pro oživení a odolnost se Česku doporučuje:

- přijmout opatření k řešení odměn soudců a zaměstnanců soudů a státních zastupitelství, s přihlédnutím k evropským normám týkajícím se zdrojů a odměňování v systému soudnictví,
- přijmout opatření ke zkrácení délky řízení a zajistit nezávislost vyšetřování a stíhání v případech korupce na vysoké úrovni,
- přijmout další opatření k posílení rámce pro bezúhonnost týkajícího se všech členů Parlamentu, zejména doplněním stávajících pravidel, pokud jde o efekt otáčivých dveří a lobbying,
- dosáhnout pokroku v dalších reformách týkajících se transparentnosti informací o vlastnictví sdělovacích prostředků,
- zajistit, aby byla zavedena pravidla nebo mechanismy pro poskytování finančních prostředků veřejnoprávním sdělovacím prostředkům, které jsou vhodné pro plnění jejich poslání veřejné služby a zároveň zaručují jejich nezávislost,
- pokračovat v legislativních změnách s cílem zřídit národní instituci pro lidská práva s přihlédnutím k Pařížským zásadám OSN.

I. SYSTÉM SOUDNICTVÍ

České soudnictví se skládá z 86 okresních soudů, osmi krajských soudů, dvou vrchních soudů, Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu. Úkolem Ústavního soudu je zaručit ústavnost právních předpisů a chránit základní práva a svobody. Ústředním orgánem státu odpovědným za správu soudů je Ministerstvo spravedlnosti. Ministerstvo spravedlnosti vykonává státní správu vrchních, krajských a okresních soudů v rozsahu stanoveném zákonem, a to buď přímo, nebo prostřednictvím předsedů těchto soudů. Tyto různé orgány přihlížejí ke stanoviskům příslušných soudcovských rad, které jsou zřízeny při Nejvyšším soudu, Nejvyšším správním soudu, vrchních soudech, krajských soudech a větších okresních soudech. Soudce jmenuje prezident republiky z kandidátů, které vybírá výběrová komise a předkládá ministr spravedlnosti. Státní zastupitelství je součástí výkonné moci. Státní zástupce jmenuje na návrh nejvyššího státního zástupce ministr spravedlnosti na dobu časově neomezenou. Nejvyššího státního zástupce jmenuje a odvolává vláda na návrh ministra spravedlnosti. Česko se účastní činnosti Úřadu evropského veřejného žalobce (EPPO). Advokátní komora je zřízena zákonem a je nezávislá. Vykonává veřejnou správu v oblasti právního povolání a zajišťuje samosprávu v této oblasti. Samosprávná pravomoc advokátní komory je v oblastech stanovených zákonem omezena pravomocí ministra spravedlnosti.

Nezávislost

Míra vnímané nezávislosti soudnictví v Česku je nyní u široké veřejnosti a společností průměrná. Úroveň nezávislosti soudů a soudců vnímá v roce 2024 jako „poměrně nebo velmi dobrou“ 54 % široké veřejnosti a 57 % společností¹¹⁷. Vnímání nezávislosti soudů mezi širokou veřejností se snížilo ve srovnání s rokem 2023 (65 %) i ve srovnání s rokem 2020 (56 %). Vnímání nezávislosti soudů mezi společnostmi se ve srovnání s rokem 2023 snížilo (60 %), čímž se obrátil předchozí rostoucí trend, i když ve srovnání s rokem 2020 zůstává vyšší (44 %)¹¹⁸.

Významného pokroku bylo dosaženo přijetím reformy státního zastupitelství, která zavedla záruky pro odvolání nejvyššího státního zástupce a dalších vedoucích státních zástupců. Ve Zprávě o právním státu 2023 bylo Česku doporučeno, aby „pokračovalo v reformě státního zastupitelství a zachovalo původní cíl, kterým je zavést záruky týkající se odvolání nejvyššího státního zástupce a dalších vedoucích státních zástupců, a to s přihlédnutím k evropským standardům nezávislosti a samostatnosti státního zastupitelství“¹¹⁹. Reforma byla přijata Parlamentem dne 7. března 2024 a vstoupila v platnost dne 1. července 2024¹²⁰. Zavedla mimo jiné změny v procesu jmenování a odvolávání vedoucích okresních, krajských a vrchních státních zástupců (dále jen „vedoucí státní zástupci“), jakož i nejvyššího státního zástupce. Pokud jde o režim vedoucích státních zástupců, byly stanoveny podmínky způsobilosti pro jejich jmenování¹²¹, zatímco jmenování okresních, krajských a vrchních státních zástupců bude probíhat výhradně prostřednictvím výběrového řízení¹²². Reforma rovněž omezila jejich funkční období na sedm let¹²³. Pokud jde o odvolání, vedoucí státní zástupci

¹¹⁷ Obrázky 51 a 53, srovnávací přehled EU o soudnictví 2024 a obrázky 50 a 52, srovnávací přehled EU o soudnictví 2022. Míra vnímané nezávislosti soudů se dělí do těchto kategorií: velmi nízká (méně než 30 % respondentů vnímá nezávislost soudů jako poměrně dobrou a velmi dobrou), nízká (30–39 %), průměrná (40–59 %), vysoká (60–75 %), velmi vysoká (více než 75 %).

¹¹⁸ 61 % společností v Česku si je poměrně nebo velmi jistých, že jejich investice jsou v tomto členském státě chráněny zákonem a soudy. 21 % dotázaných společností považuje kvalitu, účinnost nebo nezávislost soudnictví za jeden z hlavních důvodů obav o ochranu investic v zemi. Srovnávací přehled EU o soudnictví 2024, obr. 55 a 56.

¹¹⁹ Zpráva o právním státu 2023, kapitola o stavu právního státu v Česku, s. 2.

¹²⁰ Sněmovní tisk č. 463, k dispozici na adrese: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=9&T=463>.

¹²¹ Ustanovení § 10 odst. 2 zákona č. 283/1993 Sb. o státním zastupitelství, ve znění zákona č. 83/2024 Sb.

¹²² Před změnami zákon pouze stanovil, že vedoucí státní zástupce jmenuje výše postavený vedoucí státní zástupce (tj. okresní vrchní státní zástupce jmenuje krajský státní zástupce, krajské státní zástupce jmenuje vrchní státní zástupce a vrchní státní zástupce jmenuje nejvyšší státní zástupce). Konkrétní pravidla výběrového řízení stanoví nejvyšší státní zástupce, jak je uvedeno v § 12 odst. 7 zákona.

¹²³ Ustanovení § 10 odst. 1.

mohou být nyní odvolání pouze v důsledku kárného řízení¹²⁴. Tato novela rovněž stanoví nová kritéria způsobilosti pro kandidáty na nejvyššího státního zástupce¹²⁵, která přibližují postup jmenování evropským normám. Evropské normy doporučují, aby v případě, že nad jmenováním nejvyššího státního zástupce má určitou kontrolu vláda, byl postup výběru důvěryhodný a uznávaný veřejností, jakož i členy orgánů soudnictví a státního zastupitelství a právnické profese¹²⁶. Funkční období nejvyššího státního zástupce je rovněž omezeno na sedm let a je neobnovitelné¹²⁷, což je v souladu s evropskými normami¹²⁸. Dosavadní systém odvolávání nejvyššího státního zástupce vládou na návrh ministra spravedlnosti zůstává zachován¹²⁹. Odvolání nejvyššího státního zástupce je však nyní omezeno na dvě hmotněprávní podmínky¹³⁰ a tato novela nově nejvyššímu státnímu zástupci umožňuje napadnout rozhodnutí u Nejvyššího správního soudu¹³¹. Tato reforma představuje zlepšení současného systému¹³². Jak bylo uvedeno ve zprávě z roku 2023, evropské normy rovněž vyžadují vyjasnění podmínek pro odvolání nejvyššího státního zástupce před uplynutím funkčního období, předběžné stanovisko odborného orgánu ohledně toho, zda pro odvolání existují dostatečné důvody, a vyslechnutí nejvyššího státního zástupce v řízení o odvolání¹³³. Přestože přijatá reforma plně nezohlednila evropské normy, zavádí záruky pro odvolání nejvyššího státního zástupce a dalších vedoucích státních zástupců, a proto došlo k významnému pokroku, pokud jde o doporučení uvedené ve Zprávě o právním státu 2023.

Nové výběrové řízení pro jmenování soudců obecně funguje dobře a je vyvíjeno úsilí o odstranění praktických nedostatků, které se objevily. Jak je uvedeno ve Zprávě o právním státu 2023, nové řízení je v platnosti od ledna 2022¹³⁴. Dne 1. července 2023 vstoupila v platnost novela ministerské vyhlášky, která podrobněji upravuje průběh výběrových řízení¹³⁵. Tato novela navazuje na roční zkušenost s novým systémem výběru soudců. Novela vyhlášky mimo jiné zavádí jednotnou úroveň

¹²⁴ Ustanovení § 10 odst. 6. Zákon rovněž zavedl kárná provinění vedoucích státních zástupců.

¹²⁵ Ustanovení § 9 odst. 3 nově stanoví, že uchazeč musí mít alespoň 10 let právní praxe, z toho nejméně 6 let ve funkci státního zástupce. Ustanovení odstavce 2 dále upřesňuje, že uchazeč může být jmenován pouze tehdy, pokud jeho odborné znalosti, odborná praxe, manažerské schopnosti a morální schopnosti poskytují záruky řádného výkonu funkce nejvyššího státního zástupce.

¹²⁶ Stanovisko č. 9 (2014) Poradní rady evropských státních zástupců Výboru ministrů Rady Evropy. Evropské normy a zásady týkající se státních zástupců, s. 79, bod 56.

¹²⁷ Jak již bylo uvedeno v loňské zprávě, některé zúčastněné strany se domnívaly, že by bylo vhodnější delší funkční období nejvyššího státního zástupce, které by odpovídalo délce funkčního období předsedů soudů. Viz rovněž Zpráva o právním státu 2023, kapitola o stavu právního státu v Česku, s. 5. Informace rovněž poskytnuté Uníí státních zástupců v souvislosti s návštěvou Česka. Ustanovení § 9 odst. 1 pro nejvyššího státního zástupce a § 10 pro ostatní vedoucí státní zástupce.

¹²⁸ Stanovisko č. 9 (2014) Poradní rady evropských státních zástupců Výboru ministrů Rady Evropy. Evropské normy a zásady týkající se státních zástupců, s. 79, bod 56.

¹²⁹ Ustanovení § 9 odst. 1. Zpráva o právním státu 2022, kapitola o stavu právního státu v Česku, s. 5. Zpráva o právním státu 2023, kapitola o stavu právního státu v Česku, s. 4–5. Graf 65, Srovnávací přehled EU o soudnictví z roku 2024.

¹³⁰ Ustanovení § 9 odst. 6 návrhu změny zákona stanoví dvě podmínky, za nichž může vláda odvolat nejvyššího státního zástupce: i) pokud nejvyšší státní zástupce zaviněným hrubým porušením svých povinností anebo svým zaviněným hrubě nevhodným jednáním zásadním způsobem ohrozil důvěru v řádnou činnost nejvyššího státního zástupce nebo soustavy státního zastupitelství, zejména důvěru v zákonnost jejich postupu nebo v jejich nestrannost anebo odbornost; ii) nebo zásadním způsobem ohrozil vážnost a důstojnost státního zastupitelství.

¹³¹ Ustanovení § 9b.

¹³² Toto stanovisko poskytlo v souvislosti s návštěvou Česka také Nejvyšší státní zastupitelství.

¹³³ Zpráva o právním státu 2023, kapitola o stavu právního státu v Česku, s. 5. Benátská komise, Nezávislost soudnictví, část II: Státní zastupitelství, CDLAD(2010)040, body 39–40. Zúčastněné strany obecně považují reformu za kompromis a podle některých je stále co zlepšovat. Příspěvek NeoN/Glopolis ke Zprávě o právním státu 2024, s. 12 a Rekonstrukce státu a Síť k ochraně demokracie, s. 11. Informace poskytnuté Uníí státních zástupců v souvislosti s návštěvou Česka.

¹³⁴ Zpráva o právním státu 2023, kapitola o stavu právního státu v Česku, s. 3.

¹³⁵ Vyhláška č. 206/2023 Sb. ze dne 26. června 2023, kterou se mění vyhláška č. 516/2021 Sb., o odborné justiční zkoušce, výběru a odborné přípravě justičních kandidátů, výběru uchazečů na funkci soudce, výběru předsedů soudů a o změně vyhlášky č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „vyhláška č. 206/2023“)

obtížnosti písemné části výběrového řízení a zavádí pravidlo přenositelnosti výsledku úspěšného uchazeče o funkci soudce do jiného výběrového řízení u téhož krajského soudu¹³⁶. Zúčastněné strany nový systém výběrového řízení uvítaly a uvádějí, že obecně funguje dobře¹³⁷. Ministerstvo spravedlnosti vede dialog se zástupci justice o provádění reformy, včetně řešení několika praktických nedostatků, které se objevily¹³⁸. Celkové hodnocení reformy bude vycházet z delšího období zkušeností s novým systémem výběru.

V Parlamentu se projednává reforma kárného řízení týkajícího se soudců, státních zástupců a soudních vykonavatelů, která zavádí druhý stupeň. Zprávy o právním státu 2022 a 2023 zaznamenaly legislativní úsilí o reformu kárného systému soudců¹³⁹. Návrh zákona je v současné době projednáván v Parlamentu, kde byl předložen 14. února 2024, a předpokládá se, že vstoupí v platnost 1. ledna 2025¹⁴⁰. Reforma je součástí závazků vyplývajících z plánu pro oživení a odolnost Česka¹⁴¹ a reaguje také na doporučení skupiny GRECO¹⁴². Jejím cílem je mimo jiné zavést možnost odvolání proti rozhodnutím kárného soudu¹⁴³. Některé zúčastněné strany poukázaly na to, že hrozí, že reforma povede k zavedení náročnějšího a složitějšího postupu¹⁴⁴. Zavedení možnosti odvolat se proti rozhodnutím kárného soudu je v souladu s právem EU a odráží evropské normy¹⁴⁵.

Kvalita

Digitalizace soudnictví postupuje kupředu a probíhají přípravy na postupné zavádění odloženého elektronického systému spisové služby. Úroveň digitalizace je pokročilá. Jsou zavedena procesní pravidla umožňující používání digitálních nástrojů u soudů¹⁴⁶ a některá digitální řešení pro zahájení a sledování řízení, zejména v občanských, obchodních a správních věcech, jsou již k dispozici¹⁴⁷. Rozšířilo se využívání komunikačních technologií na dálku a dostupnost zabezpečené elektronické komunikace u soudů a státních zastupitelství¹⁴⁸. Ministerstvo spravedlnosti reagovalo na závažné nedostatky zjištěné Nejvyšším kontrolním úřadem při realizaci strategie eJustice, o nichž informovala

¹³⁶ Příspěvek Česka ke Zprávě o právním státu 2024, s. 1. Vyhláška č. 206/2023 Sb.

¹³⁷ Informace poskytnuté Soudcovskou unií, Nejvyšším soudem a Nejvyšším správním soudem v souvislosti s návštěvou Česka.

¹³⁸ Např. bylo uvedeno, že uchazeči o místo soudce se mohou hlásit do více výběrových řízení najednou, což vytváří administrativní zátěž, nebo motivovat vedoucí soudů, aby v rámci svých soudů uvolňovali místa pro své asistenty. Informace poskytnuté Ministerstvem spravedlnosti a Soudcovskou unií v souvislosti s návštěvou Česka.

¹³⁹ Zpráva o právním státu 2022 a 2023, kapitola o stavu právního státu v Česku, s. 3 u obou.

¹⁴⁰ Návrh zákona č. 634, kterým se mění zákon č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. Předpokládá se, že ustanovení o jmenování členů senátů nových kárných soudů nabydou účinku již patnáctý den po vyhlášení novely ve Sbírce zákonů a mezinárodních smluv. Příspěvek Česka ke Zprávě o právním státu 2024, s. 3.

¹⁴¹ Reforma 2 Posílení legislativního rámce a transparentnosti v oblasti soudů, soudců, státních zástupců a soudních exekutorů, část 4.3.

¹⁴² GRECO, čtvrté kolo hodnocení – hodnotící zpráva, doporučení ix, zavedení možnosti soudců napadnout před soudem kárné rozhodnutí včetně rozhodnutí o odvolání.

¹⁴³ Současný návrh předpokládá, že vrchní soudy by se staly soudy prvního stupně, zatímco Nejvyšší soud a Nejvyšší správní soud by představovaly druhou instanci v případech odvolání proti rozhodnutí některého z vrchních soudů (ustanovení § 3 návrhu zákona). Dalšími aspekty reformy je nové složení kárných senátů a rozšíření počtu kárných soudů. Příspěvek Česka ke Zprávě o právním státu 2024, s. 3. Příspěvek České advokátní komory, s. 7–8.

¹⁴⁴ Informace poskytnuté Soudcovskou unií a Nejvyšším správním soudem v souvislosti s návštěvou Česka.

¹⁴⁵ Tím není dotčeno nadcházející posouzení splnění příslušného milníku v rámci plánu pro oživení a odolnost. Doporučení CM/Rec(2010)12 Výboru ministrů Rady Evropy, bod 69; Benátská komise, Zpráva o nezávislosti soudního systému, část II: Státní zastupitelství, CDLAD(2010)040, bod 43; Benátská komise, Seznam kritérií právního státu, CDL-AD(2016)007.

¹⁴⁶ Graf 43, Srovnávací přehled EU o soudnictví z roku 2024.

¹⁴⁷ Graf 47, Srovnávací přehled EU o soudnictví z roku 2024.

¹⁴⁸ Srovnávací přehled EU o soudnictví 2024, obr. 45 a 46.

zpráva z roku 2023¹⁴⁹, organizačními změnami, aktualizovaným koncepčním rámcem¹⁵⁰ a stanovením priorit klíčových projektů, zejména elektronické spisové služby¹⁵¹. Zúčastněné strany však znovu poukázaly na to, že pokrok v digitalizaci je pomalý a že přetrvávají praktické překážky, jako je nedostatečné propojení elektronických systémů v rámci soudnictví a kompatibilita různých elektronických systémů používaných v systému soudnictví¹⁵². Po zpožděních, o nichž jsme informovali v předchozích zprávách o právním státu¹⁵³, Ministerstvo spravedlnosti dokončuje přípravy na postupné zavádění elektronického systému spisové služby. Na vybraných soudech bude spuštěn v druhé polovině roku 2024¹⁵⁴. Přípravuje se výběrové řízení na elektronický systém správy informací pro státní zastupitelství¹⁵⁵. Pokračuje také zveřejňování soudních rozhodnutí, přičemž od 1. července 2024 budou zveřejňovány další kategorie rozhodnutí, které budou podpořeny novým informačním systémem určeným pro pseudonymizaci pravomocných soudních rozhodnutí¹⁵⁶.

Ustanovení o právní pomoci byla změněna tak, aby byl přístup k ní rozšířen, přičemž v Parlamentu je projednávána novela, která posiluje ochranu důvěrnosti advokátů. Novela zákona o advokacii a vyhlášky č. 120/2018¹⁵⁷, platné od 1. ledna 2024, zavádí, že kromě bezplatné právní pomoci žadatelům, jejichž příjmy a majetkové poměry to odůvodňují, je Česká advokátní komora povinna ustanovit advokáta také žadatelům, kteří jsou schopni odměnu advokáta zaplatit, ale nemají k právním službám přístup z jiných důvodů¹⁵⁸. Změny reagují na rozhodnutí Ústavního soudu¹⁵⁹, který shledal protiústavním, že toto právo se dříve vztahovalo pouze na žadatele, jejichž příjmy a majetkové poměry neumožňovaly získat právní služby za úplatu. Další novela zákona o advokacii, jejímž cílem je posílit ochranu důvěrnosti komunikace mezi advokátem a klientem a zpřesnit stávající právní úpravu povinné mlčenlivosti advokáta, je projednávána v Parlamentu¹⁶⁰. Česká advokátní komora se zasazuje o zvýšení odměn a náhrad vyplácených advokátům za poskytování právních služeb, přičemž kompromisní řešení navrhlo Ministerstvo spravedlnosti v novele vyhlášky o advokátním tarifu, která byla předložena do připomínkového řízení v březnu 2024 a bude projednána vládou¹⁶¹. Podle České advokátní komory by úprava advokátního tarifu pomohla posílit zdroje pro poskytování právní pomoci, a to i v oblastech s vyšším podílem sociálně znevýhodněného obyvatelstva¹⁶².

¹⁴⁹ Zpráva o právním státu 2023, kapitola o stavu právního státu v Česku, s. 6.

¹⁵⁰ Informační politika Ministerstva spravedlnosti 2023–2028.

¹⁵¹ Informace poskytnuté Ministerstvem spravedlnosti v souvislosti s návštěvou Česka.

¹⁵² Zúčastněné strany na tyto problémy upozorňovaly i v předchozích letech, jak bylo uvedeno ve zprávách o právním státu 2023 a 2022. Příspěvek České advokátní komory pro zprávu o právním státu 2024, s. 13, od NeoN/Glopolis s. 15, Rekonstrukce státu a Sítě k ochraně demokracie, s. 14, a Unie pro občanské svobody v Evropě, s. 11. Informace poskytnuté Soudcovskou unií a Nejvyšším soudem v souvislosti s návštěvou Česka.

¹⁵³ Zpráva o právním státu 2022, kapitola o stavu právního státu v Česku, s. 6 a Zpráva o právním státu 2023, kapitola o stavu právního státu v Česku, s. 5–6.

¹⁵⁴ Příspěvek Česka ke Zprávě o právním státu 2024, s. 6. Informace poskytnuté Ministerstvem spravedlnosti v souvislosti s návštěvou Česka.

¹⁵⁵ Příspěvek Česka ke Zprávě o právním státu 2024, s. 7.

¹⁵⁶ Příspěvek Česka ke Zprávě o právním státu 2024, s. 6. Srovnávací náhled, viz obrázek 49, srovnávací přehled EU o soudnictví 2024.

¹⁵⁷ Zákon č. 349/2023 Sb., kterým se mění zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, a vyhláška č. 381/2023 Sb. ze dne 15. prosince 2023, kterou se mění vyhláška č. 120/2018 Sb., o stanovení formulářů žádosti o určení advokáta a formuláře podnětu k poskytnutí jednorázové právní porady.

¹⁵⁸ Příspěvek Česka ke Zprávě o právním státu 2024, s. 4–5, příspěvek CCBE ke Zprávě o právním státu 2024, s. 11–12. Česká advokátní komora uvedla, že v roce 2023 dojde v souvislosti s nálezem Ústavního soudu k mírnému nárůstu žádostí o tento druh právní pomoci. Informace obdržené v souvislosti s návštěvou Finska.

¹⁵⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 24. ledna 2023, sp. zn. Pl. ÚS 44/21.

¹⁶⁰ Sněmovní tisk č. 623, kterým byl předložen návrh zákona, kterým se mění zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁶¹ Návrh vyhlášky, kterou se mění vyhláška č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů.

¹⁶² Česká advokátní komora (2024), Tiskové prohlášení České advokátní komory ze dne 22. března 2024.

V Parlamentu se projednává novela, která omezuje využívání institutu přísedících s cílem zefektivnit soudní řízení. Dne 29. listopadu 2023 vláda schválila a předala k projednání v Parlamentu návrh novely zákona o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů s cílem zefektivnit rozhodování soudů¹⁶³. Dne 26. června 2024 schválila Poslanecká sněmovna návrh, který bude projednán v Senátu. Podle tohoto návrhu by se přísedící již neúčastnili pracovněprávních sporů a trestních řízení před okresními soudy¹⁶⁴. Účast přísedících v trestním řízení před krajskými soudy by byla omezena na nejzávažnější trestné činy¹⁶⁵. Některé zúčastněné strany poukázaly na důležitost udržení spojení veřejnosti s výkonem soudnictví¹⁶⁶, přičemž ze statistik poskytnutých Ministerstvem spravedlnosti vyplývá, že podíl rozhodování přísedících činí v současné době 0,91 % v občanskoprávních a 8,65 % v trestních věcech¹⁶⁷. Tato novela je navíc součástí reformy příslibené v rámci plánu pro oživení a odolnost, jejímž cílem je zefektivnit soudní řízení, na nichž se přísedící podílejí¹⁶⁸.

Způsob určování platů soudců byl upraven tak, aby se snížila míra nárůstu platů, zatímco platy asistentů soudců a státních zástupců zůstávají problémem. V rámci obecného úsilí o konsolidaci veřejných financí schválil Parlament návrh vlády na změnu výchozí částky pro stanovení platů soudců v souladu s definicí uvedenou v zákoně o platech¹⁶⁹, který je účinný od 1. ledna 2024. Ministerstvo spravedlnosti zdůraznilo, že tato změna nebude znamenat snížení platů, ale spíše menší zvýšení než podle předchozího vzorce¹⁷⁰. Zúčastněné strany kritizovaly toto opatření jako porušení práva soudců na hmotné zabezpečení a judikatury Ústavního soudu ve věcech snižování platů soudců¹⁷¹. Dne 28. května 2024 Ústavní soud rozhodl, že dotčený zákon je v rozporu s ústavou tím, že snižuje násobek použitý k výpočtu platu soudců v roce 2024. Ústavní soud uložil vládě a Parlamentu, aby se touto záležitostí znovu zabývaly, a to do 31. prosince 2024, a pokud to uznají za vhodné, lépe vysvětlily, proč byl násobek snížen. Vláda je povinna tento rozdíl nahradit se zpětnou působností. Nadále také upozorňuje na dlouhodobý problém nekonkurenceschopných platů asistentů soudců a státních zástupců¹⁷², o němž informovala již Zpráva z roku 2023¹⁷³, což může ohrozit nábor a udržení kvalifikovaných a kompetentních zaměstnanců. Zaměstnanci soudů, kteří nejsou soudci, vstoupili dne 29. května 2024 do jednodenní stávk, kterou vyhlásil Odborový svaz justice pro případ, že se situace v oblasti platů nezlepší¹⁷⁴. Lepší platy požadují rovněž zaměstnanci státních zastupitelství, kteří podali petici Ministerstvu spravedlnosti¹⁷⁵. Kromě toho jsou jako další opatření konsolidace veřejných financí soudy

¹⁶³ Sněmovní tisk č. 598, kterým byl předložen návrh zákona, kterým se mění zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů.

¹⁶⁴ Mimo jiné navrhované znění § 34 odst. 2, § 35 a § 64 zákona o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁶⁵ Navrhované znění § 14 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁶⁶ Např. Krajský soud v Praze, některá státní zastupitelství nebo Svaz měst a obcí ČR. Více informací naleznete v článku Česká justice (2023). Část justice nechce zrušit přísedící z obavy před izolací soudců. Lichý argument, vzkazuje spravedlnost.

¹⁶⁷ Podíl rozhodování přísedících činí 0,91 % v občanskoprávních a 8,65 % v trestních věcech.

¹⁶⁸ Komponenta 4.3 Protikorupční reformy, reforma 2, přílohy prováděcího rozhodnutí Rady o schválení posouzení plánu pro oživení a odolnost Česka.

¹⁶⁹ Zákon č. 349/2023 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s konsolidací veřejných rozpočtů. Výchozí částka se bude rovnat průměrnému platu v ČR zjištěnému v předminulém kalendářním roce (tj. v roce 2022), vynásobenému koeficientem 2,822, nikoliv koeficientem 3, který se používal před novelou.

¹⁷⁰ Příspěvek Česka ke Zprávě o právním státu 2024, s. 4 a informace ministra spravedlnosti v souvislosti s návštěvou země. Česká justice (2023), Válková odmítá další zmrazení platů soudců a státních zástupců, předložila pozměňovací návrh.

¹⁷¹ Tisková zpráva Soudcovské unie ze dne 21. září 2023. Příspěvek Evropské asociace soudců ke Zprávě o právním státu 2024, s. 3 a 15, od NeoN/Glopolis, s. 13, od Unie pro občanské svobody v Evropě, s. 8.

¹⁷² Příspěvek NeoN/Glopolis ke Zprávě o právním státu 2024, s. 13, Rekonstrukce státu a Síť k ochraně demokracie, s. 12, a Unie pro občanské svobody v Evropě, s. 11. Informace získané od Ústavního soudu, Nejvyššího soudu, Soudcovské unie a Unie státních zástupců v souvislosti s návštěvou Česka.

¹⁷³ Zpráva o právním státu 2023, kapitola o stavu právního státu v Česku, s. 8.

¹⁷⁴ Česká justice (2024 a 2024a). Požadavky zaměstnanců soudu podporuje i Soudcovská unie, jak se uvádí v tiskové zprávě ze dne 18. dubna.

¹⁷⁵ Unie státních zástupců (2024) Petice za důstojné odměňování administrativních pracovníků podána.

povinný od ledna 2024 snížit počet zaměstnanců soudů, kteří nejsou soudci¹⁷⁶. Ministr financí se zavázal, že platy asistentů, včetně zaměstnanců státních zastupitelství, budou zvýšeny a do roku 2025 dosáhnou průměrného platu ve veřejném sektoru¹⁷⁷.

Účinnost

Soudnictví funguje efektivně a neustále se zlepšuje délka správních řízení. Podle údajů obsažených ve srovnávacím přehledu EU o soudnictví 2024 je hlavní výzvou z hlediska efektivnosti délka správních věcí (225 dnů u soudů prvního stupně v roce 2022)¹⁷⁸. Dochází však k neustálému zlepšování (oproti 265 dnům v roce 2021 a 317 dnům v roce 2020), přičemž v roce 2022 dosáhla míra vyřízení 126 % (119 % v roce 2021 a 113 % v roce 2020), což naznačuje, že systém soudnictví snižuje počet nevyřízených správních případů. Efektivita řešení sporných občanskoprávních a obchodních věcí u soudů prvního stupně, která již tak patří k nejnižším v EU, se i v roce 2022 dále zlepšila (134 dní v roce 2022 oproti 141 dnům v roce 2021 a 165 dnům v roce 2020)¹⁷⁹.

II. PROTIKORUPČNÍ RÁMEC

Česko má z velké části zaveden legislativní a institucionální rámec pro předcházení korupci a boj proti ní. Odbor střetu zájmů a boje proti korupci Ministerstva spravedlnosti odpovídá za koordinaci a monitorování vnitrostátní koncepce boje s korupcí na léta 2023 až 2026, která je strategickým rámcem Česka pro boj proti korupci na vládní úrovni. Rada vlády pro koordinaci boje s korupcí působí jako poradní orgán vlády. Národní centrála proti organizovanému zločinu, spolupracující se státním zastupitelstvím, je policejní jednotkou, která má celostátní pravomoc vyšetřovat trestné činy korupce na vysoké úrovni¹⁸⁰. Finanční analytický úřad působí jako finanční zpravodajská jednotka Česka. Nejvyšší kontrolní úřad kontroluje správu veřejných příjmů a výdajů ze strany státu a výsledky jeho kontrolní činnosti mohou přispět ke zjišťování korupčních rizik.

Odborníci a vedoucí pracovníci podniků vnímají, že úroveň korupce ve veřejném sektoru zůstává relativně vysoká. V indexu vnímání korupce za rok 2023 organizace Transparency International dosáhlo Česko 57 ze 100 možných bodů a umístilo se tak v rámci Evropské unie na 16. a celosvětově na 41. místě¹⁸¹. Toto vnímání bylo v posledních pěti letech poměrně stabilní¹⁸². Zvláštní průzkum Eurobarometr o korupci z roku 2024 ukazuje, že 79 % respondentů považuje korupci ve své zemi za rozšířenou (průměr EU je 68 %) a 20 % respondentů se cítí být korupcí ve svém každodenním životě osobně dotčeno (průměr EU je 27 %)¹⁸³. Pokud jde o podniky, 67 % společností se domnívá, že korupce je rozšířená (průměr EU je 65 %), a 43 % z nich se domnívá, že korupce je problém doprovázející

¹⁷⁶ Počet zaměstnanců soudů, kteří nejsou soudci, se snížil o 120 na 9 511 míst. Příspěvek Česka ke Zprávě o právním státu 2024, s. 5 a informace ministra spravedlnosti v souvislosti s návštěvou země.

¹⁷⁷ Lidovky.cz (2024), Justiční personál jde na den do stávky. Kdyby trvala týden, bylo by to vážné, tvrdí šéf Soudcovské unie. Příspěvek Unie pro občanské svobody v Evropě do Zprávy o právním státu 2024, s. 8. Advokátní deník (2022), Od roku 2025 by mohli mít zaměstnanci soudů průměrné platy veřejné sféry. Informace získané od Nejvyššího státního zastupitelství v souvislosti s návštěvou Česka.

¹⁷⁸ Grafy 5–15, Srovnávací přehled EU o soudnictví z roku 2024.

¹⁷⁹ Grafy 5–15, Srovnávací přehled EU o soudnictví z roku 2024.

¹⁸⁰ Další případy korupce řeší krajská ředitelství policie, přičemž Národní centrála proti organizovanému zločinu může tyto případy kdykoli převzít. Pro úřad OLAF je tato centrála je rovněž kontaktním místem orgánů činných v trestním řízení v případech vyšetřování trestných činů proti finančním zájmům EU.

¹⁸¹ Transparency International (2022), index vnímání korupce pro rok 2022, s. 2–3. Míra vnímané korupce se dělí do těchto kategorií: nízká (skóre vnímání korupce ve veřejném sektoru ze strany odborníků a vedoucích pracovníků podniků je vyšší než 79 bodů); relativně nízká (79–60 bodů), relativně vysoká (59–50 bodů), vysoká (méně než 50 bodů).

¹⁸² V roce 2019 dosahoval celkový počet bodů 56, zatímco v roce 2023 to bylo 57 bodů. O výrazném zvýšení/snížení tohoto skóre hovoříme při změně o více než pět bodů; o zlepšení/zhoršení při změně v rozmezí 4–5 bodů; o relativní stabilitě při změně v rozmezí 1–3 bodů v posledních pěti letech.

¹⁸³ Zvláštní průzkum Eurobarometr 584 o postoji občanů ke korupci v EU (2024). Údaje z průzkumu Eurobarometr o vnímání korupce občany a jejich zkušenostech se aktualizují každý druhý rok. Předchozím souborem údajů je zvláštní průzkum Eurobarometr 534 (2023).

podnikání (průměr EU je 36 %) ¹⁸⁴. Kromě toho 22 % respondentů uvádí, že je dostatek úspěšných trestních stíhání, která lidi odrazují od korupčních praktik (průměr EU 32 %) ¹⁸⁵, přičemž 26 % společností se domnívá, že podniky a lidé přistížení při podplácení vyššího úředníka jsou náležitě potrestáni (průměr EU je 31 %) ¹⁸⁶.

Provádí se protikorupční strategie na období 2023–2026, zatímco občanská společnost nadále vyzývá ke strukturálním zlepšením. Koncepce boje proti korupci na léta 2023 až 2026 je prováděna od jejího přijetí v dubnu 2023. V červenci 2023 byl přijat doprovodný akční plán na léta 2023 až 2024 ¹⁸⁷ a v dubnu 2024 byla přijata první zpráva o provádění za rok 2023 ¹⁸⁸. Z uvedených zpráv vyplývá, že většina úkolů v akčním plánu na léta 2023 až 2024 se již minimálně začala realizovat ¹⁸⁹. Rada vlády pro koordinaci boje s korupcí, poradní orgán vlády, jehož součástí je i občanská společnost, se sešla dvakrát, v dubnu a listopadu 2023, a její doporučení se týkala především návrhů právních předpisů souvisejících se státním zastupitelstvím a lobbováním ¹⁹⁰. Několik organizací občanské společnosti činnost Rady uvítalo, ale vyjádřilo politování nad tím, že vláda zpravidla nepřijímá její konkrétní doporučení ¹⁹¹. Organizace občanské společnosti tvrdí, že protikorupční politika se zaměřuje převážně na přijímání nových právních předpisů, aniž by vyčlenila dostatečné zdroje na účinné provádění stávajících i nových právních předpisů ¹⁹², a že koncepce boje s korupcí sice v některých oblastech přináší praktické kroky vpřed, ale postrádá jasnou a ambiciózní dlouhodobou vizi, která by upřednostňovala protikorupční opatření ¹⁹³.

Spolupráce mezi institucemi nadále vede ke stálému tempu vyšetřování a stíhání korupce a odsouzení za korupci. Jak bylo uvedeno v minulých letech, spolupráce mezi příslušnými donucovacími orgány zůstává na dobré úrovni ¹⁹⁴. Vyšetřovatelé upozornili na možné snížení zdrojů, ačkoli dopad zůstává v tuto chvíli omezený ¹⁹⁵. Ministerstvo vnitra a Národní centrála proti organizovanému zločinu (NCOZ) jsou i nadále odhodlány zlepšovat vyšetřovací kapacity NCOZ ¹⁹⁶. Práce na novém jednotném analytickém nástroji – digitálním řešení pro jednotné a standardizované zadávání údajů a analýz zjištěných během vyšetřování – pokračují a měly by dále posílit analytickou

¹⁸⁴ Bleskový průzkum Eurobarometr 543 o postoji podniků ke korupci v EU (2024). Údaje z průzkumu Eurobarometr o postoji podniků ke korupci se aktualizují každý rok. Předchozím souborem údajů je bleskový průzkum Eurobarometr 524 (2023).

¹⁸⁵ Zvláštní průzkum Eurobarometr 584 o postoji občanů ke korupci v EU (2024).

¹⁸⁶ Bleskový průzkum Eurobarometr 543 o postoji podniků ke korupci v EU (2024).

¹⁸⁷ Písemný příspěvek Ministerstva spravedlnosti poskytnutý v souvislosti s návštěvou Česka.

¹⁸⁸ Ministerstvo spravedlnosti (2024), Hodnocení provádění opatření uvedených v akčním plánu boje proti korupci na roky 2023 a 2024.

¹⁸⁹ Ministerstvo spravedlnosti (2024), Hodnocení provádění opatření uvedených v akčním plánu boje proti korupci na roky 2023 a 2024.

¹⁹⁰ Právní předpisy týkající se státního zastupitelství jsou popsány výše v této zprávě, zatímco právní předpisy týkající se lobbování jsou popsány níže v této zprávě. Příspěvek Česka ke Zprávě o právním státu 2024, s. 26.

¹⁹¹ Patří sem například doporučení občanské společnosti týkající se právních předpisů o whistleblowingu a lobbování, přičemž jen málo bodů Rady bylo zohledněno v konečných návrzích zákonů předložených vládou. Informace získané od organizací Transparency International a Rekonstrukce státu v souvislosti s návštěvou Česka.

¹⁹² Transparency International Česká republika (2023), Vláda Petra Fialy v poločase. Česku se stále nedaří efektivně omezovat korupci, Rekonstrukce státu (2023), Propadlík nebo premiant? Vláda Petra Fialy podává v předmětu „Modernizace státu a boj s korupcí“ nevyrovnaný výkon, Kraus, L. (2024), Varování ze Slovenska: Na pojistkách právního státu nelze šetřit a informace získané od organizací Transparency International a Rekonstrukce státu v rámci návštěvy Česka a Příspěvek GLOPOLIS ke Zprávě o právním státu 2024, s. 18–19.

¹⁹³ Informace získané od organizací Transparency International a Rekonstrukce státu v rámci návštěvy Česka a příspěvek GLOPOLIS ke Zprávě o právním státu 2024, s. 19.

¹⁹⁴ Zpráva o právním státu 2023, kapitola o stavu právního státu v Česku, s. 9–10.

¹⁹⁵ Písemný příspěvek získaný od Národní centrály proti organizovanému zločinu v souvislosti s návštěvou Česka.

¹⁹⁶ Příspěvek Česka ke Zprávě o právním státu 2024, s. 10 a informace získané od Ministerstva vnitra a Národní centrály proti organizovanému zločinu v souvislosti s návštěvou Česka.

kapacitu i při vyšetřování korupce¹⁹⁷. V roce 2023 zahájily donucovací orgány 168 vyšetřování souvisejících s korupcí (v roce 2022 jich bylo 231) a 162 osob bylo za trestné činy korupce stíháno nebo bylo z jejich spáchání podezříváno (v roce 2022 jich bylo 187)¹⁹⁸. Celkem bylo před soud předvedeno 158 osob (v roce 2022 šlo o 145 osob)¹⁹⁹ a 123 osob bylo v průběhu roku 2023 za korupci odsouzeno (v roce 2022 bylo odsouzeno 100 osob). V loňském roce došlo k 26 zproštěním obžaloby z korupce (oproti 32 zproštěním v předchozím roce). Většina předložených případů se týkala buď trestného činu podplácení nebo zjednání výhody při zadání veřejné zakázky²⁰⁰. Spolupráce s Úřadem evropského veřejného žalobce probíhá obecně dobře a zúčastněné strany si její výsledky pochvalují²⁰¹. Úřad evropského veřejného žalobce uvádí, že z probíhajících případů v roce 2023 se čtyři týkaly korupce (3,6 % z celkového počtu probíhajících případů)²⁰².

Případy korupce na vysoké úrovni zůstávají předmětem zájmu kvůli průtahům v některých řízeních, přičemž během daného období nebyly zaznamenány žádné další případy ohrožení nezávislosti vyšetřování a trestního stíhání. Ve Zprávě o právním státu 2023 bylo Česku doporučeno, aby „přijalo opatření ke zkrácení délky řízení a zajištění nezávislosti vyšetřování a stíhání v případech korupce na vysoké úrovni²⁰³“. Pokračuje řada vyšetřování případů korupce na vysoké úrovni, případů souvisejících s korupcí a případů, v nichž jsou zapojeni bývalí i současní vysoce postavení úředníci, a další případy byly odhaleny²⁰⁴. Zatímco celkově vyšetřování a stíhání případů korupce zůstává na stabilní úrovni, neexistují žádné podrobnější údaje o konkrétních případech korupce na vysoké úrovni. Vláda uznala, že tyto případy vyžadují více času vzhledem k jejich velmi složité povaze, a zdůrazňuje, že vyšetřovací kapacity se zvyšují s cílem zlepšit efektivitu vyšetřování, zatímco soudní řízení obecně probíhá poměrně rychle²⁰⁵. Státní zastupitelství tvrdí, že s případy na vysoké úrovni není žádný zásadní problém a že jsou obecně řešeny efektivně, přestože jsou složité²⁰⁶. Jak již bylo v minulosti oznámeno, přetrvávají však obavy ohledně výkonnosti celého soudního řetězce v řadě případů korupce na vysoké úrovni, zejména kvůli údajům o přetrvávající délce soudních řízení v případech korupce na vysoké úrovni ve všech fázích procesu, včetně vyšetřování, trestního stíhání a rozhodování, pokud jsou zapojeni

¹⁹⁷ Příspěvek Česka ke Zprávě o právním státu 2024, s. 10.

¹⁹⁸ Příspěvek Česka ke Zprávě o právním státu 2024, statistická příloha. Písemné informace získané od státního zastupitelství v souvislosti s návštěvou Česka.

¹⁹⁹ Patří sem: obžaloby, návrhy na uložení trestů a dohody o vině a trestu.

²⁰⁰ Písemné informace získané od státního zastupitelství v souvislosti s návštěvou Česka.

²⁰¹ Příspěvek Česka ke Zprávě o právním státu 2024, s. 9–10, příspěvek Úřadu evropského veřejného žalobce ke Zprávě o právním státu 2024, s. 6 a informace získané od Národní centrály proti organizovanému zločinu, státních zastupitelství a Unie státních zástupců v souvislosti s návštěvou Česka.

²⁰² Úřad evropského veřejného žalobce (2024), Výroční zpráva 2023, s. 25.

²⁰³ Zpráva o právním státu 2023, kapitola o stavu právního státu v Česku, s. 2.

²⁰⁴ Případ bývalého premiéra Babiše, který byl obžalován ve věci spojené s dotačním podvodem, vedl k opakovanému soudnímu řízení, které nařídil odvolací soud, a následnému opětovnému osvobození všech obžalovaných v první instanci. K podvodu údajně došlo v roce 2008 a obvinění bylo poprvé vzneseno v roce 2016. Příkladem případů korupce na vysoké úrovni je skandál se zadáváním veřejných zakázek v městské hromadné dopravě a na pražském magistrátu (kauza Dozimetr) a případ korupce a podvodů v Brně v souvislosti s prodejem městských bytů, ale i další případy, jako je věc související s nemocnicí IKEM a manipulace s veřejnými zakázkami ve městech Olomouc a Pardubice. Viz Zpráva o právním státu 2023, kapitola o stavu právního státu v Česku, s. 10–12, informace získané od Národní centrály proti organizovanému zločinu a státního zastupitelství v souvislosti s návštěvou Česka. Příspěvek GLOPOLIS ke Zprávě o právním státu 2024, s. 26, ČT24 (2024), Soud opět zprostil Babiše a Nagyovou obžaloby v kauze Čapí hnízdo a Úřad evropského veřejného žalobce (2024), Česko: 10 zatčených v rámci vyšetřování korupce při dodávkách léků do nemocnic.

²⁰⁵ To se týká jak NCOZ (vyšetřovatelů na centrální úrovni), tak vyšetřovatelů na regionální úrovni. Příspěvek Česka ke Zprávě o právním státu 2024, s. 9–10. Informace získané od Ministerstva spravedlnosti, Ministerstva vnitra a Národní centrály proti organizovanému zločinu v souvislosti s návštěvou Česka. Vláda ČR, Stanovisko k doporučením Zprávy o právním státu 2023.

²⁰⁶ Informace získané od státního zastupitelství v souvislosti s návštěvou Česka.

vysoce postavení úředníci²⁰⁷. Na to upozornily i organizace občanské společnosti²⁰⁸. Již dříve bylo oznámeno, že případy korupce na vysoké úrovni ovlivňují údajné zásahy (politické či jiné)²⁰⁹, ale ve sledovaném období nebyly v této souvislosti vyjádřeny žádné další obavy²¹⁰. Zejména ve vysoce sledovaném případě údajného vměšování úřadujícího ministra spravedlnosti do případu korupce, do něhož byli zapleteni někteří jeho bývalí spolupracovníci, jak bylo oznámeno v roce 2023, nedošlo v souvislosti s tímto údajným vměšováním k žádnému vývoji, zatímco tento případ korupce nadále probíhá²¹¹. Bylo tedy dosaženo určitého pokroku, pokud jde o doporučení uvedené ve Zprávě o právním státu 2023.

Vymáhání práva v případech zahraničního podplácení zůstává omezené, přestože právní rámec je zaveden. Situace týkající se případů zahraničního podplácení zůstává v posledních letech stabilní, přičemž Česko směřuje ke splnění zbývajících doporučení pracovní skupiny OECD pro boj proti podplácení²¹². Ačkoli jsou zavedeny nezbytné rámce, je odhalován a stíhán pouze omezený počet případů²¹³.

Významného pokroku bylo dosaženo při revizi právních předpisů o střetu zájmů, neboť tyto právní předpisy vstoupily v platnost a vyjasnily definici skutečného vlastnictví a pravidla pro vlastnictví sdělovacích prostředků. Ve Zprávě o právním státu 2023 je Česku doporučeno, aby „dokončilo revizi právních předpisů týkajících se střetu zájmů, mimo jiné tím, že bude vyjasněna definice skutečného vlastnictví [...]“²¹⁴. V srpnu 2023 byly přijaty revidované právní předpisy o střetu zájmů²¹⁵. Zejména byla vyjasněna definice vlastnictví společnosti tak, aby zahrnovala i skutečné

²⁰⁷ Je třeba poznamenat, že ve všech případech korupce se průměrná délka řízení od zahájení vyšetřování do vynesení pravomocného rozhodnutí pohybovala v roce 2023 v závislosti na trestném činu mezi 64 a 1 222 dny, ačkoli tyto údaje nerozlišují mezi vysoce postavenými a „běžnými“ obviněnými (ve srovnání s 449 až 1 361 dny v roce 2022). (Údaje z písemného příspěvku získaného od státního zastupitelství v souvislosti s návštěvou Česka.) Ve srovnávacím přehledu EU o soudnictví z roku 2024 má Česko čtvrtou nejvyšší průměrnou délku řízení (ze šestnácti členských států, které sdílely tyto údaje) v případech týkajících se úplatkářství až do rozhodnutí v prvním stupni. Viz rovněž Zpráva o právním státu 2023, kapitola o stavu právního státu v Česku, s. 10–12.

²⁰⁸ Příspěvek organizace GLOPOLIS ke Zprávě o právním státu 2024, s. 25 a informace získané v souvislosti s návštěvou Česka od organizací Transparency International a Rekonstrukce státu.

²⁰⁹ To zahrnuje například otázky v konkrétních případech, jako je prezidentská milost po odsouzení za korupci (Zpráva o právním státu 2022, s. 9); dlouhé období vyšetřování a stíhání v případě Čapí Hnízdo a v dalších případech (viz výše a Zpráva o právním státu 2022, s. 9); tvrzení o vměšování do případu brněnských bytů (viz Zpráva o právním státu 2023, s. 10–12) atd. Organizace občanské společnosti rovněž upozornily na rozsáhlé využívání zdravotních taktik ze strany obžalovaných. Informace získané od organizací Transparency International a Rekonstrukce státu v souvislosti s návštěvou Česka.

²¹⁰ Informace získané od Soudcovské unie, Unie státních zástupců, Transparency International a Rekonstrukce státu v rámci návštěvy Česka.

²¹¹ Údajné vměšování zahrnovalo i účelové žádosti o informace, neboť ministr spravedlnosti Pavel Blažek si postupem podle § 13 zákona o státním zastupitelství vyžádal informace ve věci obecních bytů v Brně, které jsou spojovány s místními politiky. Státní zastupitelství odpovědělo na žádosti v souladu s § 13 tohoto zákona a odmítlo poskytnout informace nad tento rámec. Přestože zákon umožňuje pouze sdělit informace o stavu věci (a žádné další podrobnosti o vyšetřování nebo důkazech), je tato žádost považována za velmi neobvyklou a za zdroj možného politického vměšování. Po této žádosti v roce 2023 nebyly zaznamenány žádné další kroky, ať už ze strany ministra nebo jiných orgánů. Viz Zpráva o právním státu 2023, kapitola o stavu právního státu v Česku, s. 10–12.

²¹² Zbývajících doporučení se zaměřují na legislativní reformy, jako je zákon o státním zastupitelství a zákon o ochraně oznamovatelů, což znamená, že jsou téměř splněna. Viz rovněž Zpráva o právním státu 2022, kapitola o stavu právního státu v Česku, s. 10–11 a Zpráva o právním státu 2023, kapitola o stavu právního státu v Česku, s. 12.

²¹³ Viz rovněž Zpráva o právním státu 2022, kapitola o stavu právního státu v Česku, s. 10–11, a Zpráva o právním státu 2023, kapitola o stavu právního státu v Česku, s. 12.

²¹⁴ Zpráva o právním státu 2023, kapitola o stavu právního státu v Česku, s. 2.

²¹⁵ Zákon č. 253/2023 Sb. kterým se mění zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. Viz také příspěvek Česka ke Zprávě o právním státu 2024, s. 13–14;

vlastnictví, takže stávající zákazy týkající se vlastnictví sdělovacích prostředků a přijímání grantů a dotací nebo investičních pobídek pro vysoké politické činitele²¹⁶ se nyní vztahují i na ty společnosti, jejichž je tento činitel skutečným vlastníkem²¹⁷. Do působnosti zákona je kromě toho nyní zahrnut také prezident jako vysoký veřejný činitel²¹⁸. Za prosazování těchto nově upravených ustanovení, včetně sankcí, je odpovědný Úřad pro dohled nad hospodařením politických stran a politických hnutí, ačkoli původní právní předpisy o střetu zájmů jsou nadále vymahatelné Ministerstvem spravedlnosti²¹⁹. Úřad vyjádřil obavy ohledně lidských zdrojů potřebných k prosazování tohoto zákona²²⁰. Tato ustanovení vstoupila v platnost k 1. lednu 2024, ačkoli u Ústavního soudu stále probíhá řízení o posouzení ústavnosti tohoto zákona²²¹. Reforma byla pozitivně přijata organizacemi občanské společnosti²²². Jak je popsáno ve Zprávě o právním státu 2023, reforma je méně ambiciózní, než se původně předpokládalo, neboť pouze cíleně doplňuje stávající právní předpisy, aniž by například reformovala systém sankcí, jak se původně předpokládalo²²³. Vzhledem k tomu, že byla přijata důležitá, i když cílená reforma, bylo v této části doporučení ze Zprávy o právním státu 2023 dosaženo významného pokroku.

Byly přijaty předběžné kroky ke zvážení revize pravidel týkajících se majetkových příznání a efektu otáčivých dveří. Od roku 2022 jsou tato příznání opět přístupná občanům, i když pouze na vyžádání²²⁴. Očekává se, že případné změny v souvislosti se systémem majetkových příznání budou zváženy na základě analýzy fungování zákona o střetu zájmů, kterou v průběhu roku 2023 vypracovalo Ministerstvo spravedlnosti a která byla předložena v červnu 2024 na žádost předsedy Rady vlády pro koordinaci boje s korupcí²²⁵. Rozšíření oznamovací povinnosti (např. o příznání manželů a vyživovaných osob), které je předmětem doporučení skupiny GRECO, se neuskutečnilo, ale výše uvedená analýza ho zvažuje²²⁶. Ministerstvo spravedlnosti v roce 2023 zjistilo 2 012 nesplnění povinnosti týkajících se podání majetkového příznání²²⁷. Provedlo 40 hloubkových kontrol majetkových příznání vyplněných veřejnými činiteli, které vedly ke třinácti případům správních řízení proti veřejným činitelům²²⁸. Nezměněna zůstávají rovněž pravidla týkající se efektu „otáčivých dveří“.

²¹⁶ Podle § 2 zákona o střetu zájmů jsou takovými činiteli členové vlády, senátoři, poslanci, starostové, členové místních zastupitelstev a členové některých regulačních agentur a orgánů.

²¹⁷ Dříve to v zákoně nebylo jasně uvedeno, což vedlo ke sporům, když bývalý premiér Babiš zůstal skutečným vlastníkem některých mediálních společností v době, kdy byl premiérem a (později) poslancem.

²¹⁸ Příspěvek Česka ke Zprávě o právním státu 2024, s. 13–14.

²¹⁹ Příspěvek Česka ke Zprávě o právním státu 2024, s. 13–14.

²²⁰ Informace získané od Úřadu pro dohled nad hospodařením politických stran a politických hnutí v souvislosti s návštěvou Česka.

²²¹ V únoru 2024 podalo 70 poslanců návrh k Ústavnímu soudu. Písemný příspěvek Ministerstva spravedlnosti v souvislosti s návštěvou Česka. Viz také ČT24 (2023), Hnutí ANO podalo k Ústavnímu soudu návrh na zrušení části zákona o střetu zájmů.

²²² Rekonstrukce státu (2023), Propadlík nebo premiant? Vláda Petra Fialy podává v předmětu „Modernizace státu a boj s korupcí“ nevyrovnaný výkon, a informace získané od organizací Transparency International a Rekonstrukce státu v souvislosti s návštěvou Česka.

²²³ Zpráva o právním státu 2022, kapitola o stavu právního státu v Česku, s. 6 a Zpráva o právním státu 2023, kapitola o stavu právního státu v Česku, s. 12–6.

²²⁴ Zpráva o právním státu 2023, kapitola o stavu právního státu v Česku, s. 13.

²²⁵ Analýza nabízí řadu cílených řešení různých problémů, které byly zjištěny v současné právní úpravě nebo jsou v souvislosti s ní vnímány, například pokud jde o sankční pravomoci, výměnu informací s daňovými orgány za účelem ověřování majetku, výhody nezávislého orgánu pro řešení střetů zájmů, zákonem dotčené veřejné funkcionáře atd. Ministerstvo spravedlnosti (2024), Analýza fungování zákona o střetu zájmů.

²²⁶ Zpráva o právním státu 2022, kapitola o stavu právního státu v Česku, s. 11–12, a Ministerstvo spravedlnosti (2024), Analýza fungování zákona o střetu zájmů. Tato otázka byla předmětem doporučení čtvrtého kola hodnocení skupiny GRECO – průběžná zpráva o plnění doporučení, doporučení iii, body 18–22, a příspěvek skupiny GRECO ke zprávě o právním státu 2022.

²²⁷ 108 případů se týkalo nepodání příznání na začátku funkčního období, 1 762 případů se týkalo příznání podávaných za uplynulý rok a 142 případů se týkalo příznání na konci funkčního období.

²²⁸ Pro srovnání, v roce 2022 se jednalo o 2 614 případů nepodání příznání (485 případů se týkalo nepodání příznání na začátku funkčního období, 1 615 případů se týkalo příznání podávaných za uplynulý rok a 514 případů se týkalo příznání na konci funkčního období) a 43 hloubkových ověření v roce 2022. Příspěvek Česka ke Zprávě o právním státu 2024, s. 14–15 a písemný příspěvek Ministerstva spravedlnosti v souvislosti s návštěvou Česka.

Jak bylo uvedeno ve zprávách z minulých let, ve státní službě a pro vládní funkce existují pouze omezená pravidla pro následné zaměstnávání uplatňovaná za určitých omezených okolností²²⁹. Změna tohoto rámce se neplánuje²³⁰. Nedostatek širších pravidel pro efekt otáčivých dveří pro všechny kategorie vysoce postavených činitelů představuje mezeru v právním rámci²³¹.

Byla přijata revidovaná etická pravidla pro úředníky a bylo dosaženo určitého pokroku, pokud jde o etický rámec pro obě komory Parlamentu. Ve Zprávě o právním státu 2023 bylo Česku doporučeno, aby posílilo rámec integrity poslanců, zejména doplněním stávajících pravidel týkajících se efektu otáčivých dveří a lobbingu²³². Revidované právní předpisy o střetu zájmů se vztahují i na poslance Parlamentu. Návrh zákona o lobbování by se vztahoval i na poslance Parlamentu, což by přispělo k posílení etického rámce pro poslance. Jak bylo uvedeno v předchozích zprávách, v žádné z komor Parlamentu není zaveden kodex profesní etiky ani komplexní rámec pro dary a výhody poskytované členům Parlamentu²³³. Výbor Poslanecké sněmovny nicméně v únoru 2024 schválil usnesení, které stanoví doporučené etické chování poslanců a jehož cílem je tyto dříve zjištěné nedostatky odstranit²³⁴. Postoj Senátu však zůstává nezměněn²³⁵, a proto řada otázek, které mohou vyvolat etické obavy, není dostatečně pokryta²³⁶. Pokud jde o státní službu, byl v říjnu 2023 přijat nový etický kodex, který vstoupil v platnost v lednu 2024. Tento kodex nezavádí žádná nová pravidla, jeho cílem je spíše představit stávající pravidla v ucelenější a srozumitelnější podobě²³⁷. Bylo také vydáno revidované doporučení pro úředníky, jak zacházet s dary. V druhé polovině roku 2024 se plánují různé vzdělávací aktivity týkající se tohoto nového kodexu²³⁸. Na základě přijatých opatření bylo dosaženo určitého pokroku, pokud jde o doporučení uvedené ve Zprávě o právním státu 2023.

Vláda přijala právní předpisy týkající se lobbování, které čekají na schválení Parlamentem. Návrh zákona o lobbování schválila vláda po rozsáhlých konzultacích v březnu 2024. Zákon je nyní

²²⁹ Zpráva o právním státu 2022, kapitola o stavu právního státu v Česku, s. 12.

²³⁰ Příspěvek Česka ke Zprávě o právním státu 2024, s. 11.

²³¹ Včetně poslanců Parlamentu – viz níže. Zpráva o právním státu 2023, kapitola o stavu právního státu v Česku, s. 14.

²³² Zpráva o právním státu 2023, kapitola o stavu právního státu v Česku, s. 2.

²³³ Vláda vede o této otázce dialog s oběma komorami Parlamentu. Zpráva o právním státu 2021, kapitola o stavu právního státu v Česku, s. 9 a Zpráva o právním státu 2022, kapitola o stavu právního státu v Česku, s. 12 a Zpráva o právním státu 2023, kapitola o stavu právního státu v Česku, s. 13–14. Doporučení skupiny GRECO přijmout kodex profesní etiky v obou komorách Parlamentu tak rovněž nebyla provedena. Čtvrté kolo hodnocení GRECO – průběžná zpráva o plnění doporučení, Česko, doporučení i, body 13–17, a příspěvek skupiny GRECO ke zprávě o právním státu 2022.

²³⁴ Mandátový a imunitní výbor Poslanecké sněmovny schválil v únoru 2024 usnesení o „pravidlech doporučených mandátovým a imunitním výborem pro etické chování poslance“. Ačkoli usnesení není závazné a týká se pouze navrhovaného etického chování, stanoví doporučené chování členů Poslanecké sněmovny, například pokud jde o přijímání darů nebo nakládání s veřejnými prostředky, s cílem odstranit tyto dříve zjištěné nedostatky. Mandátový a imunitní výbor by toto usnesení zohlednil jako výkladový materiál při svém rozhodování o možných případech. Jako takový nemůže být považován za plnohodnotný etický kodex. Poslanecká sněmovna (2024), Pravidla doporučená Mandátovým a imunitním výborem pro etické chování poslance a Písemný příspěvek obdrženy od Parlamentního institutu v souvislosti s návštěvou České republiky.

²³⁵ Senát přijal Stanovisko ke Zprávě o právním státu 2022, v němž se uvádí, že přijetí etického kodexu se nepovažuje za nutné, neboť pro tyto účely je plně dostačující úprava v Ústavě České republiky a jednacích řádech obou komor. Viz Zpráva o právním státu 2023, kapitola o stavu právního státu v Česku, s. 13–14 a písemný příspěvek získaný od vedení Senátu v souvislosti s návštěvou Česka.

²³⁶ Patří sem například otázky etiky a bezúhonnosti související s chováním poslanců, školení, možnost důvěrného poradenství v otázkách bezúhonnosti, vytváření kultury prevence a předcházení střetu zájmů atd. Viz také Čtvrté kolo hodnocení GRECO – průběžná zpráva o plnění doporučení, Česko, doporučení ii, bod 42, a Zpráva o právním státu 2021, kapitola o stavu právního státu v Česku, s. 9 a Zpráva o právním státu 2022, kapitola o stavu právního státu v Česku, s. 12.

²³⁷ Příspěvek Česka ke Zprávě o právním státu 2024, s. 11.

²³⁸ Tamtéž.

předmětem probíhajícího legislativního procesu²³⁹. Tento zákon o lobbování je zahrnut v českém plánu pro oživení a odolnost a byl doporučen skupinou GRECO²⁴⁰. Zákon, který by měl vstoupit v platnost do poloviny roku 2025, by zavedl pravidla pro lobbování, včetně rejstříku transparentnosti s povinnostmi jak pro lobbyisty, tak lobbyované. Lobbyované by byly povinny zaznamenávat legislativní stopu²⁴¹. Oproti předchozím návrhům zákona²⁴² byla nyní osobní působnost rozšířena i na asistenty poslanců a prezidenta²⁴³. Byla však zavedena výjimka pro státní podniky, jejichž kontakty nemusely být registrovány²⁴⁴, což kritizovaly organizace občanské společnosti²⁴⁵. Ministerstvo spravedlnosti bude odpovědné za prosazování právních předpisů a správu rejstříku transparentnosti²⁴⁶.

Byl reformován postup rozhodování Úřadu pro dohled nad hospodařením politických stran a politických hnutí. Úřad pro dohled nad hospodařením politických stran a politických hnutí byl reformován tak, aby byl více inkluzivní a zejména aby zahrnoval více prvků kolektivního a většinového rozhodování²⁴⁷. Nebyly však k dispozici žádné další informace o ambicióznějších reformních plánech, o nichž informovala loňská Zpráva o právním státu²⁴⁸. Kromě toho se novelizuje zákon o volebních kampaních s cílem konsolidovat stávající rámec a odstranit chyby a mezery ve formulacích. Původní návrhy tohoto právního předpisu počítají s novým kritériem „spravedlnosti“ volebních kampaní, které by úřad musel uplatňovat a nad kterým by dohlížel, ačkoli se nepředpokládají žádné zásadní změny ve vztahu k rámci financování²⁴⁹. Úřad byl rovněž pověřen prosazováním nově upravených ustanovení o střetu zájmů.

Probíhají první diskuse o navrhovaných změnách ústavy, které mají posílit Nejvyšší kontrolní úřad (NKÚ). Ačkoliv vláda vyjádřila své odhodlání v tomto ohledu²⁵⁰, nebyla po zamítnutí Senátem v roce 2022 znovu předložena ústavní novela týkající se rozšíření pravomocí Nejvyššího kontrolního úřadu na místní samosprávu a státem vlastněné společnosti. Začala však první jednání mezi vládou a Senátem o širším balíčku ústavních reforem, který by zahrnoval rozšíření mandátu Nejvyššího kontrolního úřadu – přinejmenším o kontrolní pravomoci vůči správě veřejnoprávních sdělovacích

²³⁹ Návrh zákona o regulaci lobbování (sněmovní tisk č. 649): <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=9&T=649>, zákon, kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o regulaci lobbování (sněmovní tisk č. 650): <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=9&T=650>.

²⁴⁰ Česko se ve svém plánu pro oživení a odolnost zavázalo přijmout zákon o lobbování do poloviny roku 2025 (milník 206). Viz příloha prováděcího rozhodnutí Rady o schválení posouzení plánu pro oživení a odolnost Česka, s. 131. Skupina GRECO vyjádřila obavy, že při neexistenci takových právních předpisů bude transparentnost kontaktů s lobbyisty nadále nízká. Čtvrté kolo hodnocení GRECO – průběžná zpráva o plnění doporučení, doporučení i, body 7–12, a příspěvek skupiny GRECO ke Zprávě o právním státu 2022.

²⁴¹ V původních právních předpisech se tato stopa označovala jako „lobbistická stopa“.

²⁴² Zpráva o právním státu 2023, kapitola o stavu právního státu v Česku, s. 15.

²⁴³ Informace získané od Ministerstva spravedlnosti v souvislosti s návštěvou Česka.

²⁴⁴ Informace získané od Ministerstva spravedlnosti v souvislosti s návštěvou Česka.

²⁴⁵ Informace získané od organizací Transparency International a Rekonstrukce státu v souvislosti s návštěvou Česka.

²⁴⁶ Návrh zákona o regulaci lobbování, <https://odok.cz/portal/veklep/material/ALBSCLNWN48/> a návrh zákona, kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o lobbování <https://odok.cz/portal/veklep/material/ALBSCLNK8YRH/>.

²⁴⁷ Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích, <https://odok.cz/portal/veklep/material/ALBSCGJCN2AI/>. Sněmovní tisk č. 312, <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=9&t=312>. Návrh zákona byl přijat v srpnu 2023 a vstoupil v platnost v lednu 2024. Viz také příspěvek Česka ke Zprávě o právním státu 2024, s. 12.

²⁴⁸ Zpráva o právním státu 2023, kapitola o stavu právního státu v Česku, s. 15.

²⁴⁹ Písemný příspěvek Ministerstva vnitra v souvislosti s návštěvou Česka a informace získané od Úřadu pro dohled nad hospodařením politických stran a politických hnutí v souvislosti s návštěvou Česka.

²⁵⁰ Vláda se zavázala k této novelizaci v koaliční smlouvě z roku 2021, avšak od té doby nebyl zaznamenán žádný pokrok. Zpráva o právním státu 2021, kapitola o stavu právního státu v Česku, s. 10 a Zpráva o právním státu 2022, kapitola o stavu právního státu v Česku, s. 13.

prostředků²⁵¹. NKÚ se domnívá, že jeho mandát je celkově účinný, ale uvádí, že projednávané kontrolní pravomoci a další kontrolní pravomoci nad místní samosprávou by pomohly při odhalování nesrovnalostí²⁵².

Pokračuje provádění právních předpisů na ochranu oznamovatelů, přičemž existují určité obavy ohledně účinného uplatňování režimu ochrany. Pokračuje provádění právních předpisů na ochranu oznamovatelů, které byly přijaty v červnu 2023²⁵³. Organizace občanské společnosti upozornila na obavy z nedostatečného personálního obsazení ministerstva, které by umožnilo účinně vykonávat tuto agendu na ochranu oznamovatelů²⁵⁴. Kromě toho dva konkrétní případy údajné odvety vůči oznamovatelům v rámci vládních rezortů vyvolávají obavy ohledně účinného uplatňování systému ochrany²⁵⁵.

Byla vypracována metodika měření rizik, která má sloužit jako podklad pro budoucí protikorupční opatření, přičemž oblast zadávání veřejných zakázek je považována za oblast s vysokým rizikem korupce. Byly dokončeny práce na nové metodice měření korupčních rizik a hodnocení korupčních rizik, které jsou rovněž součástí českého plánu pro oživení a odolnost²⁵⁶. Studie uvádí, že odvětví, která jsou častěji postižena „korupcí na vysoké úrovni“, jsou exekuce, veřejné zakázky a do určité míry sport, stavebnictví a zdravotnictví²⁵⁷. Výsledky posouzení rizik budou použity při vypracovávání akčních plánů souvisejících s koncepcí boje s korupcí²⁵⁸. Pokud jde o veřejné zakázky, postoje podniků ke korupci v EU ukazuje, že 29 % společností v ČR (průměr EU činí 27 %) se domnívá, že korupce jim v posledních třech letech zabránila vyhrát veřejné výběrové řízení nebo získat veřejnou zakázku²⁵⁹. Existuje prostor pro zlepšení postupů při zadávání veřejných zakázek vzhledem k tomu, že v roce 2023 zůstává počet zakázek zadávaných přímo bez uveřejnění vysoký, stejně jako počet řízení, jichž se účastní pouze jediný uchazeč²⁶⁰. Oblast veřejných zakázek je nadále donucovacími orgány považována za obzvláště rizikovou²⁶¹, přičemž dochází k výraznému nárůstu počtu stíhaných osob v souvislosti s korupcí při zadávání veřejných zakázek²⁶². Vláda přijala novou strategii pro zadávání veřejných zakázek na období 2024–2028, která této problematice věnuje

²⁵¹ Není jasné, zda by se takový balíček ústavních reforem podařilo schválit a přijmout před parlamentními volbami v roce 2025. Informace získané od ministra pro legislativu v souvislosti s návštěvou Česka.

²⁵² Informace získané od Nejvyššího kontrolního úřadu v souvislosti s návštěvou Česka.

²⁵³ Příspěvek Česka ke Zprávě o právním státu 2024, s. 9 a 15.

²⁵⁴ Příspěvek organizace Rekonstrukce státu ke Zprávě o právním státu 2024, s. 20.

²⁵⁵ V jednom případě přišel oznamovatel – ředitel na Ministerstvu spravedlnosti – o práci poté, co upozornil na problémy kolem náměstka ministra. Tento oznamovatel později nastoupil na Ministerstvo na podobnou pozici, když vyhrál výběrové řízení na toto místo. V jiném případě Ministr dopravy údajně zabránil bývalému oznamovateli, aby byl jmenován na nové místo v určité vládní agentuře. Viz příspěvek Rekonstrukce státu ke Zprávě o právním státu 2024, s. 20, Seznam Zprávy (2023), Upozornil na podezření kolem Blažkova náměstka. Vláda mu zrušila místo; Česká justice (2024), NSS zamítl stížnost odstaveného úředníka Benýška kvůli systemizaci; Seznam Zprávy (2023), Ozval se do Bruselu, Kupka mu zrušil úřad. Odplata whistleblowerovi, píše soud a Respekt.cz (2024), Whistleblower Benýšek vyhrál nad Blažkovým náměstkem.

²⁵⁶ Jak požaduje plán pro oživení a odolnost Česka, milník 205, metodika byla dokončena do konce roku 2023. Viz příloha prováděcího rozhodnutí Rady o schválení posouzení plánu pro oživení a odolnost Česka, s. 131.

²⁵⁷ Odvětví školství, sportu, zdravotnictví a stavebnictví a územního plánování jsou označena jako odvětví s vyšší mírou výskytu a potenciálem „drobné korupce“. Výzkum provedl Sociologický ústav Akademie věd ČR ve spolupráci s Ministerstvem spravedlnosti. Bašná, K. a kol.(2023), Korupce ve vybraných sektorech v České republice a možnosti jejího snížení.

²⁵⁸ Informace získané od Ministerstva spravedlnosti v souvislosti s návštěvou Česka.

²⁵⁹ Bleskový průzkum Eurobarometr 543 o postoji podniků ke korupci v EU (2024). To je o 2 procentní body více než průměr EU.

²⁶⁰ Evropský semestr 2024, zpráva o Česku, s. 52–53.

²⁶¹ Informace získané od Národní centrály proti organizovanému zločinu a státního zastupitelství v souvislosti s návštěvou Česka. Viz rovněž Zpráva o právním státu 2023, kapitola o stavu právního státu v Česku, s. 16.

²⁶² Příspěvek Česka ke Zprávě o právním státu 2024, příloha se statistikami a písemný příspěvek získaný od státního zastupitelství v souvislosti s návštěvou Česka.

pozornost²⁶³. Nicméně organizace občanské společnosti upozornila na mnoho problémů v systému zadávání veřejných zakázek s vysokým rizikem tajných dohod a střetu zájmů²⁶⁴.

III. PLURALITA A SVOBODA SDĚLOVACÍCH PROSTŘEDKŮ

Svoboda projevu a právo na informace jsou zakotveny v Listině základních práv a svobod České republiky. Zákon o rozhlasovém a televizním vysílání upravuje působnost regulačního orgánu pro sdělovací prostředky a zákon o České televizi a zákon o Českém rozhlasu stanoví rámec pro dohled nad českými veřejnoprávními sdělovacími prostředky a jejich nezávislost. Zákon o svobodném přístupu k informacím upravuje přístup k informacím, které jsou v držení orgánů veřejné moci²⁶⁵.

Byly zavedeny právní záruky pro nezávislost regulačního orgánu pro sdělovací prostředky, Rady pro rozhlasové a televizní vysílání. Zákon o rozhlasovém a televizním vysílání²⁶⁶ poskytuje právní záruky, pokud jde o návrh, jmenování a odvolání členů Rady. Nástroj pro sledování plurality sdělovacích prostředků pro rok 2024 ve skutečnosti zaznamenal snížení rizika v rámci pásma nízkého rizika pro tuto oblast, a to vzhledem k tomu, že mechanismus odvolání se zdá být přiměřený k tomu, aby se zabránilo politizaci Rady²⁶⁷.

Významného pokroku bylo dosaženo při posilování nezávislosti správy veřejnoprávních sdělovacích prostředků. Ve Zprávách o právním státu 2022 a 2023 bylo Česku doporučeno, aby „pokračovalo v procesu zaměřeném na posílení pravidel a mechanismů pro posílení nezávislé správy veřejnoprávních sdělovacích prostředků s přihlédnutím k evropským normám pro veřejnoprávní sdělovací prostředky“²⁶⁸. Jediný zákon, kterým se mění zákon o České televizi i zákon o Českém rozhlasu a který vstoupil v platnost dne 1. října 2023, přepracoval postupy jmenování a odvolávání členů Rady České televize a Rady Českého rozhlasu²⁶⁹. Podle novely zákona se Senát vyjadřuje ke jmenování a odvolávání jedné třetiny členů Rady České televize a Rady Českého rozhlasu²⁷⁰ a odvolat lze pouze jednotlivé členy Rady. Podle dřívějších pravidel mohl Parlament odvolat celou Radu poté, co zamítl dvě po sobě jdoucí výroční zprávy Rady, nebo pokud Rada opakovaně nesplnila své úkoly. Nové právní předpisy rozšiřují počet členů televizní rady z 15 na 18 a stanoví přísnější kritéria pro organizace občanské společnosti, které mohou v rámci voleb navrhnout kandidáty do těchto rad. Některé zúčastněné strany se shodují, že tyto změny posilují nezávislost veřejnoprávních sdělovacích prostředků²⁷¹. Pokud jde o financování, ministr kultury navrhl zvýšení koncesionářského poplatku vybíraného od domácností od ledna 2025 a rozšíření kategorií uživatelů povinných platit poplatek na majitele zařízení, jako jsou chytré telefony²⁷². Některé zúčastněné strany se shodují, že v případě přijetí

²⁶³ Strategie se rovněž zaměřuje na zvyšování informovanosti o tématu střetu zájmů v zadávacích řízeních. Příspěvek z Česka ke Zprávě o právním státu 2024, s. 16.

²⁶⁴ „Stávající systém se vyznačuje nepružností, pomalostí, složitostí a nadměrnou byrokratickou zátěží, což přispívá k problémům, jako jsou střety zájmů při hodnocení nabídek a nabídky s tajnými dohodami.“ Příspěvek GLOPOLIS ke Zprávě o právním státu 2024, s. 24.

²⁶⁵ Česko se ve světovém indexu svobody tisku organizace Reportéři bez hranic pro rok 2024 umístilo na 17. místě (14. místo v předchozím roce).

²⁶⁶ Zákon č. 231/2001 Sb., který byl nedávno změněn zákonem č. 242/2022 Sb., o službách platform pro sdílení videonahrávek a o změně některých souvisejících zákonů.

²⁶⁷ Nástroj pro sledování plurality sdělovacích prostředků pro rok 2024, zpráva o Česku, s. 11, která odkazuje na odvolání člena Rady na základě zpráv, že udržoval vazby na prezidentského kandidáta.

²⁶⁸ Zprávy o právním státu 2023 a 2022, kapitola o stavu právního státu v Česku, s. 2. Ve zprávě z roku 2023 bylo zjištěno, že bylo dosaženo určitého pokroku, pokud jde o doporučení z roku 2022.

²⁶⁹ Zákon č. 225/2023 Sb., kterým se mění zákon o České televizi a zákon o Českém rozhlasu.

²⁷⁰ Senát jmenuje šest členů a Poslanecká sněmovna dvanáct členů Rady České televize, a Senát jmenuje tři členy a Poslanecká sněmovna šest členů Rady Českého rozhlasu. První volby členů Rady podle nových právních předpisů Senátu se uskutečnily v listopadu 2023.

²⁷¹ Příspěvek Mezinárodního tiskového institutu ke Zprávě o právním státu 2024, s. 15 a Zpráva Unie pro občanské svobody v Evropě o České republice, s. 17.

²⁷² Příspěvek Česka ke Zprávě o právním státu 2024.

těchto změn by se zvýšila udržitelnost veřejnoprávních sdělovacích prostředků²⁷³, zatímco ředitelé České televize a Českého rozhlasu veřejně prohlásili, že bez navrhovaného navýšení by bylo nutné omezit služby, pozastavit inovace a propustit zaměstnance²⁷⁴. S ohledem na tento vývoj snížil Nástroj pro sledování plurality sdělovacích prostředků 2024 hodnocení rizika pro tuto oblast z vysokého rizika na střední riziko, přičemž zdůraznil jak pozitivní legislativní změny, tak i přetrvávající obavy v souvislosti s financováním popsané výše²⁷⁵. Na základě výše uvedeného bylo v provádění doporučení z roku 2023 dosaženo významného pokroku, pokud jde o posílení nezávislé správy veřejnoprávních sdělovacích prostředků²⁷⁶.

Změny právních předpisů upravujících střet zájmů²⁷⁷ mají vliv na vlastnictví sdělovacích prostředků politiky. Ve Zprávě o právním státu 2023 se doporučuje, aby Česko pokročilo „v dalších reformách týkajících se transparentnosti informací o vlastnictví sdělovacích prostředků²⁷⁸“. Změny právních předpisů upravujících střet zájmů výslovně vylučují, aby volení funkcionáři, včetně členů Parlamentu a vlády a prezidenta republiky, vlastnili mediální společnosti, a to jakýmkoli způsobem, včetně svěrenského fondu²⁷⁹. Změny však nezavádějí žádná nová ustanovení týkající se transparentnosti vlastnictví. Neexistují žádná zvláštní pravidla, která by zaváděla přezkum plurality mediálního trhu, internetový mediální trh se zdá být téměř zcela neregulovaný²⁸⁰ a vysoká koncentrace vlastnictví i nadále charakterizuje různá pododvětví sdělovacích prostředků, a to zejména na trhu regionálního denního tisku²⁸¹. Z těchto důvodů sice Nástroj pro sledování plurality sdělovacích prostředků 2024 zaznamenává výrazný pokles v hodnocení rizika, pokud jde o ukazatel politické nezávislosti, který je poprvé zařazen do pásma nízkého rizika²⁸², ale zachovává vysoké hodnocení rizika v případě transparentnosti vlastnictví sdělovacích prostředků²⁸³. Na základě toho nebylo dosaženo žádného dalšího pokroku v souvislosti s doporučením ze Zprávy o právním státu 2023.

Nadále panují obavy týkající se ekonomických problémů nezávislých sdělovacích prostředků a kybernetického obtěžování novinářů. Ekonomická situace nezávislých sdělovacích prostředků, zejména těch, která nepatří do žádné z velkých vydavatelských nebo vysílacích skupin, zůstává problematická nebo nejistá, zejména v odvětví regionálního tisku²⁸⁴. Problémem zatím zůstávají

²⁷³ Informace získané od Nadačního fondu nezávislé žurnalistiky a příspěvky Mezinárodního tiskového institutu, s. 15–16 a Rekonstrukce státu, s. 23 ke Zprávě o právním státu 2024 a Zpráva Unie pro občanské svobody v Evropě o České republice, s. 16.

²⁷⁴ Seminář pořádaný místopředsedkyní Výboru pro mediální záležitosti Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR „Proč potřebujeme média veřejné služby?“, 11. ledna 2024, <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=232450>.

²⁷⁵ Nástroj pro sledování plurality sdělovacích prostředků pro rok 2024, zpráva o Česku, s. 16.

²⁷⁶ Podle bleskového průzkumu Eurobarometr Evropského parlamentu: Průzkum na téma média a zpravodajství 2023, 45 % respondentů v Česku uvedlo, že důvěřují veřejnoprávním televizním a rozhlasovým stanicím, což je pod průměrem EU, který činí 48 %.

²⁷⁷ Viz výše Pilíř II ve vztahu k zákonu č. 253/2023 Sb., kterým se mění zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

²⁷⁸ Ve zprávě o právním státu 2023 dospěla Komise k závěru, že bylo dosaženo určitého pokroku, pokud jde o revizi právních předpisů o střetu zájmů, mimo jiné vyjasněním definice skutečného vlastnictví, a pokroku v dalších reformách týkajících se transparentnosti informací o vlastnictví sdělovacích prostředků, jak bylo doporučeno ve Zprávě o právním státu 2022.

²⁷⁹ Dříve to v zákoně nebylo jasně uvedeno, což vedlo ke sporům, když bývalý premiér Babiš zůstal skutečným vlastníkem některých mediálních společností v době, kdy byl premiérem a následně i poslancem.

²⁸⁰ Informace získané od Nadačního fondu nezávislé žurnalistiky, Mezinárodního tiskového institutu a Rekonstrukce státu v souvislosti s návštěvou Česka.

²⁸¹ Nástroj pro sledování plurality sdělovacích prostředků pro rok 2024, zpráva o Česku, s. 12–13.

²⁸² Nástroj pro sledování plurality sdělovacích prostředků pro rok 2024, zpráva o Česku, s. 15.

²⁸³ Nástroj pro sledování plurality sdělovacích prostředků pro rok 2024, zpráva o Česku, s. 12.

²⁸⁴ Nástroj pro sledování plurality sdělovacích prostředků pro rok 2024, zpráva o Česku, s. 12–13 a informace získané od Mezinárodního tiskového institutu v souvislosti s návštěvou Česka.

nedostatečná pravidla zajišťující transparentnost při distribuci státní reklamy²⁸⁵. Nástroj pro sledování plurality sdělovacích prostředků 2024 zachovává pro tuto oblast nezměněné střední hodnocení rizika a poukazuje na to, že ačkoli jsou útoky na novináře na internetu trvalým problémem, dochází k postupnému zlepšování způsobu, jakým policie a soudy tyto incidenty řeší, což naznačuje, že je vynakládáno více úsilí na zajištění bezpečnosti a důstojnosti novinářů²⁸⁶. Platforma Rady Evropy pro podporu ochrany žurnalistiky a bezpečnosti novinářů obdržela od zveřejnění poslední zprávy o právním státu tři nová upozornění týkající se propouštění v zahraniční rozhlasové stanici a odebrání akreditace, obtěžování a sledování jednotlivých ruských novinářů²⁸⁷.

IV. DALŠÍ INSTITUCIONÁLNÍ OTÁZKY TÝKAJÍCÍ SE SYSTÉMU BRZD A PROTIVAH

Česko má dvoukomorový parlamentní systém vládnutí²⁸⁸ s přímo voleným prezidentem. Návrh zákona může podat poslanec, skupina poslanců, Senát, vláda nebo zastupitelstvo vyššího územního samosprávného celku²⁸⁹. Ústavní soud může provádět následný ústavní přezkum. Určitou roli v systému brzd a protivah hraje kromě soudnictví také úřad veřejného ochránce práv a občanská společnost. Veřejný ochránce práv rovněž přebírá roli orgánu pro rovné zacházení.

Snížilo se využívání zrychlených legislativních postupů a byla spuštěna nová veřejná digitální platforma pro přístup k právním předpisům. Počet legislativních aktů přijatých zrychleným postupem se v roce 2023 oproti roku 2022 snížil na polovinu a většina právních předpisů přijatých v roce 2023 byla schválena řádným postupem²⁹⁰. Jak bylo uvedeno ve Zprávě o právním státu 2023, použití postupu ve stavu legislativní nouze bylo v jednom případě napadeno skupinou poslanců u Ústavního soudu²⁹¹. Soud shledal, že použití tohoto postupu bylo v souladu s Ústavou²⁹². Počet zkrácených nebo zrušených mezíresortních připomínkových řízení se v roce 2023 oproti roku 2022 snížil téměř o polovinu²⁹³. Dne 1. ledna 2024 byla spuštěna nová veřejná digitální platforma pro bezplatný přístup k právním předpisům, která slouží jako oficiální Sbírka zákonů²⁹⁴. V období od července 2024 do ledna 2026 bude postupně zaváděn propojený elektronický systém pro tvorbu právních předpisů „eLegislativa“, jehož cílem je dále zvýšit transparentnost legislativního postupu²⁹⁵. Pokud jde o proces tvorby právních předpisů, některé zúčastněné strany upozornily na případy netransparentní tvorby právních předpisů, zejména v souvislosti s důležitými právními předpisy, a také

²⁸⁵ Zpráva o právním státu 2022, kapitola o stavu právního státu v Česku, s. 16, a Nástroj pro sledování plurality sdělovacích prostředků pro rok 2024, zpráva o Česku, s. 16.

²⁸⁶ Nástroj pro sledování plurality sdělovacích prostředků pro rok 2024, zpráva o Česku, s. 11. Mezi nejznámější případy patří: rozhodnutí soudu, který nařídil bývalému premiérovi Andreji Babišovi, aby se veřejně omluvil investigativní novináře Pavle Holcové za to, že ji pomluvil, a podmíněný trest pro vydavatele internetových stránek, který vyhrožoval několika novinářům.

²⁸⁷ Rada Evropy, Platforma pro podporu ochrany žurnalistiky a bezpečnosti novinářů. Vláda odpověděla na tři z těchto upozornění. Na všechna tato tři upozornění vláda odpověděla uspokojivě.

²⁸⁸ Dolní komoru tvoří Poslanecká sněmovna, horní komoru Senát Parlamentu České republiky.

²⁸⁹ Ústava České republiky, článek 41.

²⁹⁰ Příspěvek Česka ke Zprávě o právním státu 2024, s. 28. V Česku vnímá 27 % dotázaných společností jako důvod nedůvěry v ochranu investic časté změny v legislativě nebo obavy o kvalitu legislativního postupu. Graf 56, Srovnávací přehled EU o soudnictví z roku 2024.

²⁹¹ Zpráva o právním státu 2023, kapitola o stavu právního státu v Česku, s. 20.

²⁹² Nález Ústavního soudu ze dne 24. ledna 2024, sp. zn. Pl. ÚS 30/23. Zpráva o právním státu 2023, kapitola o stavu právního státu v Česku, s. 20.

²⁹³ 200 řádných a 90 zkrácených nebo zrušených mezíresortních připomínkových řízení v roce 2023 oproti 224 řádným a 168 zkráceným nebo zrušeným mezíresortním připomínkovým řízením v roce 2022. Příspěvek Česka ke Zprávě o právním státu 2024, s. 30.

²⁹⁴ K dispozici na adrese <https://www.e-sbirka.cz/>. Příspěvek Česka ke Zprávě o právním státu 2024, s. 27.

²⁹⁵ Příspěvek Česka ke Zprávě o právním státu 2024, s. 27. Více informací o projektu je k dispozici na adrese <https://zakony.gov.cz/esel/>. Novela zákona č. 222/2016 Sb., která vstoupila v platnost dne 1. července 2024, odkládá úplné spuštění systému eLegislativa na leden 2026.

na praxi, kdy legislativní postup iniciují poslanci Parlamentu namísto vlády, což vede k omezenému prostoru pro veřejné konzultace²⁹⁶.

Pokračují práce na zvyšování účasti občanské společnosti na procesech tvorby politik, v rámci nichž se zavádí nová metodika. Zkušenosti s testováním metodiky pro účast organizací občanské společnosti v pracovních a poradních orgánech ústředních orgánů a při tvorbě politických dokumentů²⁹⁷ (uvedené také ve Zprávě o právním státu 2023²⁹⁸) potvrdily užitečnost a použitelnost této metodiky. Testování ukázalo, jak může být praktická implementace metodiky dále podporována ministerstvy, a bude dále pokračovat se zaměřením na provádění ze strany organizací občanské společnosti, přičemž výsledky se očekávají do konce roku 2024²⁹⁹. Úřad vlády zkoumá využití participativních přístupů na základě zprávy vypracované organizací OECD³⁰⁰. Zúčastněné strany uvádějí pozitivní kroky při začleňování organizací občanské společnosti, ačkoli začleňování obecně není systematické napříč veřejnou správou. Upozorňují také na to, že v některých případech nejsou zákony, i když byly vypracovány na základě konsensu a participativního přístupu, v praxi státními orgány prováděny, což může oslabit jejich účinnost³⁰¹.

Bylo dosaženo určitého dalšího pokroku v souvislosti se zřízením národní instituce pro lidská práva, neboť se v Parlamentu projednává novela, kterou by byl touto funkcí pověřen veřejný ochránce práv. Ve Zprávě o právním státu 2023 bylo Česku doporučeno, aby „pokračovalo v legislativních změnách s cílem zřídit národní instituci pro lidská práva s přihlédnutím k Pařížským zásadám OSN“³⁰². Návrh novely zákona o veřejném ochránci práv³⁰³ byl schválen vládou dne 10. dubna 2024 a v současné době je projednáván v Parlamentu. Jak se uvádí ve Zprávách o právním státu 2022 a 2023, cílem novely je svěřit veřejnému ochránci práv pravomoci národní instituce pro lidská práva a vytvořit zvláštní pozici dětského veřejného ochránce práv v rámci úřadu veřejného ochránce práv za účelem podpory a lepší ochrany práv dětí³⁰⁴. Instituce veřejného ochránce práv se připravovala na možnou přeměnu na národní instituci pro lidská práva a dětského veřejného ochránce práv v rámci čtyřletého projektu „Posílení činnosti veřejného ochránce práv v oblasti ochrany lidských práv“ financovaného z Norských fondů EHP, který skončil na začátku roku 2024³⁰⁵. Zúčastněné strany vyjadřují znepokojení nad zpožděním procesu zřízení národní instituce pro lidská práva a nad důsledky neexistence nezávislého orgánu pro ochranu lidských práv a poukazují na to, že je důležité, aby nové pravomoci byly doprovázeny dostatečnými dodatečnými zdroji³⁰⁶. Bylo tedy dosaženo určitého dalšího pokroku v provádění doporučení uvedeného ve Zprávě o právním státu 2023.

²⁹⁶ Informace získané od GLOPOLIS a NeoN v souvislosti s návštěvou Česka. Příspěvek GLOPOLIS ke Zprávě o právním státu 2024, s. 34. Síť k ochraně demokracie (2023), Experti Sítě k ochraně demokracie: Poslanci připravují zásadní změny legislativy netransparentně a v rozporu se zákonem.

²⁹⁷ Pilotní provádění metodiky je součástí Akčního plánu české republiky Partnerství pro otevřené vládnutí na léta 2023 až 2024, s. 11–17.

²⁹⁸ Zpráva o právním státu 2023, kapitola o stavu právního státu v Česku, s. 22.

²⁹⁹ Informace získané od Úřadu vlády v souvislosti s návštěvou Česka. Příspěvek Česka ke Zprávě o právním státu 2023, s. 35.

³⁰⁰ OECD (2023), Přezkum veřejné správy: Česká republika: Na cestě k moderní a účinné veřejné správě.

³⁰¹ Informace získané od GLOPOLIS a NeoN v souvislosti s návštěvou Česka. Příspěvek Česka ke Zprávě o právním státu 2023, s. 35. Příspěvky GLOPOLIS ke Zprávě o právním státu 2024, s. 44–45, Rekonstrukce státu a Sítě k ochraně demokracie, s. 27 a Unie pro občanské svobody v Evropě, s. 25.

³⁰² Zprávy o právním státu 2022 a 2023, kapitola o stavu právního státu v Česku, s. 2. Ve zprávě z roku 2023 bylo zjištěno, že v provádění doporučení z roku 2022 bylo dosaženo určitého pokroku.

³⁰³ Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

³⁰⁴ Zpráva o právním státu 2022, kapitola o stavu právního státu v Česku, s. 19 a Zpráva o právním státu 2023, kapitola o stavu právního státu v Česku, s. 20.

³⁰⁵ Příspěvek Evropské sítě vnitrostátních institucí pro lidská práva ke zprávě o právním státu pro rok 2024, s. 2.

³⁰⁶ Informace získané od Kanceláře veřejného ochránce práv a Ligy lidských práv ČR v souvislosti s návštěvou Česka. Příspěvek ENNHRI ke Zprávě o právním státu 2024, s. 4, a příspěvek od Unie pro občanské svobody v Evropě, s. 20.

Ke dni 1. ledna 2024 mělo Česko pět zásadních rozsudků Evropského soudu pro lidská práva, u nichž se čekalo na provedení, což ve srovnání s předchozím rokem představuje nárůst o jeden rozsudek³⁰⁷. V té době Česko neprovedlo 24 % zásadních rozsudků vydaných v posledních deseti letech (ve srovnání s 18 % v roce 2023) a průměrná doba čekání na provedení byla 4 roky a 3 měsíce (ve srovnání se 4 roky a 7 měsíci v roce 2023)³⁰⁸. Nejstarší zásadní rozsudek, který čeká na provedení již více než šestnáct let, se týká diskriminace při výkonu práva stěžovatelů na vzdělání z důvodu jejich zařazení do zvláštních škol vzhledem k jejich romskému původu³⁰⁹. Pokud jde o dodržování platebních lhůt, k 31. prosinci 2023 čekaly na potvrzení plateb celkem dva případy (oproti jednomu případu v roce 2022)³¹⁰. Ke dni 1. července 2024 dosud nebylo provedeno pět zásadních rozsudků³¹¹.

Vzhledem k rostoucím finančním omezením, kterým organizace občanské společnosti čelí, se očekává, že probíhající systémový přezkum finančního rámce bude dokončen do roku 2024. Prostor občanské společnosti v Česku je i nadále považován za „otevřený“³¹². Zúčastněné strany však informovaly o rostoucích rozdílech v narativích a neustálém šíření dezinformací, které nadále negativně ovlivňují zejména organizace prosazující práva osob LGBTIQ a rovnost pohlaví³¹³. Bylo také ze strany některých politiků zaznamenáno, že tyto organizace označují jako „politické organizace občanské společnosti“³¹⁴. Účinky vysoké inflace v posledních třech letech v kombinaci s úsilím vlády o konsolidaci rozpočtu dále na organizace občanské společnosti zvýšily finanční tlak³¹⁵. Celková finanční podpora organizací občanské společnosti ze státního rozpočtu se sice nominálně zvýšila, ale především díky navýšení částky pro sportovní organizace, zatímco finanční prostředky určené na rovné příležitosti žen a na boj s korupcí byly mírně sníženy³¹⁶. Práce na systémové změně rámce financování pod záštitou Rady vlády pro nestátní neziskové organizace, zmíněná rovněž ve Zprávě o právním státu 2023, by měla do konce roku 2024 přinést konkrétní doporučení ve většině zjištěných klíčových oblastí³¹⁷. Vláda

³⁰⁷ Na přijetí nezbytných opatření k výkonu rozsudku Evropského soudu pro lidská práva dohlíží Výbor ministrů Rady Evropy. Výbor slučuje případy proti státu, který vyžaduje podobná opatření pro výkon rozhodnutí, zejména obecná opatření, a přezkoumává je společně. První případ ve skupině je označen za hlavní případ, pokud jde o dohled nad obecnými opatřeními, a opakující se případy ve skupině mohou být uzavřeny, pokud se dospěje k závěru, že byla přijata veškerá možná individuální opatření potřebná k zajištění nápravy pro žalobce.

³⁰⁸ Všechny údaje vypočítala European Implementation Network (evropská síť pro sledování provádění rozsudků Evropského soudu pro lidská práva) a vycházejí z počtu případů, které jsou považovány za nevyřízené ke dni uzávěrky ročního období, tj. ke dni 1. ledna 2024. Viz příspěvek sítě European Implementation Network ke Zprávě o právním státu 2024, s. 2.

³⁰⁹ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 13. listopadu 2007, D. H. a ostatní v. Česká republika, 57325/00, na provedení se čeká od roku 2007.

³¹⁰ Rada Evropy (2024), Dohled nad provedením rozsudků Evropského soudu pro lidská práva – 17. výroční zpráva Výboru ministrů – 2023, s. 137.

³¹¹ Údaje podle on-line databáze Rady Evropy (HUDOC).

³¹² Hodnocení udělené organizací CIVICUS, Česká republika. Hodnocení využívá pětistupňovou škálu definovanou jako: otevřený, úzký, omezený, potlačovaný a uzavřený.

³¹³ Informace získané od GLOPOLIS, Rekonstrukce státu, Síť k ochraně demokracie a Transparency International v souvislosti s návštěvou Česka. Příspěvky GLOPOLIS ke Zprávě o právním státu 2024, s. 41–42 a Rekonstrukce státu a Síť k ochraně demokracie, s. 26.

³¹⁴ To se týká zejména organizací působících v oblasti boje s korupcí, demokracie, životního prostředí, lidských práv, rovnosti pohlaví, menšin nebo integrace migrantů. Informace získané od GLOPOLIS, Rekonstrukce státu, Síť k ochraně demokracie a Transparency International v souvislosti s návštěvou Česka. Příspěvky GLOPOLIS ke Zprávě o právním státu 2024, s. 41–42 a Rekonstrukce státu a Síť k ochraně demokracie, s. 26.

³¹⁵ Informace získané od GLOPOLIS v souvislosti s návštěvou Česka. Příspěvky GLOPOLIS ke Zprávě o právním státu 2024, s. 43, Rekonstrukce státu a Síť k ochraně demokracie, s. 27 a Unie pro občanské svobody v Evropě, s. 23.

³¹⁶ Příspěvek Česka ke Zprávě o právním státu 2024, s. 33. Informace získané od Úřadu vlády v souvislosti s návštěvou Česka. Plánovací dokument „Hlavní oblasti státní dotační politiky vůči nestátním neziskovým organizacím na podporu veřejně prospěšných činností pro rok 2024“, schválený vládou dne 21. června 2023, s. 7–9 potvrzuje velmi nízké podíly finančních prostředků na tyto oblasti v rámci celkového uvedeného rozpočtu (0,07 % na protikorupční aktivity a 0,11 % na rovné příležitosti žen a mužů).

³¹⁷ Mandát specializované pracovní skupiny trvá do června 2024. Skupina zatím určila třináct klíčových oblastí, kterými je třeba se zabývat. Příspěvek Česka ke Zprávě o právním státu 2024, s. 33.

v listopadu 2023 nadto zahájila důkladný průřezový přezkum veřejných dotací³¹⁸, jehož první výsledky a doporučení se očekávají v první polovině roku 2024 a jehož cílem je zvýšit dopad a účinnost dotací³¹⁹. Novela zákona o veřejných sbírkách, jejímž cílem je snížit administrativní zátěž, byla schválena Parlamentem ve třetím čtení dne 24. května 2024 a bude předložena Senátu³²⁰.

Veřejné orgány zahájily iniciativy na podporu kultury právního státu. V průběhu roku 2023 bylo v obou komorách Parlamentu uspořádáno několik akcí na témata související s právním státem, jako je systém soudnictví, ochrana oznamovatelů, udržitelnost financování veřejnoprávních a dalších sdělovacích prostředků nebo svoboda slova³²¹. Byly rovněž uspořádány příslušné akce na vysoké úrovni: o lidských právech a rovnosti pohlaví vládní zmocněnkyní pro lidská práva³²²; o účasti zúčastněných stran, a to Úřadem vlády ve spolupráci s Ministerstvem vnitra a OECD; o etických kodexech soudců a státních zástupců, a to Ministerstvem spravedlnosti³²³; o zřízení národní instituce pro lidská práva, a to veřejným ochráncem práv³²⁴; o plnění mezinárodních závazků v oblasti lidských práv na vnitrostátní úrovni, a to kanceláří vládního zmocněnce pro zastupování v Radě Evropy³²⁵. Tyto akce přispívají k posilování kultury právního státu v Česku.

³¹⁸ Usnesení vlády č. 809/2020 ze dne 11. ledna 2023.

³¹⁹ Informace získané od Ministerstva financí v souvislosti s návštěvou Česka. Také „Vláda spouští velkou kontrolu dotací. První jsou na řadě miliardy pro divadla a festivaly“, *Hospodářské noviny* (2024).

³²⁰ Sněmovní tisk č. 617, kterým byl předložen návrh zákona, kterým se mění zákon č. 117/2001 Sb., o veřejných sbírkách a o změně některých zákonů (zákon o veřejných sbírkách), ve znění pozdějších předpisů.

³²¹ Příspěvek Česka ke Zprávě o právním státu 2024, s. 35.

³²² Konference k 75. výročí přijetí Všeobecné deklarace lidských práv, *Úřad vlády*, odbor rovnosti žen a mužů (2023).

³²³ „Probíhá dvoudenní konference k problematice morálních dilemat soudců a státních zástupců podpořená z fondů EHP 2014–2022“, *Justice.cz*, 2020. Konference se konala ve dnech 19. – 20. června 2023.

³²⁴ „V Kanceláři ombudsmana budou o možném vzniku české národní lidskoprávní instituce (NHRI) v pondělí diskutovat odborníci na ochranu lidských práv ze sedmi evropských států“, *Veřejný ochránce práv* (2023).

³²⁵ „Making Human Rights a reality: Implementace mezinárodních lidskoprávních závazků na vnitrostátní úrovni“, *Úřad vlády*, 2023, k dispozici na adrese: <https://konference.mezisoudy.cz/>.

Příloha I: Seznam zdrojů v abecedním pořadí*

* Seznam příspěvků získaných v rámci konzultace ke Zprávě o právním státu 2024 je k dispozici na adrese: https://commission.europa.eu/publications/2023-rule-law-report-targeted-stakeholder-consultation_en.

„Část justice nechce zrušit přisedící z obavy před izolací soudců. Lichý argument, vzkazuje spravedlnost“, *Česká justice*, 2023, <https://www.ceska-justice.cz/2023/10/cast-justice-nechce-zrusit-přisedici-z-obavy-před-izolaci-soudcu-lichy-argument-vzkazuje-spravedlnost/>.

„Dohled nad provedením rozsudků Evropského soudu pro lidská práva – 17. výroční zpráva Výboru ministrů – 2023“, *Rada Evropy*, 2024.

„Hlavní oblasti státní dotační politiky vůči nestátním neziskovým organizacím na podporu veřejně prospěšných činností pro rok 2024“, *Úřad vlády*, 2023, https://vlada.gov.cz/assets/ppov/rnno/dokumenty/Hlavni_oblasti_2024.pdf.

„Chceme bydlet a zakládat rodiny, píše justiční úředníci Blažkovi. Soudcovská unie podpoří stávkou“, *Česká justice*, 2024, <https://www.ceska-justice.cz/2024/04/chceme-bydlet-a-zakladat-rodiny-pisi-justicni-urednici-blazkovi/>, 18. dubna 2024.

„Justiční odbory vyhlásily stávkovou pohotovost kvůli platům“, *Česká justice*, 2024 a, <https://www.ceska-justice.cz/2024/04/odborovy-svaz-justice-vyhlasil-stavkovou-pohotovost-kvuli-nizkym-platům/>, 24. dubna 2024.

„Justiční personál jde na den do stávky. Kdyby trvala týden, bylo by to vážné, tvrdí šéf Soudcovské unie“, *Lidovky.cz*, 2024, https://www.lidovky.cz/domov/justicni-personal-soudci-zamestnanci-platy-vystrazna-stavka-vavra-sef-soudcovske-unie.A240528_182639_in_domov_lvot.

„Making Human Rights a reality: Implementace mezinárodních lidskoprávních závazků na vnitrostátní úrovni“, *Úřad vlády*, 2023, <https://konference.mezisoudy.cz/>.

„Od roku 2025 by mohli mít zaměstnanci soudů průměrné platy veřejné sféry“, *Advokátní deník*, 2022, <https://advokatnidenik.cz/2022/11/11/zamestnanci-soudu-by-mohli-mit-prumerne-platy-verejne-sfery-od-roku-2025/>.

„Petice za důstojné odměňování administrativních pracovníků podána“, *Unie státních zástupců*, 2024, <https://www.uniesz.cz/petice-za-dustojne-odmenovani-administrativnich-pracovniku-podana/>.

„Probíhá dvoudenní konference k problematice morálních dilemat soudců a státních zástupců podpořená z fondů EHP 2014–2022“, *Justice.cz*, 2020, <https://korupce.cz/probiha-dvoudenni-konference-k-problematice-moralnich-dilemat-soudcu-a-statnich-zastupcu-podporena-z-fondu-ehp-2014-2022/>.

„Přezkum veřejné správy: Česká republika: Na cestě k moderní a účinné veřejné správě“, OECD, březen 2023, <https://www.oecd.org/governance/oecd-public-governance-reviews-czech-republic-41fd9e5c-en.htm>.

„Válková odmítá další zmrazení platů soudců a státních zástupců, předložila pozměňovací návrh“, *Česká justice*, 2023, <https://www.ceska-justice.cz/2023/09/valkova-odmita-dalsi-zmrazeni-platu-soudcu-a-statnich-zastupcu-predlozila-pozmenovaci-navrh/>.

„Vláda spouští velkou kontrolu dotací. První jsou na řadě miliardy pro divadla a festivaly“, *Hospodářské noviny*, 2024, <https://archiv.hn.cz/c7-67300240-11igcc-0ed1522236ab8d2>, 4. března 2024.

Akční plán České republiky Partnerství pro otevřené vládnutí na léta 2023 až 2024, *Ministerstvo spravedlnosti*, 2023, <https://www.opengovpartnership.org/wp-content/uploads/2023/02/Czech-Republic-Action-Plan-2022-2024-December-EN.pdf>.

Analýza fungování zákona o střetu zájmů, *Ministerstvo spravedlnosti*, 2024.

Čtvrté kolo hodnocení – „Evaluation Report on Czechia on preventing corruption in respect of members of parliament, judges and prosecutors“ (Hodnoticí zpráva Česka týkající se prevence korupce ve vztahu ke členům Parlamentu, soudcům a státním zástupcům), GRECO, 2016.

Doporučení CM/Rec(2010)12 Výboru ministrů členským státům o soudcích: nezávislost, účinnost a odpovědnost, *Rada Evropy: Výbor ministrů*, 2010.

Experti Sítě k ochraně demokracie: „Poslanci připravují zásadní změny legislativy netransparentně a v rozporu se zákonem“, *Síť k ochraně demokracie*, 2023, <https://www.ochranademokracie.cz/aktuality/zmeny-legislativy-v-rozporu-se-zakonom>.

Informační koncepce Ministerstva spravedlnosti 2023–2028, *Ministerstvo spravedlnosti*, 2023, <https://www.databaze-strategie.cz/cz/ms/strategie/informacni-koncepce-ministerstva-spravedlnosti-pro-obdobi-2023-2028?typ=o>.

Konference k 75. výročí přijetí Všeobecné deklarace lidských práv, *Úřad vlády, odbor rovnosti žen a mužů*, 2023, https://www.tojеровnost.cz/cs/konference-lidska-prava-a-cesko/?utm_source=ecomail&utm_campaign=2023_10_24_pozvanka_na_konferenci_Lidska_prava_a_Cesko&utm_medium=email&utm_term=2959&ecmid=2419.

Nález Ústavního soudu ze dne 24. ledna 2023, sp. zn. Pl. ÚS 44/21.

Návrh vyhlášky, kterou se mění vyhláška č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů, *Vláda ČR*, 2024, <https://odok.cz/portal/veklep/material/ALBSD3LEAYXT/>.

Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 117/2001 Sb., o veřejných sbírkách a o změně některých zákonů (zákon o veřejných sbírkách), ve znění pozdějších předpisů, *Ministerstvo vnitra*, 2023, <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=9&T=617>.

Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, *Úřad vlády*, 2023, <https://odok.cz/portal/veklep/material/ALBSCSSKUT84/>.

Novela zákona č. 424/1991 Sb. o sdružování v politických stranách a v politických hnutích, *Ministerstvo vnitra*, 2022, [https://odok.cz/portal/veklep/material/ALBSCGJCN2AI/Chamber of Deputies, Parliament Bill 312](https://odok.cz/portal/veklep/material/ALBSCGJCN2AI/Chamber_of_Deputies,Parliament_Bill_312), <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=9&t=312>. Sněmovní tisk č. 312, *Poslanecká sněmovna*, <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=9&t=312>.

NSS zamítl stížnost odstaveného úředníka Benýška kvůli systemizaci, *Česká justice* 2024, <https://www.ceska-justice.cz/2024/05/nss-zamitl-stiznost-odstaveneho-urednika-benyska-kvuli-systemizaci/>, 29. května 2024

Písemný příspěvek Ministerstva spravedlnosti ke Zprávě o právním státu 2024 získaný v souvislosti s návštěvou Česka, *Ministerstvo spravedlnosti*, 2024.

Prováděcí rozhodnutí Rady o schválení posouzení plánu Česka pro oživení a odolnost, *Rada Evropské unie*, 2021, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A52021PC0431>.

Příspěvek CCBE ke Zprávě o právním státu 2024, *Rada advokátních komor a sdružení právníků v Evropě (CCBE)*, 2024.

Příspěvek Česka ke Zprávě o právním státu 2024, *vláda ČR*, 2023.

Příspěvek České advokátní komory ke zprávě o právním státu 2024, *Česká advokátní komora*, 2024.

Příspěvek European Network of National Human Rights Institution ke Zprávě o právním státu 2024, *European Network of National Human Rights Institution (ENNHRI)*, 2024.

Příspěvek Mezinárodního tiskového institutu ke Zprávě o právním státu 2024, *Mezinárodní tiskový institut*, 2024.

Příspěvek organizace NeoN/Glopolis ke Zprávě o právním státu 2024, *NeoN/Glopolis*, 2024.

Príspevek Rekonstrukce státu a Sítě k ochraně demokracie ke Zprávě o právním státu 2024, *Rekonstrukce státu a Sít' k ochraně demokracie*, 2024.

Príspevek sítě European Implementation Network ke Zprávě o právním státu 2024, European Implementation Network, 2024.

Príspevek Unie pro občanské svobody v Evropě ke Zprávě o právním státu 2024, *Unie pro občanské svobody v Evropě*, 2024.

Príspevek Ústavního soudu ke Zprávě o právním státu 2024, *Ústavní soud*, 2024.

Rada Evropy: Platforma na podporu ochrany žurnalistiky a bezpečnosti novinářů, *Vláda ČR*.

Report on the Independence of the Judicial System Part II: The Prosecution Service (Zpráva o nezávislosti soudního systému, část II: Státní zastupitelství), CDL-AD(2010)040, *Rada Evropy: Benátská komise*, 2010.

Rozsudek ze dne 13. listopadu 2007, D. H. a ostatní v. Česká republika, 57325/00, *Evropský soud pro lidská práva*, 2007.

Seznam kritérií právního státu (CDL-AD(2016)007), *Rada Evropy: Benátská komise*, 2016.

Sněmovní tisk č. 598, kterým byl předložen návrh zákona, kterým se mění zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=9&t=598>.

Sněmovní tisk č. 623, kterým byl předložen návrh zákona, kterým se mění zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů, *Parlament České republiky*, 2024. <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=9&t=623>.

Srovnávací přehled EU o soudnictví 2022, *Evropská komise*, 2022.

Srovnávací přehled EU o soudnictví, *Evropská komise*, 2024.

Stanovisko č. 9: Evropské normy a zásady týkající se státních zástupců, *Rada Evropy: Poradní rada evropských státních zástupců Výboru ministrů*, 2014.

Tisková zpráva ze dne 14. září: „V Kanceláři ombudsmana budou o možném vzniku české národní lidskoprávní instituce (NHRI) v pondělí diskutovat odborníci na ochranu lidských práv ze sedmi evropských států“, *Veřejný ochránce práv*, 2023. <https://www.ochrance.cz/aktualne/v-kancelari-ombudsmana-budou-o-moznem-vzniku-ceske-narodni-lidskopravni-institute-nhri-v-pondeli-diskutovat-odbornici-na-ochranu-lidskych-prav-ze-sedmi-evropskych-statu/>.

Tiskové prohlášení advokátní komory ze dne 22. března 2024, *Česká advokátní komora*, 2024. <https://advokatnidenik.cz/2024/03/22/navrh-vyhlaskey-advokatniho-tarifu-postupuje-do-dalsiho-kola/>.

Tiskové prohlášení Soudcovské unie ze dne 21. září 2023, *Soudcovská unie České republiky*, 2023. [https://www.soudci.cz/zpravy-a-stanoviska/pohledy-a-nazory/4405-ze-zasedani-republikove-rady-su-cr--\(tiskova-zprava\).html](https://www.soudci.cz/zpravy-a-stanoviska/pohledy-a-nazory/4405-ze-zasedani-republikove-rady-su-cr--(tiskova-zprava).html).

Tiskové prohlášení, „Soudci stojí za svými spolupracovníky“, *Soudcovská unie České republiky*, 2024, [https://www.soudci.cz/zpravy-a-stanoviska/pohledy-a-nazory/4461-soudci-stoji-za-svymi-spolupracovniky-\(tiskova-zprava\).html](https://www.soudci.cz/zpravy-a-stanoviska/pohledy-a-nazory/4461-soudci-stoji-za-svymi-spolupracovniky-(tiskova-zprava).html).

Usnesení vlády č. 809 ze dne 1. listopadu 2023, *vláda ČR*, 2023. <https://odok.cz/portal/zvlady/usneseni/2023/809/>

Ústavní soud, náleze ze dne 24. ledna 2024, sp. zn. Pl. ÚS 30/23, https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/Tiskova_mluvci/Publikovane_nalezky/2024/Pl-30-23-valorizace_duchodu.pdf.

Zpráva o právním státu 2020, kapitola o stavu právního státu v Česku, *Evropská komise*, 2020.

Zpráva o právním státu 2021, kapitola o stavu právního státu v Česku, *Evropská komise*, 2021.

Zpráva o právním státu 2022, kapitola o stavu právního státu v Česku, *Evropská komise*, 2022.

Zpráva o právním státu 2023, kapitola o stavu právního státu v Česku, *Evropská komise*, 2023.

Příloha II: Návštěva Česka

Útvary Komise uspořádaly v březnu 2024 virtuální setkání s těmito účastníky:

- Správa Parlamentu (písemné odpovědi)
- Rada vlády pro koordinaci boje s korupcí
- Ústavní soud
- Česká advokátní komora
- Český národní výbor Mezinárodního tiskového institutu
- Rada pro rozhlasové a televizní vysílání (písemné odpovědi)
- Nadační fond nezávislé žurnalistiky
- European Centre for Press and Media Freedom (Evropské středisko pro svobodu tisku a sdělovacích prostředků)
- Frank Bold – Rekonstrukce státu
- Liga pro lidská práva
- Ministerstvo kultury
- Ministerstvo vnitra
- Ministerstvo spravedlnosti
- Národní centrála proti organizovanému zločinu
- NeoN/Glopolis
- Úřad pro dohled nad hospodařením politických stran a politických hnutí
- veřejný ochránce práv
- Nejvyšší státní zastupitelství
- Nejvyšší správní soud
- Nejvyšší kontrolní úřad
- Nejvyšší soud
- Transparency International Česká republika
- Soudcovská unie
- Unie státních zástupců

* Komise se na řadě horizontálních jednání setkala rovněž s těmito organizacemi:

- Amnesty International EU
- Centre for Democracy and Technology Europe (Centrum pro demokracii a technologie v Evropě)
- Centre for European Volunteering (Evropské dobrovolnické centrum)
- Civil Liberties Union for Europe (Unie pro občanské svobody v Evropě)
- Obránci občanských práv
- Civil Society Europe (Občanská společnost Evropa)
- Culture Action Europe (Kulturní akce Evropa)
- Democracy Reporting International
- European Center for Non-Profit Law (Evropské středisko pro právní záležitosti neziskového sektoru)
- European Civic Forum (Evropské občanské fórum)
- European Federation of Journalists (Evropská federace novinářů)
- European Partnership for Democracy (Evropské partnerství pro demokracii)
- Evropské fórum mládeže
- Free Press Unlimited
- Mezinárodní federace pro lidská práva
- Mezinárodní federace pro plánované rodičovství
- International Press Institute (Mezinárodní tiskový institut)
- Irská rada pro občanské svobody

- Evropská pobočka Mezinárodní asociace leseb a gayů (JEF-Europe)
- Nadace Open Society
- Sdružení Philanthropy Europe
- PICUM
- Reportéři bez hranic
- SOLIDAR
- organizace Transparency International EU